

T.C.
HASAN KALYONCU ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANABİLİM DALI
BANKACILIK VE FİNANS TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

BANKA KARLILIĞINI ETKİLEYEN FAKTÖRLERİN ANALİZİ
YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
EMİNE AKÇADAĞ

GAZİANTEP-2021

T.C.
HASAN KALYONCU ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANABİLİM DALI
BANKACILIK VE FİNANS TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

BANKA KARLILIĞINI ETKİLEYEN FAKTÖRLERİN ANALİZİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
EMİNE AKÇADAĞ

TEZ DANIŞMANI
Dr. Öğretim Üyesi Eda DİNERİ

GAZİANTEP-2021

TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “**Banka Karlılığını Etkileyen Faktörlerin Analizi**” başlıklı araştırmanın tarafımda, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu ve bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve onurumla doğrularım
...../...../.....

Emine AKÇADAĞ

ÖNSÖZ

Bankalar, finansal sistemin temel kurumları arasında yer almaktadır. Bankacılık sektörünün sağlam bir yapıya sahip olması, bu sektörünün kârlılık düzeyi ile yakından ilişkilidir. Kâr bütün işletmeler için en önemli finansman kaynağı olmakta ve işletmelerin sermaye yapısının güçlendirilmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Kârlılık, bankaların sektördeki rekabet gücünün ve aktiflerin yönetim kalitesinin göstergesidir. Bundan dolayı bankacılık sektöründe kârlılığı belirleyen faktörler, konuyla ilgili olan araştırmacıların dikkatini çekmektedir. Bu çalışmada Türkiye’de bankacılık sektöründe net kârlılığı etkileyen faktörler teorik ve ampirik olarak incelenmektedir.

Bu çalışmanın yürütülmesinde ve gerçekleştirmesinde hoşgörüsünü, desteğini esirgemeyerek çalışma süresince yakından ilgilenen değerli tez danışmanım Sayın Doç. Dr. Mehmet Fatih BUĞAN ve Dr. Öğr. Üyesi Eda DİNERİ hocalarıma sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

GAZİANTEP, 2021

Emine AKÇADAĞ

ÖZET

Türk ekonomi sektörü içerisinde büyük oranda faaliyet gösteren bankalar, ekonominin vazgeçilmez parçasıdır. Bankacılık sektörünün yapısının sağlam olması, kârlılık ile ilişkilidir. Kârlılık, diğer işletmeler gibi bankaların da kendi kendisini finanse etmesi ve sermaye yapısının güçlendirmesi için gereklidir. Bankacılık sektöründe kârlılık konusu, sektörün ayakta kalabilmesinde önemli bir etkidir. Bu çalışmada finansal sistemin en önemli dinamiği haline gelmiş olan bankacılık sektörünün, net kârını belirleyen faktörler incelenmektedir. Bu doğrultuda Türkiye’de 2008Q1-2020Q4 dönemi banka verileri Dünya Bankası (WB), Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) veri tabanından temin edilmiştir. Banka net kârlılığını etkileyen faktörleri belirlemek için panel Genişletilmiş Ortalama Grup (Augmented Mean Group-AMG) yönteminden yararlanılmıştır. Analizde; toplam aktif (AKT), öz kaynaklar (OKN), ekonomik büyüme (GDP), mevduat hacmi (MVD), krediler (KRD), faiz giderleri (FGD), faiz gelirleri (FGL) ve enflasyon (ENF) değişkenleri ele alınmıştır. Analiz sonucunda öz kaynak, mevduat hacmi, enflasyon değişkenleri ile banka net kârlılığı arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif bir yönlü etki; faiz gelirleri, faiz giderleri, krediler, ekonomik büyüme parametreleri ile banka net kârlılığı arasında ise anlamlı bir etkinin olmadığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Bankacılık Sektörü, Bankacılıkta Kârlılık, Panel Veri Analizi Yöntemi

ABSTRACT

Banks, which play a significant role in the Turkish banking sector, are an essential component of the economy. Profitability is linked to the stability of the banking sector's structure. Profitability is required for banks, like other businesses, in order to finance themselves and strengthen their capital structure. The issue of profitability in the banking sector is critical to the sector's survival. The factors determining the net profitability of the banking sector, which has become the most important dynamic of the financial system, are examined in the study. In this regard, data from Turkish banks from 2008Q1 to 2020Q4 were obtained from the World Bank, TUIK, and CBRT databases. The panel AMG method is used to determine the impact of the factors affecting the bank's net profitability. The variables discussed in the analysis are total assets (AKT), own funds (OKN), economic growth (GDP), deposit volume (MVD), loans (CRD), interest expenses (FGD), interest income (FGL), and inflation (ENF). The analysis determined a statistically significant and positive effect on equity, deposit volume, inflation variables, and the bank's net profitability. There is no significant effect on interest income, interest expenses, loans, economic growth parameters, or the bank's net profitability.

Keywords: Banking, Profitability In Banking, Panel Data Analysis

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

ÖNSÖZ	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
BİRİNCİ BÖLÜM	
GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı	2
1.3. Araştırmanın Önemi	2
1.4. Araştırmanın Varsayımları	3
1.5. Araştırmanın Yöntemi	3
1.6. Araştırmanın Sınırları	3
İKİNCİ BÖLÜM	
KAVRAMSAL ÇERÇEVE	4
2. 1. Banka Kavramının Tanımlanması	4
2.1.1. Bankacılık Kavramının Tanımlanması	5
2.1.2. Bankacılığın Görevleri ve Ekonomiye Etkileri	7
2.2. Bankaların Sınıflandırılması.....	9
2.2.1. Mevduat, Katılım, Kalkınma ve Yatırım Bankaları	9
2.2.1.1. Mevduat Bankaları (Ticari)	9
2.2.1.2. Katılım Bankaları.....	10
2.2.1.3. Kalkınma ve Yatırım Bankaları	14
2.3. Bankacılığın Ekonomiye Katkıları, Ticari Banka Kavramı, Ticari Bankaların Fonksiyonları	16

2.3.1. Bankacılığın Ekonomiye Katkıları	16
2.3.2. Ticari Banka Kavramı.....	16
2.3.3. Ticari Bankaların Fonksiyonları	19
2.3.3.1. Kaydi Para Yaratma Fonksiyonu.....	19
2.3.3.2. Hizmet Fonksiyonu	19
2.3.3.3. Fon Kullanma Fonksiyonu.....	19
2.3.3.4. Fon Sağlama Fonksiyonu.....	20
2.3.3.5. Aracılık Fonksiyonu	20
2.3.3.6. Mevduatın Sınıflandırılması.....	20
2.4. Banka Karlılığını Etkileyen Faktörlerin Açıklanması	21
2.4.1. İç Faktörler	22
2.4.1.1. Likidite	22
2.4.1.2. Aktif Kalitesi.....	22
2.4.1.3. Mevduat.....	23
2.4.1.4. Finansal Kaldıraç Oranı.....	23
2.4.1.5. Banka Büyüklüğü	23
2.4.2. Dış Faktörler.....	24
2.4.2.1. Ekonomik Büyüme.....	24
2.4.2.2. Faiz Oranı	24
2.4.2.3. Enflasyon.....	25
2.4.2.4. Net Kâr.....	26
2.5. Türk Bankacılık Sisteminin Yapısı, Türk Bankacılık Sisteminin Tarihsel Gelişimi	26
2.5.1. Türk Bankacılık Sisteminin Yapısı	26
2.5.2. Türk Bankacılık Sisteminin Tarihsel Gelişimi	26
2.5.2.1. Osmanlı Devleti'nde Bankacılık	27
2.5.2.2. Cumhuriyet Döneminde Bankacılık	28
2.5.2.3. 1980 Sonrası Dönem.....	28

2.5.2.4. <i>Günümüzde Türk Bankacılığın Durumu</i>	29
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
LİTERATÜR TARAMASI	36
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	
MATERYAL VE YÖNTEM	52
3.1. Panel Veri	52
3.2. Panel AMG Tahmincisi	53
BEŞİNCİ BÖLÜM	
ANALİZ BULGULARI	56
ALTINCI BÖLÜM	
SONUÇ VE ÖNERİLER	59
KAYNAKÇA	63

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Araştırmanın bu bölümünde; problem durumuna, problem cümlesine, araştırmanın amacına, araştırmanın önemine, araştırmanın varsayımlarına, araştırmanın yöntemine ve araştırmanın kısıtlarına yer verilmektedir.

1.1. Problem Durumu

Tarihsel süreç incelendiğinde insanlar, topluluk halinde yaşamını sürdürmeye başladığı ilk süreçte aralarındaki alışverişi, malların değişimi ile gerçekleştirmişlerdir. İlerleyen süreçte insanların para ile tanışmasıyla takas görevini para üstlenmiştir. Sonraki süreçte yaşanan değişimler, gelişimler ve teknolojik ilerlemeler paranın konumunda önemli değişiklikler meydana getirmiştir. İşlem aracı olma özelliğinin yanına ihtiyat aracı olma özelliği de eklenmiştir. İnsanlar, ihtiyaçlarını karşıladıktan sonra ellerinde kalan parayı koruma ve saklama gereksinimi duymuşlardır. Tarihi kaynaklara bakıldığında insanlar, ihtiyaç fazlası olan paraların korunması ve saklanması amacıyla bazı kişisel koruma girişimlerinde bulunmuşlardır. Daha sonraları güven ve koruma güdüsü insanlar için sosyal gereksinime dönüşmüştür (Çevik ve Boran, 2020: 1737).

Paranın icadından sonraki süreçte güven ve koruma güdüsü, diğer bir ifadeyle ihtiyat güdüsü kendiliğinden gelişmiştir. Bankacılık sektörü ile de bu süreçte karşılaşmaktadır. Banka, önceleri insanların ihtiyacından fazla paralarının saklanması amacıyla ortaya çıkmaktadır. İnsanlar, bankalar sayesinde paralarını saklamakla birlikte belirli miktarda kazanç elde etme amacı da gütmüşlerdir. Bankalar güvenlik görevinin dışında aracılık görevini de üstlenmiştir. Finansal sistem içerisinde, bankalar fon talep edenler ile arz edenleri bir araya getirerek ekonomiler açısından lokomotif güç haline dönüşmüştür.

Bankalar, genel anlamda tasarruf sahiplerinden fon toplayıp toplanan bu fonların yatırımcı veya tüketicilere aktarılmasını sağlayan ve fon arzını ve talebini dengeleme görevini üstlenmiş olan finansal araçlar olarak tanımlanmaktadır.

Finansal sistem içerisindeki en önemli kurumlar arasında yer alan bankalar, reel sektöre finansman sağlar. Finansal sistemin sorunsuz şekilde işleyebilmesi, bankaların varlığını sürdürmesi için kârlılık oranını maksimize etmesine bağlıdır. Bu nedenle bankacılık sektörünün güçlü yapıda olmasındaki temel koşullar arasında kârlılık faktörü yer almaktadır. Kârlılık,

işletmelerin kendi kendilerine kaynak yaratması ve sermayesini güçlendirmesi için gerekli bir unsurdur.

Problem; finansal sistemde etkin bir rolü olan bankaların sisteminde karlılığının artması hem firma düzeyinde hem de ülke bazında katkı sağlaması açısından önem arz etmektedir. Çalışmada Türkiye’deki ticari bankaların net kârlılığını etkileyen toplam aktif, öz kaynaklar, mevduat hacmi, krediler, faiz giderleri, faiz gelirleri, ekonomik büyüme ve enflasyon değişkenleri arasındaki ilişki incelenmektedir. Diğer bir ifadeyle bankaların net kârlılığını etkileyen mikro ve makro değişkenler incelenmektedir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bankacılık sektörü, diğer işletmelerde olduğu gibi kâr elde ettikçe varlığını sürdürür. Bankaların kârlılığı bir bütün olarak ele alındığından bankacılıkta kârlılık, banka bilançolarıyla ilgili finansal göstergelerin yanı sıra ekonomik gelişmeler ile de yakın ilişkilidir.

Çalışmanın amacı, karlılığın bankacılık sektörünün ve finansal sistemin istikrarının korunmasında önemidir. Banka net kârlılığını etkileyen faktörlerin belirlenmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir. Kârlı ve güçlü bir yapıya sahip bankacılık sektörü, finansal sektörün işlevlerinin yerine getirilmesinde önemlidir. Bu bakımdan çalışmada Türk finansal sistemin önemli dinamiği halini alan bankacılık sektöründe net karlılığı belirleyen mikro ve makro faktörlerin neler olduğu incelenmiştir.

Çalışmada banka net kârlılığını etkileyen mikro ve makro değişkenlerden hangi değişkenin ağırlıklı olarak etkilediği, katsayı tahminleri ile belirlenecektir.

1.3. Araştırmanın Önemi

Finansal sistemde bulunan kurumların faaliyetlerinde meydana gelen gelişmeler, finansal performansındaki artış ile ilişkilidir. Finansal sistem içerisindeki önemli kurumlar arasında yer alan bankaların performansları, sistem üzerinde direkt bir etkiye sahiptir.

Ülkemiz bankacılık sektöründe faaliyet gösteren faaliyet alanları ve sahiplik yapıları, şube sayısı, personel sayısı, aktif büyüklük ve mevduat toplama gibi özelliklerine göre ölçeklenmiş çok sayıda banka türü mevcuttur. Banka türleri, bulundukları alana göre faaliyet göstermekle birlikte bankaların çalışma esasları ise birbirinden farklıdır.

Çalışmada ticari bankalarının net kârlılığını etkileyen faktörler analiz edilmekte olup net kârlılık göstergeleri arasındaki ilişkiler analiz edilmektedir. Ayrıca banka net kârlılığı ile kârlılık göstergeleri arasındaki ilişkilerin yönü tespit edilmeye çalışılmaktadır. İncelenen

dönemler arasında banka net kârlılığını etkileyen değişkenlerin etki derecesinin belirlenmesi açısından bu durum önem arz etmektedir.

1.4. Araştırmanın Varsayımları

Bu çalışmanın varsayımı şu şekildedir:

1. Türk bankacılık sisteminin net kârlılığine etki eden faktörler nelerdir?

İncelenen veri dönemi içerisinde mikro ve makro değişkenlerin kat sayı tahminleri yapılarak belirleyici değişkenlerin etkisi irdelenmektedir.

1.5. Araştırmanın Yöntemi

Çalışmada 2008Q1-2020Q4 yılları arasındaki verilerden yararlanılarak banka net kârlılığını etkileyen faktörlerin katsayı tahminleri için panel AMG testinden yararlanılmıştır. Katsayı tahmini ile mikro ve makro değişkenlerin banka net kârlılığı üzerindeki etkisi ortaya konulmaya çalışılacaktır.

1.6. Araştırmanın Sınırları

Araştırma, Türkiye’de yer alan 25 ticari bankanın verilerini kapsamaktadır.

Bu araştırmanın daha önce yapılan çalışmalardan farkı, Türk ekonomisi ve Türk bankacılık sektörü içerisinde 2008Q1-2020Q4 arasındaki dönemde yer alan banka verilerini kapsamaktadır.

Çalışmanın diğer çalışmalardan bir diğer farkı ise panel AMG tahmincisinden yararlanmasıdır.

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

BANKACILIĞIN TANIMI VE SINIFLANDIRILMASI

2. 1. Banka Kavramının Tanımlanması

Orta çağ dönemi Avrupa'sına bakıldığında, savaşlar ve ruhban sınıfının etkin olmasıyla bankacılık sektörünün pek bir gelişme gösteremediği görülmektedir. Ruhban sınıfının kredi ve faiz işlemlerine yasaklama getirmesi de bankacılık sektörünün gelişmemesinde önemli bir etken olmuştur. Bulunan yeni deniz yolları ve gelişmekte olan uluslararası ticaret ile birlikte Venedik, Floransa ve Cenevre gibi şehirlerde bankacılık sektöründe gelişmeler görülmeye başlanmıştır. Avrupa'da XII.ve XIV. yüzyıllar arasında kurulan fuar ve panayırılar, bankacılığın temellerinin atılmasına yardımcı unsur olarak görülmektedir (Sümer, 2016: 487).

Banka kelimesi, İtalyanca kökenli “banco” masa, sıra, satıcı, tezgâh anlamında kullanılmış bir sözcüktür. İlk bankerlerden olan Lombardiyalı Yahudiler, bankacılık işlemlerini pazarlara yerleştirdikleri bir masa vasıtası ile gerçekleştirmişler. Bankerlerden bazıları taahhütlerini yerine getirmeyerek iflas ettiğinde halk böyle bankerlerin “banco”sunu bozdurduğu tabirini kullanmışlar. Bundan dolayı batı dillerinde iflas eden kişilere “banco” kelimesinden gelen “bankrupt” adı verilmiştir (Parasız, 2009: 105). Banka sözcüğünü kullanan kuruluşlara “giyim bankası, ayakkabı bankası, gayrimenkul bankası” örnek verilebilir. Ticari unvanında “banka” ya da “bank” kelimesi olan kuruluşlar ile meydana gelebilecek karışıklıkların önlenmesi açısından “banka” kelimesinin tanımı doğru yapılmalıdır (Aydın vd., 2012: 25).

Banka, “mevduat kabul eden, fon toplayan, toplanan bu fonları ihtiyacı olan gerçek ve tüzel kişilere, devlete kısa ve uzun vadeli kredi olarak aktaran” kurum olarak tanımlanabilir (Yetiz, 2016: 107).

Banka, mevduat kabulünde bulunan, mevduatı verimli olarak kredi işlemlerinde kullanmayı amaçlayan, faaliyetleri arasında kredi almak ve kredi vermek olan ekonomik kuruluşlar olarak da tanımlanabilir. Diğer bir ifadeyle banka, para, kredi ve sermaye konularını kapsayan işlemleri gerçekleştiren ve bu işlemleri düzenleyen özel veya kamu kişilerle işletmelerin bu alanda ihtiyaçlarını karşılayan birimler olarak ifade edilir. Genel anlamda ise faizle para alıp veren kredi, iskonto, kambiyo işlemlerini gerçekleştiren kasalarında para, değerli belge, eşya saklayan ve ekonomik etkinlikleri yerine getiren kuruluş şeklinde tanımlamak mümkündür (Alıyeva, 2016: 238).

Bankaların temel işlevlerinden biri fon arz edenler ile fon talebinde bulunanlara aracılık etmektir. Bu nedenle bankaları, fon miktarlarını faizleri, zamanları açısından meydana gelen değişikliklere uyumlu olmasını sağlamak için çalışan kurumlar şeklinde de tanımlamak mümkündür (Selimler, 2015: 132).

Bankacılık tarihine bakıldığında zaman bankacılık faaliyetlerinin, paranın ortaya çıkmasından çok önceki zamanlarda gözlemlenmiştir. Paranın henüz icat edilmediği devirlerde, bankacılık faaliyetlerinin, tarım üretimi gerçekleştirenlere tarım üretiminde yararlanmaları için tarım aletleri, çeşitli tohumların verilmesi amacıyla yaratıldığı, arkeolojik kazılardan öğrenilmektedir. Bu tarım aletleri ve tohumların hasat zamanında iade edilmesi koşuluyla verilmesi, kazılar ile ortaya çıkmaktadır. Özetle, paranın henüz icat edilmediği zamanlarda ürüne dayalı olan bankacılık etkinlikleri gerçekleştirilmiştir. Bankacılık konusunda gerçekleştirilmiş olan ilk faaliyetlerin Babiller, Sümerler ve Eski Yunan döneminde yapıldığı düşünülmektedir (Yetiz, 2016: 108). MÖ. 3500’lerde Sümer Medeniyeti aracılığıyla oluşturulmuş olan “maket” bilinen ilk bankadır. Geçmişte farklı dönemlerde bankacılık alanında gerçekleştirilen faaliyetler üzerine çeşitli kanun ve yasalar oluşturulmuştur. Bu duruma örnek olarak Hammurabi Kanunları gösterilebilir. Kanunlarda borçlar ile alacaklar arasında yer alan ilişki, detaylı bir şekilde yer almaktadır (Parasız, 2009: 105).

2.1.1. Bankacılık Kavramının Tanımlanması

Bankacılık kavramı, tarihsel süreçte gelişerek yeni görev ve sorumluluklar üstlenmiştir. Zaman içerisinde insanlar, paranın saklanması ile birlikte belirli bir getiri dahilinde gereksinimleri için kullandırma işine başlamıştır. Başka bir ifade ile bankalar, emniyet işlevinin ardından aracılık işlevini de üstlenmiştir. Böylelikle gittikçe kurumsallaşma gösteren bankalar, iktisadi güce dönüşmüştür. Tasarrufta bulunanlar (fon fazlasını bulunduranlar) ve fon talepte bulunanların ekonomi içerisinde bir araya getirilmesi önem taşımaktadır. Bu fonksiyon, bankalar tarafından üstlenilmiştir ve bu yüzden bankalar iktisadi ilerlemede önemli role sahip olmuşlardır (Çevik ve Boran, 2020: 1737).

Küreselleşme, bilgi ve iletişim teknolojilerinin gelişmesi ile bankacılık faaliyetleri de sürekli değişim ve gelişim göstermektedir. Bundan dolayı bankalar tarafından gerçekleştirilen faaliyetler için tam net bir tanımında bulunmak zorlaşmıştır. Süreç içinde değişime uğrayan bankacılık sektörü, teknolojinin gelişmesi sayesinde yeni hizmetler vermektedir. Bundan dolayı bankacılık sisteminin kapsamlı bir tanımının yapılması güçleşmektedir. Kısaca tanımlamak gerekirse banka, piyasalardan fon alıp bu fonları değişik sektörler için kullanan bir finans kurumudur (Çelik ve Kaya, 2019: 766).

Ekonomi içindeki görevleri bakımından bankalar, ülke ekonomisinin kalkınması için destek sağlayan ve ekonomiyi yönlendiren kurumlardır. Bankalar mevduat toplamalarıyla kendilerine kaynak yaratıp bu kaynaklar ile ekonomiye katkı sağlamaktadır. Ülkelerin para politikasının belirlenmesinde oldukça etkin rol üstlenen bankalar, ülkelerin kalkınmasında ve ülkede yaşayan bireylerin yaşam standartları düzeyinin belirlenmesinde de önemli bir role sahiptir (Yetiz, 2016: 107).

Finansal sistem içinde yer alan bankalar fon arz ve talep edenleri bir araya getirmektedir. Fon fazlalığı olan ekonomik birimlerin yatırımlarının değerlendirilmesinde, fona ihtiyacı olanların fon talebinin yerine getirilmesinde, ekonominin büyümesinde ve gelişmesinde önemli görev üstlenmektedir (Özcan, 2021: 391). Bankalar ekonomik büyümenin gerçekleşmesi amacıyla firmalara kaynak sağlamakta ve finansal aracılık görevini yapmakta, dolayısıyla ülke ekonomisinin gelişimi içerisinde önemli rol oynamaktadır (Saydar ve Saçıldı, 2012: 6). Fiziksel mekân olarak banka, belirli kurallar dahilinde işlerin yapıldığı örgütlenmiş piyasaların finansal aracısıdır (İskenderoğlu vd., 2012: 292).

Bankalar, sermayesini artırarak sermaye yeterlilik oranıyla bankacılık sektörüne katkıda bulunur. İstikrar için ekonomiye katkı sağlar. Bankalar yüksek sermaye kaynaklarından korunmaya çalışır. Bankalar, kredi vermekle sermayenin kendisini oluşturmaktadır. Bankalar, işletmeler için önemli finansman kaynağıdır (Kanga vd., 2020: 1).

Bankaları, ülke ekonomisinin düzenli çalışması için son derece önemli kurumlar olarak tanımlamak mümkündür. Bankacılık sektörünün işleyişinde meydana gelecek bozulmalarda ve bankaların faaliyetlerini gerçekleştiremediği durumlarda, örneğin fon ihtiyacı olan kurum ya da kişilere fon sağlamayı gerçekleştiremediği zaman, yatırımların fon gereksinimleri karşılanmadığından ülke ekonomisinde ve büyüme üzerinde negatif etki yaratmakta, ekonomide meydana gelecek gelişmelerin yavaşlamasına hatta durma noktasına gelmesine neden olmaktadır (Yüksel, 2016: 1-2).

Bankacılık sektörünün ekonomi ve finansal sistem üzerinde önemli olmasından dolayı bankacılık sektöründeki gelişmeler, finansal gelişmişliği, finansal istikrarın sağlanmasında makroekonomilerin kırılganlığını etkilemektedir. Finansal kaynaklarında zayıflama meydana gelen, tüketimi ve yatırımlarını finanse edebilecek yeteri kadar tasarrufları olmayan ekonomiler yabancı yatırımlara ve portföy yatırımlara bağımlı hâl almaktadır. Yeterli öz kaynakları mevcut olan, kâr sağlayabilen, ülkedeki tüketimi ve yatırımları finanse etme kapasitesi olan bankacılık sektörüne sahip olan ülkelerde, portföy yatırımları ve yabancı yatırımlara olan bağımlılık azalmaktadır. Bunun sonucunda bankacılık sektörünün finansal sistemdeki payının yanında

bankacılık sektörünün yoğunlaşmasında rekabet durumu, finansal göstergeler, ekonomiler açısından önemlidir (Kartal, 2018: 20).

2.1.2. Bankacılığın Görevleri ve Ekonomiye Etkileri

Finansal sistemde lokomotif görevi üstlenen bankalar, ekonominin gelişmesinde önemli yere sahiptir. Bankalar fon arz ve talep edenler arasında aracılık etmek, likidite sağlamak, fon birikimi sağlayarak finansman kaynağını temin etmek, iç ve dış ticaretin gelişmesine katkı sağlamak ile para politikalarının gelişmesinde etkinlik sağlamak görevlerini üstlenmiştir (Dizgil, 2017: 32).

Bankalar, yeni yöntemler aracılığıyla ulusal ve uluslararası ticaretin ilerlemesinde büyük role sahiptir. Dünyada rekabetin artması ile birlikte bankalar, daha önce kullanılmamış ekonomi politikaları ve ödeme sistemleri geliştirmiştir (Aydın vd., 2012: 17).

Bankalar, en sade şekilde nakit alım satımını üstlenirken bununla birlikte ülkelerdeki nakit miktarını temsil etmek, maddi kaynakların dinamik şekilde kullanılmasını sağlamak görevini yerine getirmektedir. Bankalar, sınırlı manada sadece nakit piyasası içinde etkin olmakla birlikte yalnızca bir aracı kurum olarak kabul edilmemekte, bunun yanı sıra bütün ekonomik düzeni etkileyen fon arz ve talebi yönlendirilmesi için bu fonların ekonominin gelişmesinde önemli görevler yüklenmekte, böylece finansal kurum niteliğinde etkisi devam etmektedir (Şenol vd., 2019: 102).

Özellikle küreselleşmenin, bilgi ve iletişim teknolojilerinin gelişmesi ile bankaların sistemindeki gelişmelerle ödemeler sistemi gelişmekte, ulusal ve uluslararası ticaretin ilerlemesinde rolü artmaktadır. Ekonomiler için para ve kredi siyasetinin önemli belirleyicisi olan bankalar, aracılık fonksiyonunu yerine getirirken kâr elde etmek ister (Gülhan ve Uzunlar, 2011: 342).

Bankalar, ekonomide birtakım görevler üstlenerek ülke ekonomisinin gelişmesini sağlar. Bunlar firmalara kaynak aktarma veya sağlama, mali aracılık etme gibi görevlerdir (Saydar ve Saçıldı, 2012: 6).

Bankaların temel görevi, vadesi, tutarı, para birimi farklılık gösteren fonların toplanmasını, bu fonların ihtiyacı olanlara aktarılmasını ve ekonomide büyümeyi sağlamaktır. Bankalar, mevduattan krediye dönüşüm ile birlikte kaydi para yaratmaktadır. Bankalar, müşterilerinin ihtiyaçlarını karşılamasıyla ve finansal hizmet vermesiyle hizmet kurumu görevini üstlenmektedir. Bankalar para politikasının aktif biçimde yürütülmesini sağlamaktadır (Kale, 2017: 210).

Banka, içinde bulunduğu sektörde ödemeler yöntem ile aktardığı türlü finansal araçlardan elde ettiğı tasarrufların yatırımda kullanılması için aracı bir kurum gibi çalışmaktadır. Bankalar, artırımda bulunanlardan borçlanıp fon elde eder ve bunları ihtiyacı olanlara kredi olarak verir (Yıldırım, 2004: 1).

Bankacılık Kanununa göre bankacılığın gerçekleştirebildikleri faaliyetler şunlardır:

- Mevduat ve katılım fonu kabulü, nakdi, gayri nakdi her cins ve surette kredi verme işlemlerini yapmak,
- Nakdi ve kaydi ödeme ve fon transferleri işlemlerini, muhabir bankacılık veya çek hesaplarının kullanılması dâhil her türlü ödeme ve tahsilat işlemleri ile çek ve diğer kambiyo senetlerinin iştirası işlemlerini yapmak,
- Kredi kartları, banka kartları ve seyahat çekleri gibi ödeme vasıtalarının ihracı ve bunlarla ilgili faaliyetlerin yürütülmesini, efektif dâhil kambiyo işlemleri, para piyasası araçlarının alımı ve satımı, kıymetli maden ve taşların alımı, satımı veya bunların emanete alınması işlemlerini, takas ve saklama işlemlerini yapmak,
- Ekonomik ve finansal göstergelere, sermaye piyasası araçlarına, mala, kıymetli madenlere ve dövizde dayalı vadeli işlem sözleşmelerinin, opsiyon sözleşmelerinin birden fazla türev aracı içeren basit veya karmaşık yapıdaki finansal araçların alımı, satımı ve aracılık işlemlerini gerçekleştirmek,
- Sermaye piyasası araçlarının alım satımı ile geri alım veya tekrar satım taahhüdü işlemlerini sermaye piyasası araçlarının ihraç veya halka arz yoluyla satışına aracılık işlemlerini yerine getirmek,
- Daha önce ihraç edilmiş olan sermaye piyasası araçlarının aracılık maksadıyla alım satımının yürütülmesi, yatırım danışmanlığı işlemlerini portföy işletmeciliği ve yönetimi işlemlerini gerçekleştirmek,
- Başkaları lehine teminat, garanti vesair yükümlülüklerin üstlenmesi işlemleri gibi garanti işlerini yerine getirmek,
- Hazine Müsteşarlığı ve/veya Merkez Bankası ve kuruluş birlikleri nezdinde oluşturulan bir sözleşme kapsamında üstlenilen yükümlülükler çerçevesinde alım satım işlemlerine ilişkin piyasa yapıcılığı işlemini yerine getirmek,
- Faktöring ve forfaiting işlemlerini ve finansal kiralama işlemlerini ve sigorta acenteliği ile bireysel emeklilik aracılık hizmetler ve kurulca belirlenecek diğer faaliyetleri gerçekleştirmek,

- Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulunca belirlenecek diğer faaliyetleri yapmak (Öztürk ve Güven, 2019: 11-12).

Bankalar ticari işletme olduğundan kâr elde etmek amacıyla faaliyette bulunurlar. Özetle ekonomi içerisindeki görevlerini şu şekilde sıralanabilir:

- Bankalar, mevduat şeklinde topladığı fonları kredi isteyen şahıs ya da kurumlara aktarır.
- Bankalar, paraya gereksinimi bulunmayandan paraya gereksinimi bulunanlara paranın naklini gerçekleştirir.
- Bankalar, şahıslara ve kamu kuruluşlarına ait varlıklardan planlı bir biçimde yararlanılmasını sağlamaktadır.
- Bankalar, ulusal ve uluslararası ticareti geliştirme görevlerine sahiptir.
- Bankalar, para politikasının faaliyetlerini arttırma görevine sahiptir.
- Bankalar gelir ve servet dağılımını etkilemektedir (Gökçe ve Küçükkaplan, 2008: 154).

2.2. Bankaların Sınıflandırılması

2.2.1. Mevduat, Katılım, Kalkınma ve Yatırım Bankaları

Türk Bankacılık Kanununda yer alan bankalar, “mevduat bankaları, katılım bankaları ile kalkınma ve yatırım bankaları” şeklinde tanımlanmıştır.

2.2.1.1. Mevduat Bankaları (Ticari)

5411 sayılı Bankacılık Kanununda mevduat bankası: “Kendi nam ve hesabına mevduat kabul ederek kredi kullandırma temelli olarak çalışan kuruluşlar, ülke sınırları dışında kurulan bu niteliğe sahip kuruluşların Türkiye’de faaliyet göstermekte olan şubeleri.” şeklinde tanımlanır (Yıldırım, 2020: 68).

Mevduat bankaları, vadeli ve vadesiz mevduatların toplanarak bunların ihtiyacı olanlara verilmesini sağlar. Ülke ekonomisinde önemli olan mevduat bankaları, kısa vadeli olarak vermiş oldukları krediler ile işletmelerin piyasalarda rahat hareketini sağlayıp para piyasasının canlanmasını sağlar (İraz vd., 2012: 205).

Mevduat bankaları, kendi içinde dört grupta incelenmektedir:

- 1) Kamu, sermayesi devlete ait olan bankalar,
- 2) Özel, sermayesi özel şahıslar ve kuruluşlar tarafından oluşturulan bankalar,
- 3) Yabancı, sermayenin tamamı yabancılara ait olan ve ülke içerisinde faaliyet gösteren bankalar,

4) Mahalli, belirli il ya da bölge sınırları içerisinde orada yaşayan kişilerce açılan ve başka yerlerde şubeleri mevcut olmayan bankalar.

Mevduat, yatırım bankacılığı faaliyetleri olan bankalara özgü varlıklar, piyasa menkul kıymetleri yükümlülüklerini geri almak için bilanço dışı görevlerindendir. Bankalar, finansal piyasaların durumlarına bağlıdır. Yatırım bankacılığı faaliyetleri sınırları tüm bankalar içinde çok iyi bir biçimde oluşturulmuştur (Vılas, 2020: 6).

Ticari bankaların temel amacı kâr elde etmek, ülke sınırları içinde ticaret yapmaktır. Ülke sınırları dışında ise fon sağlayarak ticareti yurt içinde amaçları doğrultusunda gerçekleştirmek ve böylece para dayanağı sağlamaktır.

2.2.1.2. Katılım Bankaları

5411 sayılı Bankacılık Kanununda katılım bankalarının tanımı şu şekilde yapılmaktadır: Özel cari ve katılma hesapları yoluyla fon toplamak ve kredi kullandırmak temel olmak üzere faaliyette bulunan kuruluşlar ile yurt dışında kurulu bu nitelikteki kuruluşların Türkiye'deki şubeleri katılım bankası olarak tanımlanır (Yıldırım, 2020: 68). Katılım bankaları bu yasa kapsamına girdikten sonra diğer bankalar ile aynı hukuki yapıya sahip olmuştur. Diğer bankalarda uygulanan muhasebe kaydı tutumu bu bankalar için de gerçekleşmiştir.

Özel cari hesaplar, istenildiği zaman tamamen veya kısmen çekilebilme özelliğine sahip hesabın sahibine herhangi bir getiri ödemesi yapılmayan fonların meydana getirdiği ve faizsiz bankaların vadesiz hesabı şeklinde tanımlanır. Katılma hesabı ise katılım bankalarına yatırılmakta olan fonların bu kurumlar aracılığıyla işletilmesinden oluşan kâr ya da zarara katılma sonucunda önceden hesap sahibine belirlenmiş bir getiri ödemesi yapılmayan ve anaparanın geri ödenmesinin garantisi olmayan fonların meydana getirdiği faizsiz bankaların vadeli hesaplarıdır (Avşar vd., 2018: 60).

Dünyada ve Türkiye'de katılım bankalarının milli amacı, atıl fonların kullanılmasını sağlamak, uluslararası amacı ise İslam ülkeleri arasında sermayenin hareketliliğini, faizsiz temeller ile gerçekleştirmektir. Uluslararası alanda İslam ülkeleriyle sermaye hareketlerini gerçekleştirmek için İslam Kalkınma Bankası kurulmuştur (Törenek ve Yavuz, 2018: 457).

Bankacılığın gelişmesi, ülke ekonomisi ve finansal açıdan önemlidir. Ülkelerde yapılan yatırımlar kalkınma açısından temel koşuldur. Ekonomilerde büyümenin meydana gelmesi için gereken yatırımlarda artışın sağlanması amacıyla fon fazlalığı olanlardan fon açığı olan yatırımcılara paranın transferinin gerçekleştirilmesi, para akışı ile finansal işlemlerin kolaylıkla yapılması gerekmektedir. Bankalar, ülke ekonomileri için oldukça önemlidir. Son zamanlarda

dünyada İslami bankacılık olarak adlandırılan katılım bankacılığı uygulama alanı son derece hızlı bir şekilde genişleme göstermiştir. Bununla birlikte genişleme İslam ülkeleriyle birlikte ABD, İngiltere ve Kanada gibi İslam ülkesi olmayan gelişmiş ülkelerde de kabul görmüştür (Batır, 2016: 74-75).

Kapitalizmin öneminin artmasıyla bankalar, İslam ülkeleri içerisinde de faaliyet göstermiştir. Müslüman ülkelerde dini inanıştan dolayı faize sıcak bakılmadığından finansal piyasalarda aktif olarak rol alamamışlardır (Tekin, 2017: 160). İslam dininin faizi yasaklaması sonucunda Müslüman ülkelerde dini inanç gereğince faiz esasına dayalı bankalar ile çalışmak istemeyen kesimler için faizsiz finansman modellemesi, 1940'lı yıllarda ortaya çıkmıştır (Yurttadur ve Demirbaş, 2017: 92).

Katılım bankacılığının oluşmasında en önemli etken İslam dininin koyduğu kurallardır. İslam dinine göre faizin yasak sayılmasından dolayı Müslüman toplumlarda biriktirilen atıl fonların ekonomide kullanılması amaçlı kurulmuşlardır. Katılım bankaları, İslam dinini kabul eden toplumlarda, ihtiyaçları faiz kullanmadan karşılayan kuruluşlardır. Faizsiz banka parayı, alınıp satılmada mal olarak değil de değişim aracı olarak kabul edilir (Sümer ve Onan, 2015: 297).

Katılım bankacılık, faiz kullanmak istemeyenlerin 70'li yıllarda oluşan ve sürekli olarak gelişme gösteren, dünya genelinde ilgi gören bankacılık türüdür. Dünyada “İslam bankacılığı”, “faizsiz bankacılık” olarak adlandırılan ve yaygın şekilde kullanılan bankacılık türüdür. Türkiye’de ise “katılım bankacılığı” olarak adlandırılmaktadır. Bankacılık sistemindeki gibi katılım bankalarının da işleyişinde, fon toplamak ve topladığı fonları kullandırmak esastır. Katılım bankaları, fon toplanması ve bu fonların kullandırılması görevini yaparken katılım bankacılığının temel prensibi olan faizsizlik ile bunu yerine getirmektedir (Yanık ve Sumer, 2019: 1178-1179).

Katılım bankaları, farklı finansman metotları kullanarak finans kesimlerinde faaliyette bulunan, ekonominin finanse edilmesini sağlayan bankacılık hizmetleri vermektedir. Bunlar bankacılık hizmetlerini sunmaları yanında, cari hesap ve kâr-zarar hesaplarıyla birikimde bulundukları fonlardan tasarrufta bulunanlara faizsiz para ilkesine göre aktararak reel sektörde kâr-zarar hesapları ile bölüşürler. Kısaca, bu türden bankacılık çalışma sistemlerini benimseyen ve günümüzde katılım bankaları olarak isimlendirilen bankalardır.

Katılım bankalarının başlıca enstrümanları ana başlıklar etrafında aşağıdaki şekilde belirtilebilir.

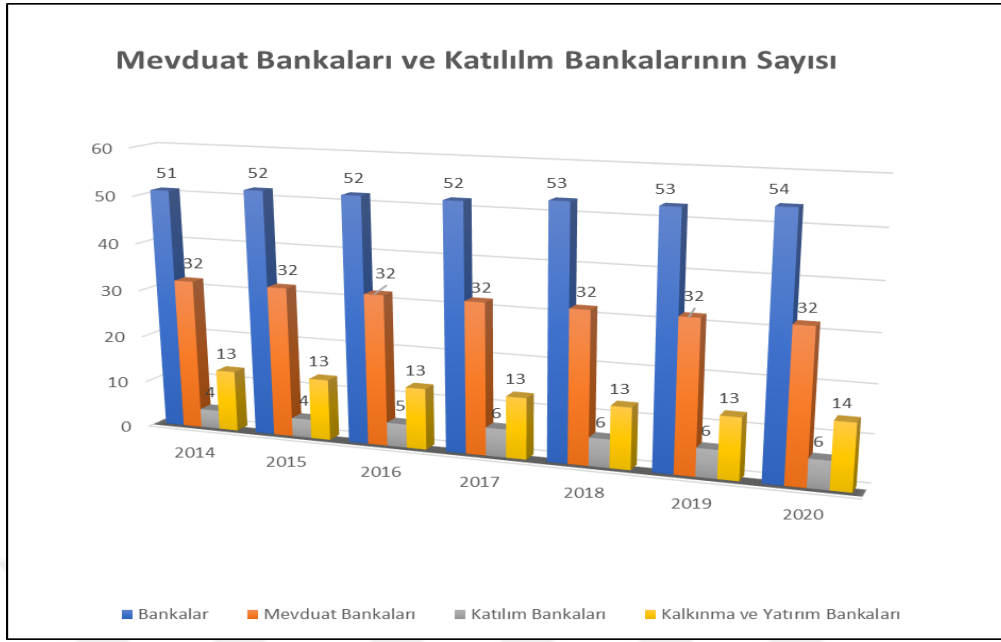
- *Fon kullandırma, yani bilançonun aktif tarafına mudaraba (emek-sermaye ortaklığı)*
- *Muşaraka (kâr- zarar ortaklığı),*
- *Murabaha (peşin alım, vadeli satım)*
- *Selem (ileriye dönük satın alma)*
- *İcara (finansal kiralama)*
- *İstisna (siparişe dayalı satın alma)*
- *Karz-ı hasen (karşılıksız borç)*

Fonun toplanması, bilançonun pasifinde yer alan özel cari hesaplar ile katılma hesaplarından meydana gelmektedir (Yıldırım, 2020: 69-70).

Katılım bankasının amaçlarını şu şekilde sıralamak mümkündür:

- Katılım bankaları faizsiz esaslı faaliyet göstermekte, İslam dinince benimsenen ilkeler doğrultusunda hareket etmektedir. Katılım bankalarının var olması, geleneksel bankacılığa ve ekonomiye İslami bir bakış açısı sunmuştur.
- Faizsiz bankacılıkta kâr, temel amaç olarak kabul edilmemektedir. Fakat İslami bankaların bankacılık sektöründe yaşamını sürdürmesi için kâr elde etmeleri gerekmektedir. Bundan dolayı kâr elde etmek hedefleri arasına sonradan girmiştir.
- İstikrarlı finans sisteminin kurulması, gelir elde etmek için oldukça önemlidir. İslami bankalarda ise karşılıklı istek, gönül bağı uyumu önemli kavramlardır. Bu bankalar taraflar arasında uyum sağlayan finans sistemini amaçlamıştır.
- Ekonomik ve sosyal hayata amaçlara ulaşmasının kolaylaştırması Katılım bankalarındaki amaç sosyal adalet sağlanması yönünde gelir dağılımını dengelemektir. Amaç tasarrufları ve mevduatları eşit şekilde sermaye ile emek için yapılan yatırımlara yönlendirmektir. Katılım bankalarında başarıyı yakalamak sadece faiz kullanmadan yapılan bankacılığı ispat etmek değildir. İslami ülkelere sosyal güvenliği ve kalkınmayı sağlamakla görevli olduğunu ispat etmektedir.

Tablo 1. Mevduat ve Katılım Bankalarının Sayısı

Mevduat ve Katılım Bankası Sayıları

Kuruluş Türü	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Bankalar	51	52	52	52	53	53	54
Mevduat Bankaları	32	32	32	32	32	32	32
Katılım Bankaları	4	4	5	6	6	6	6
Kalkınma ve Yatırım Bankaları	13	13	13	13	13	13	14

Kaynak: BDDK Yıllık Faaliyet Raporu, 2020: 44

2.2.1.3. Kalkınma ve Yatırım Bankaları

5411 sayılı Bankacılık Kanununda kalkınma ve yatırım bankaları, mevduat veya katılım fonu kabul etmenin yanı sıra kredi kullandırmak temel olmak üzere faaliyette bulunan, kendisine verilen görevi özel kanun ile gerçekleştiren kuruluşların yurt dışında kurulu bu nitelikleri taşıyan kuruluşların Türkiye'deki şubeleri, olarak tanımlanır (Yıldırım, 2020: 68).

Kalkınma ve yatırım bankacılığı, Türkiye gibi gelişme göstermekte olan ülkelerin yöresel ve bölgesel kalkınmasını amaçlayan bankalar olarak tanımlanmaktadır. Bu bankalar, yatırım evresinde sermaye açığını yok etmeyi, teknolojik kaynaklı açığı gidermeyi amaçlamaktadır (Parasız, 2009: 247).

Kalkınma ve yatırım bankaları, hükümetlerin kalkınma planları ile belirlenmekte olan yörelere ve sektöre finans, teknik bilgi desteği sağlamak için sanayi ve kalkınma amaçlı kurulmuşlardır. Bu bankalar da yatırım bankaları ile aynı özelliğe sahip, yani mevduat toplama yetkisi bulunmadığından kaynaklarını, hükümet desteği, uluslararası finans kuruluşlarından alınan kredi ve borç senetleri aracılığı ile oluşturmaktadır (İraz vd., 2012: 205).

Kalkınma ve yatırım bankalarını, büyük hacimli işlemleri gerçekleştiren endüstriyel kuruluşların, tek başına veya sendikasyonun üyesi olarak uzun vadeli fon gereksinimlerini karşılaması ve menkul kıymet satan banka türleri olarak ifade etmek mümkündür (Parasız, 2009: 138).

Kalkınma ve yatırım bankaları, genelde firmalar ile çalışırlar. Bu bankalar firmalara yatırım yapmaları için kaynak aktarma amaçlı kurulmuştur. Bunlar, fon gereksinimlerini mevduatlar ve uzun vadeli tahvil kullanarak gerçekleştirirler. Ayrıca bu tür bankalar, firmaların hisse senetleri ile tahvillerini yatırımcılara ulaştırma görevine sahiptir.

Kalkınma ve yatırım bankaları tarafından gerçekleştirilen görevleri şu şekilde sıralayabiliriz:

- Firmaların birleşmesini sağlamak,
- Firmaların satılmasını sağlamak,
- Firmalar arasında aracı görev üstlenmek,
- Firmalara düşük faizli uzun vadeli fon sağlamak,
- Firmaların kamu özelleştirmelerini yapmak,
- Kamu ile ilgili projelere fon temini yapmak,
- Yeni girişimcilere fon aktarılmasını sağlamak,

- Sanayi sektörü için ihtiyacı dahilinde uzun vadeli kaynak temin etmek,
- Yatırımlar yapmak için yeni alanlar bulmak,
- Yerli ve yabancı yatırımcıların bulunmasını sağlamak,
- Sermaye piyasasının gelişmesi için çalışmak.

Kalkınma ve yatırım bankaları, katılım ve mevduat fonu kabul etmemektedir. Bu tür bankalara İstanbul Menkul Kıymetler (İMKB), Takas ve Saklama Bankası, İller Bankası örnek olarak verilebilir.

Kalkınma ve yatırım bankaları üçe ayrılmaktadır:

1. Kamu Sermayeli: Devlet destekli sermaye ile oluşan bankalar.
2. Özel Sermayeli Bankalar: Özel şahıs ve kuruluş sermaye destekli bankalar olarak tanımlanmaktadır.
3. Yabancı Sermayeli: Sermayesini Türkiye uyruklu olmayan tamamen yabancı destekli kişiler tarafından kurulan kalkınma ve yatırım bankaları olarak ifade edilmektedir (Arabacı, 2018: 29).

2.3. Bankacılığın Ekonomiye Katkıları, Ticari Banka Kavramı, Ticari Bankaların Fonksiyonları

2.3.1. Bankacılığın Ekonomiye Katkıları

Finans sektörünün en önemli aktörlerinden olan bankalar, ekonomi içerisinde fon akışı sağlamak dışında kaydi para yaratmak, para ve maliye politikalarının yürütülmesinde yardımcı olmak, gelir ve servet dağılımında etkili olmak gibi ekonomik fonksiyonlara sahiptir. Bankacılığın güçlü yapısının olması, ülke ekonomisinin de güçlü yapıda olmasını sağlayacaktır. Bankacılıkta yaşanan büyüme ve gelişmeler, ekonominin de büyümesini ve gelişmesini sağlayacaktır. Finansal sistemde önemli yere sahip bankacılık sektörünün güçlü ve sağlam olmasının sonucunda ekonomik büyüme de yüksek olacaktır (Arabacı, 2018: 107).

Bankalar sadece likidite yaratmakla kalmaz aynı zamanda riski de dönüştürür. Bu durum bankaların, likidite yaratma konusunda güçlü teşviklere sahip olduğunu göstermektedir. Ancak riskin dönüşmesinin yanı sıra likidite riski durumu da söz konusudur. Likidite riski, bankaların kredi faaliyetlerini ve yatırımlarını sürdürmesi, mevduat sahiplerinin taleplerinin karşılanması için yeterli miktarda likit fona sahip olmamasıdır (Çelik ve Aktarım, 2012: 1).

2.3.2. Ticari Banka Kavramı

Ticari bankacılık, perakende bankacılık, mevduat veya şube bankacılığı şeklinde tanımlamak mümkündür. Bu banka türünün özellikleri arasında; vadeli veya vadesiz mevduat hesapları, çeklerin tahsilinin gerçekleştirilmesi, akreditif, açık kredi kolaylıkları, kısa vadeli kredi, tüketici kredisi, kredi kartları, kambiyo işlemleri, havale, yatırım yönetimi, müşterilerin adına menkul kıymet alım satım gibi birçok işlem sayılabilmektedir (Parasız, 2009: 136).

Ticari bankalar, halkın tasarruflarının mevduat şeklinde toplanması ile isteyenlere bu mevduatları belirli bir faiz karşılığında kredi olarak veren yapılar biçiminde tanımlanmaktadır (Özkan, 2017: 48).

Günümüzde hızlı bir şekilde değişim göstermekte olan kanuni düzenlemeler ve toplumsal yapı, teknolojik ve ekonomik koşullar bankacılık sektöründe de faaliyet alanlarının gelişmesine etki etmiştir. Bankacılık çalışmalarına oldukça eski dönemlerde rastlanılmış modern anlamda ise 19. yüzyılda İngiltere’de oluşmuştur. O dönemde ticari bankaların özelliği, toplanmakta olan fonları kısa vadeli ticari kredi şeklinde kullanmasını sağlamaktı. Günümüzde ticari bankaların tamamına yakını, uzun, orta ve kısa vadeli olmak üzere kredileri her alanda vermektedir. Ticari bankalar kısaca, bireysel ve ticari mevduatı kabul edip bunların farklı

yerlerde kredilere çeviren ticari işletmelerdir. Ticari bankalar mevduat kabul eden kurumlardır (Arabacı, 2018: 107).

Mevduat toplamaya yetkili olan bankalar genellikle “ticari banka” olarak adlandırılır. Ticari bankaların kabul etmiş oldukları mevduatı, ticari senet iskontosu olarak borç vermesinden dolayı “iskonto bankası” şeklinde de adlandırılmaktadır (Aydın vd., 2012: 29).

Ticari bankalar, kârlarını maksimize etmek ve piyasa paylarını genişletmek için çalışan kurumlardır. Bunun sonucunda ticari bankalar da diğer işletmeler gibi ekonominin saygınlığı ile ilgili olarak benzer bekleyişler içerisindedir (Parasız, 2009: 162).

Ticari bankalar şeklinde adlandırılmakta olan “özel sermayeli bankalar,” kamu sermayeli bankalar,” Türkiye’de kurulan ve şubesi mevcut “yabancı sermayeli bankalar” ve “Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF)’na” devri yapılmış olan bankalar tabloda gösterilmiştir.

Tablo 2. Türkiye’de Faaliyet Gösteren Mevduat Bankaları

Kamusal Sermayeli Mevduat Bankaları

Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş

Türkiye Halk Bankası A.Ş

Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.

Özel Sermayeli Mevduat Bankaları

Akbank T.A.Ş.

Anadolubank A.Ş.

Fibabanka A.Ş.

Şekerbank T.A.Ş.

Turkish Bank A.Ş.

Türk Ekonomi Bankası A.Ş.

Türkiye İş Bankası A.Ş.

Yapı ve Kredi A.Ş.

Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna Devredilen Bankalar

Adabank A.Ş.

Birleşik Fon Bankası A.Ş.

Türk Ticaret Bankası A.Ş.

Yabancı Sermayeli Bankalar

Türkiye’de Kurulmuş Yabancı Sermayeli Bankalar

Alternatifbank A.Ş.

Arap Türk Bankası A.Ş.

Bank of China Turkey A.Ş.

Burgan Bank A.Ş.

Citibank A.Ş.

Denizbank A.Ş.

Deutsche Bank A.Ş.

HSBC Bank A.Ş.

ICBS Turkey Bank A.Ş.

ING Bank A.Ş.

MUFG Bank Turkey A.Ş.

Odea Bank A.Ş.

QNB Finansbank A.Ş.

Rabobank A.Ş.

Turkland Bank A.Ş.

Türkiye Garanti Bankası A.Ş.

Türkiye’de Şube Açan Yabancı Sermayeli Bankalar

Bank Mellat

Habib Bank Limited

Intesa Sanpaolo S.P.A.

JPMorgan Chase Bank N.A.

Societe Generale (SA)

Kaynak: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu BDDK, 2021 www.tbb.org.tr/
[9/12/2021](http://www.tbb.org.tr/)

2.3.3. Ticari Bankaların Fonksiyonları

2.3.3.1. Kaydi Para Yaratma Fonksiyonu

Para arzı, ticari bankalar ile merkez bankası tarafından oluşturulmakta olan banka sistemi üstünden parayı kullananlar tarafından ellerinde tutukları alacak stokudur. Para stoku, durağan bir yapıya sahip değildir. Zamanla yenilenmektedir. Bir diğer ifadeyle para arzı kendi hacmi ve yapısını değiştirebilmekte veya yok etmektedir. Sonuç olarak para yaratma ve yok etme süreçleri, birbirini karşılamamaktadır. Ekonomide iki tür para dolaşmaktadır. Bunlar, finansal araçlar tarafından üretilmekte olan kaydi para diğeri ise merkez bankası tarafından piyasaya sürülen basılı paradır (Parasız, 2009: 319).

Ticari bankalarda vadesiz mevduat, ödeme aracı şeklinde kullanılması ve bu hesap üzerinden çek verilmesi sonucunda oluşmaktadır. Ticari bankaların sağladığı bu olanak sayesinde mevduat sahipleri nakdi para almadan satın alma gücüne sahip olmaktadır. Vadesiz mevduat hesabı banka parası veya kaydi para olarak adlandırılır (Tolon, 2004: 64).

2.3.3.2. Hizmet Fonksiyonu

Ticari bankalar, vadesiz veya kısa vadeli mevduatı toplamakta, bu mevduatları kısa vadeli kredi şeklinde dağıtmakta ve müşterilerine hizmet vererek kazanç sağlamaktadır. Faaliyetlerinde yasalarla denetlenmekte olan ticari bankalar, verdikleri hizmetleri geliştirmelidir (Tolon, 2004: 64).

Bankalar ticari birer işletme olmasından dolayı faiz ve komisyon amacıyla müşterilerine hizmetler sunmaktadır. Bunlara, saklama, transfer, kredi kartı ve kredi örnek gösterilebilir. Ayrıca bankalar bilgi ve tecrübelerini, gelir kazanmak amacıyla müşteri çekmek için danışmanlık yaparak kullanmaktadır (Öztürk, 2019: 15).

2.3.3.3. Fon Kullanma Fonksiyonu

Kaynak maliyeti artırmaya neden olan vade uyumsuzluğunun oluşturduğu tehlikeyi gidermek için yapılmakta olan yöntem toplam maliyetleri, kaynak maliyetini doğrudan etkilemektedir. Örnek olarak Türk bankacılık sektöründe konut kredileri için ortalama vade 10 yıldan fazlayken mevduat vadelerinin süresi bir yıldan azdır. Bunun sonucunda vade uyumsuzluğu tehlikesi, para swapları yoluyla giderilmeye çalışılmakta, bu yöntemin yarattığı maliyetler banka aracılığı ile fon kullanımına yansıtılmaktadır (Gül, 2017: 43-44). Para swapları, tarafların belirli bir zaman diliminde kurlar ile iki değişik para miktarındaki döviz, işlemin gerçekleştirdiği tarih içinde değiştirdiğinde işlemin vadesi zamanı anlaşılan para birimi oranında değişiminin gerçekleştirilmesi işlemidir.

Vade uyumsuzluğundan doğan risk durumunu gidermek için vade uyumunun sağlanması ve fon kullanımı biçimi banka aracılığı ile oluşturulup hayata geçirilmesi, banka, sektör ve kaynak gereksinimi olanlar bakımından bir zorunluluktur (İslamoğlu ve Kayhan, 2013: 180).

2.3.3.4. Fon Sağlama Fonksiyonu

Değişmekte olan dünya koşullarıyla birlikte bankaların, nasıl fon bulacağı ve fonun kullanılacağı yerler sorusunun cevabı değişiklik göstermektedir. Bununla birlikte bankaların aktif ve pasif yapısında değişimler meydana gelmektedir (Kale, 2017: 210).

2.3.3.5. Aracılık Fonksiyonu

Bankalar tasarrufta bulunan kişi ya da kuruluşlardan mevduat şeklinde topladığı fonları, kredi talebinde bulunan kişi veya kuruluşlara aktarmak için aracı görevini üstlenmektedir. Bunun sonucunda ise ekonomi içerisinde önemli göreve sahiptir (Aliyeva, 2016: 239). Bankalar, aracılık fonksiyonu ile ekonomideki parasal alandan reel alana fon aktarımında bulunurken piyasada gerçekleştireceği mal ve hizmet değişimlerini de kolaylaştırmış olacaktır.

Atıl fonların mevduat şeklinde toplanması, yatırım ve üretim finansmanı amaçlı kullanılması, paraya ihtiyacı olan kesimlere aktarımının sonucunda ise atıl fonlar değerlendirilmiş olmaktadır. Bankalar, öz kaynakları ve diğer yabancı kaynaklardan sağlamış olduğu fonları, yatırım işlemleri için kullanmaktadır. Bankalar, faiz ve komisyon karşılığında sağlamış oldukları fonları, belirli faiz ve komisyon karşılığında kredi şeklinde, geri ödeme şartıyla ihtiyacı olanlara aktarmaktadır (Öztürk, 2019: 12-13).

2.3.3.6. Mevduatın Sınıflandırılması

Mevduat, sadece belli bir miktardaki paranın hesaba nakit olarak yatırılması suretiyle yapılmaz. Başka bir hesaba düzenlenen çekin alacak kaydı, herhangi bir hesaptan aktarma yapılması, havale kabul edilmesi gibi nakit hareketli gecikmeden de mevduat oluşturulabilir.

Mevduatın izlediği hesaplara yerine veya türüne göre, mevduat hesapları, alacaklı cari hesaplar, küçük cari hesaplar gibi adlar verilmektedir. Bununla birlikte altın vadeli hesabı adı da mevcuttur. Mevduat hesapları, banka için borç olduğundan pasifte gösterilir.

Mevduat, vade yönünden üçe ayrılır:

- **Vadesiz Mevduat:** Hiçbir kayıt ve şarta bağlı olmaksızın istenildiği zaman çekilebilen hesaplara denir.
- **Vadeli Mevduat:** Banka ile mevduatı yapan arasında kararlaştırılan vade itibarıyla çekilebilen hesaplara denir. Bir aya kadar olan vadeli (bir ay dahil), üç aya kadar

vadeli (üç ay dahil), altı aya kadar vadeli (altı ay dahil), bir yıla kadar vadeli, bir yıl ve daha uzun vadeli (bir ay, üç ay, altı ay ve yıllık faiz ödemeleri) süreler mevcuttur.

- **İhbarlı Mevduat:** Mevduatın sahibi, mevduatını çekeceği tarihi belirli bir süre önce (yedi gün) bankasına bildirmek zorunda olduğu mevduatlara denir (TCMB, 2007: 1).

Bankanın ne ölçüde büyüme gösterdiği, yıl içi mevduatlardaki büyüme oranına bakılarak tespit edilir. Bankaların seri biçimde büyümesi amacıyla çalışmalarını ve kârlılığını artırması gerekmektedir. Banka kârlılığının nedeni mevduat ise kârlılık birden fazla nedenden kaynaklanabilir. Bunların ilki, bankaların mevduatlarını gelir sağlayacak varlıklara dönüştürme yeteneğine sahip olmasıdır. Bu sonuç gelir sağlamada verimli olduğunun göstergesidir. İkincisi ise bankaların varlıklarının kredilerinin niteliğine bağlıdır. Büyümenin gerçekleşmesi için kredi kalitesi düşük olan varlıklar üzerine yatırım yapılır (İskenderoğlu vd., 2012: 302-304).

Mevduat oranı toplam mevduat/aktifler şeklindedir. Özetle mevduatı olanlardan edinilen borçların, aktifler tarafından ne miktarda karşılandığı anlatılmaktadır (Okuyan ve Karataş, 2007: 401).

Mevduatın işlevleri, mevduat ticari bankaların önemli kaynaklarındandır. Bu bankalar, halktan topladıkları küçük miktarda paraları, firmalara kredi olarak vermek, şirketler kurmak, bunların sermayelerine katılmak gibi yollardan ekonomiye aktarmaktadır.

2.4. Banka Kârlılığını Etkileyen Faktörlerin Açıklanması

Kâr, işletmenin dönem içerisinde elde ettiği kazancın ne kadarının dağıtılabilir olduğunu ortaya koyan kavramdır. Kârın belirlenmesinde gelir, gider, kazanç ve kayıplar önemli öğelerdir. Kâr ve kârın öğeleri belirli dönem içerisinde çıkan yani dönemsel kavramlardır (Akdoğan ve Sultanoğlu, 2018: 642).

Bankalarda bilanço yönetiminde, aktif-pasif yönetimi, kârlılık yönetimini ifade etmektedir. Bankaların aktif ve pasifinin bileşimi, varlıkların ne ölçüde verimli kullanabildikleri, faaliyetlerinden sağlanan gelirlerin analizinden kârlılık düzeyi anlaşılmaktadır (Güzel ve İltaş, 2018: 507).

Diğer ticari işletmeler gibi bankalar da kâr elde etme amacı taşımaktadır ve yüksek kârlılık doğasında vardır. Kârlılık sadece bankanın kendisi için değil hissedarlar, yatırımcılar, banka personeli ve piyasa için de önemlidir. Yüksek kârlılık, banka ve ortaklar için daha çok gelir, yatırımcılar için ilgi odağı olma durumu, banka çalışanları için ise istihdam anlamını taşımaktadır. Bankacılığın yüksek kârlılıkla çalışması, sektörün sağlıklı bir şekilde işleminin

yanı sıra işletmeler açısından da fon ihtiyaçlarının karşılanması anlamına gelmektedir (Çelik ve Kaya, 2021: 720).

Muhasebe terminolojisinde ise kârın tek bir kavram olarak açıklanması söz konusu değildir. Genel anlamda kâr, belirli bir faaliyet sonucunda, belli bir zaman aralığında, sahip olunan gelirden ve bu gelirin kazanılması amacıyla dolaylı ve dolaysız yapılan giderler indirildikten sonra elde kalan miktardır.

Kârlılığa etki eden etmenleri belirlemek, bankaların ileriki süreçte uygulaması gereken yöntemler için etkili olmaktadır (Dizgil, 2017: 33).

2.4.1. İç Faktörler

2.4.1.1. Likidite

Likidite, yatırımcıların istediği miktarda hisse senedini, dilediği zaman, uygun fiyat ile alım-satım yapılabilmesidir (Kayalı ve Ünal, 2005: 1).

Likidite, likit aktiflerin kısa vadeli yükümlülöklere oranı, özellikle likit aktiflerin toplam oranı likidite ölçütü olarak kullanılmaktadır. Düşük likidite riskinin, bankaların kaynak maliyetinde düşme sağlaması ve kârlılığa olumlu şekilde etkilemesi beklenir. Fakat likit varlıkları bulundurmak, yüksek fırsat maliyeti getirmektedir (Sönmez vd., 2015: 22).

Likit varlıklar, bankaların yükümlölüğünü ve borçlarını istenildiği anda ödeyip ödememesini ifade etmektedir (Okuyan ve Karataş, 2007: 401).

Likidite karşılama oranı, bankaların bir aylık dönem içerisinde likidite yapısının ölçölmesi, yüksek kalitede likit varlıkların kötü durumları karşılayabilme gücünü ölçmektedir. Bankanın likit varlıklarının, otuz gün içinde gerçekleşecek net nakit çıkışlarına bölünmesi ile belirlenen oranının birden büyük olması gerekir. Aksi durumda, yani oranın birden küçük olması, bankanın likit varlıklarının net nakit çıkışlarını karşılamada güçlük çektiğini göstermektedir (Mizrahi ve Kandemir, 2018: 157).

2.4.1.2. Aktif Kalitesi

Dönemsel duruma bağlı şekilde değişen aktif kalitesi ile ilgili birden fazla oran kullanılmaktadır. Bunlar, kredi değişkeninin toplam aktiflere oranı, net takipteki kredi ve alacakların toplam kredi ve alacaklara oranı, net finansal varlıkların toplam aktiflere oranı ve özel karşılıkların takipteki kredilere oranı ile duran varlıkların toplam aktiflere oranıdır (Sönmez vd., 2015: 21).

2.4.1.3. Mevduat

Mevduat, yazılı ya da sözlü şekilde halka duyurulması suretiyle ivazsız veya ivaz karşılığında istendiğinde ya da belirli vade sonunda geri ödenmesi yapılan paradır (Aydın vd., 2012: 28).

Banka mevduatı, bankaların fon ihtiyacını karşıladıkları temel ve düşük maliyetli kaynaklardır. Ne kadar çok mevduatı krediye dönüştürülebiliyorsa o kadar yüksek faiz marjı ve kârlılık elde edilir (Sönmez vd., 2015: 22).

Para ekonomilerinin etkin olduğu, ticari, mali ve sınai sermayenin biriktiği günümüzde bireyler, ellerindeki paraların belli kısmını harcayıp kalan kısmını ise belli süre için el altında tutmaktadırlar. Fakat bu paraların kendileri tarafından saklanması her zaman uygun olmaz. Bireyler, bu paraları bankalarda mevduat olarak tutmakta ve bankalardan daha etkin şekilde faydalanmaktadırlar. İhtiyaç fazlası olan paraların bankalara yatırılmasıyla para sahipleri tehlikeden korunurken ödemelerin düzenli bir şekilde yapılması, havale, çek, senet tahsili gibi bankacılık işlemlerinden daha düşük ücret ile yararlanmaktadırlar. Mevduat geleneksel bankalarda faiz, katılım bankalarında ise kâr payı olarak ödenmektedir (Bayındır, 2005: 8).

2.4.1.4. Finansal Kaldıraç Oranı

Kaldıraç oranı, yabancı kaynakların, öz kaynaklarla finanse edilebilme düzeyini göstermektedir. Bu oran ne kadar düşük ise dışarıdan finanse edilme ihtiyacının o kadar düşük olması ve banka kârlılığının o kadar yüksek olması beklenir.

2.4.1.5. Banka Büyüklüğü

Büyüklüğün kârlılık üzerinde gücünü araştıran işletmeler için yalnızca belirli bir zaman dilimi bakımından işletme büyüklüğünün işaretidir. Büyüklüğün türlü belirtileri vardır. Herkesçe bilinen büyüklük belirtileri, çalışan sayısı, aktif miktarı, satış miktarı, üretim ölçütü, yıllık net kâr ve öz kaynaktan oluşur. Bunlar işletmenin yalnızca bir zaman dilimindeki değişimi ifade ederken büyüme, değişik zaman dilimini ve büyüklük kriterindeki değişimi göstermektedir (İskenderoğlu vd. 2012: 294).

Bankaların büyüklüğü bankadaki aktif/toplam banka aktifi (sektördeki pay): Bankaların büyüklüğünün artmasıyla ekonomiden faydalanmaları da artar. Banka büyüklüğü ve banka kârlılığı arasında pozitif bir ilişki söz konusudur (Işık ve Kambay, 2019: 13).

Bankaların toplam aktif büyüklüğü, performanslarında önemli bir belirleyicidir. Büyüklük, enformasyon sürecini ve toplam maliyetleri azaltmaktadır. Bankacılıkta yapılan

Çalışmaların birçoğunda banka büyüklüğünü hesaplamak için toplam aktiflerin logaritması kullanılmaktadır (Ata, 2009: 143).

Banka büyüklüğü aynı zamanda bankaların ölçek ekonomilerinden ne kadar faydalandıklarını gösteren değişkendir. Literatüre bakıldığında banka ölçek ekonomisinden yeterli seviyede yararlanabiliyorsa banka büyüklüğü ve kârlılık arasında pozitif yönlü ilişkinin varlığı söz konusudur. Ölçek ekonomilerden faydalanmıyorsa negatif ilişkinin varlığı söz konusudur (Küçükbay, 2017: 146-147).

Banka büyüklüğünün kârlılık üzerindeki etkisinin büyüklüğü konusunda kesinlik söz konusu olmamakla beraber literatürde bu etki genel olarak olumludur (Sönmez vd., 2015: 21).

2.4.2. Dış Faktörler

2.4.2.1. Ekonomik Büyüme

Gayri safi yurt içi hasıla (GSYH), ekonomideki toplam ekonomik faaliyetleri ölçmek amacıyla kullanılan temel makroekonomik göstergedir. GSYH büyüme oranı, GSYH'deki yıllık gerçek büyüme oranı olarak ifade edilmektedir. GSYH'nin kredi ve mevduatlarla ilgili arz-taleple ilişkili birçok faktörü etkilemesi beklenmektedir. Ekonomik büyüme ve finans sektörünün kârlılığı arasındaki ilişki ile ilgili çalışmalara bakıldığında, GSYH'deki büyümenin banka kârlılığı üzerinde pozitif bir etkisi olduğu görülmüştür. Bu bağlamda borç vermeyeyle ilgili talepler artarken banka ile GSYH gelişimi arasında pozitif bir ilişkinin olması beklenmektedir (Ata, 2009: 143).

GSYH oranları kredilerin arz ve talebini etkilemektedir (Okuyan ve Karataş, 2007: 401). Yıllık reel GSYİH büyüme oranı, bankaların etkinlik göstermiş oldukları ülke pazar boyutunu ölçmede kullanılmaktadır. Bu oranın mevduat ve kredilere olan talebi ve arzı etkileyen birçok faktör ile ilgisi bulunmaktadır (Sönmez vd., 2015: 23). GSYİH'nin büyük olduğu ülkelerde, aktif kârlılığında büyük olması diğeri bir ifadeyle pozitif ilişki beklenmektedir.

2.4.2.2. Faiz Oranı

Faiz, paranın kiralanması sonrasında ödenen bedel olarak tanımlanır. Ekonomi içinde bankalarca yatırım gerçekleştirmek isteyenlere faiz adı altında bedel verilmektedir. Bunun sonucunda ise faiz oranları tasarrufları özendirmekte ve yatırım düzeylerini etkilemektedir (Öztürk ve Durgut, 211: 118).

Bankalar tarafından mevduata uygulanmakta olan yıllık faiz oranı ve banka kârlılığı arasında olumlu bir ilişkinin varlığı söz konusudur. Çoğu literatürde faiz oranlarında artışın banka kârlılığında artış sağladığı tespit edilmiştir (Sönmez vd., 2015: 22).

Faiz oranı göstergesi olarak ise Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası faiz oranı kullanılmaktadır (Taşkın, 2011: 294).

Net faiz gelirleri, bankaların elde edilen gelirlerin ne kadarlık bir kısmını faizden elde ettiğini veya faiz artışı gelirleri hangi düzeyde etkilediğini göstermektedir (Okuyan ve Karataş, 2017: 401).

Faiz giderleri, bankaların sağlanan kaynaklara ödediği faiz olarak ifade edilir. Net faiz marjı ise bir birimlik getiri için elde edilen net faiz geliri olarak tanımlanır (Kale, 2017: 214).

2.4.2.3. Enflasyon

Enflasyon, ekonomilerde seçilen mal ve hizmetler sepetinin ortalama fiyat seviyesinde belirli süre boyunca meydana gelen artıştır. Enflasyon, fiyatlar genel seviyesinde önceki döneme göre yükselişi ifade etmektedir. Enflasyon yüzde olarak ifade edilir. Ülkelerdeki para biriminin satın almadaki gücünde meydana gelen düşüşü ifade etmektedir. Fiyattaki artışla beraber para birimi ile daha az miktarda malın ve hizmetin alınmasına neden olmaktadır. Satın almadaki gerileme ile beraber ekonomik büyümede yavaşlama oluşmakta ve ülkelerdeki halkın refah seviyesini de olumsuz etkilemektedir (Özer, 2021: 43).

Fiyatlar genel seviyesinin sürekli yükselmesi olan enflasyon, bankaların kârlılığını ve maliyetlerini etkilemektedir. Enflasyon işgücü maliyetlerinin yükselmesine neden olmaktadır (Taşkın, 2011: 294).

Beklenen enflasyonda bireylerin, enflasyon oranını tam anlamıyla bildiği kabul görülür. Enflasyondaki beklentilerin iktisatta meydana gelen hareketliliği etkilediği görülmüştür. Böylelikle beklenmeyen enflasyonun kökeni “yeniden dağıtıcı etkisi” yok olmaktadır. Şüphesiz bu durum, iktisadi anlaşmaların düzenlenmesi önlenecek ve gecikme halinde oluşmayacaktır. Enflasyonun dağıtıcı gücünün sınırı, enflasyonun beklenen olması ile değişik gurupların beklenen enflasyonun göz önünde bulundurmalarının sonucudur (Parasız, 2009: 478).

Enflasyon oranı, bankaların maliyetini ve kârını etkilemektedir. Enflasyon ile kârlılık arasında yer alan ilişki negatif veya pozitif olması durumunda enflasyonun tahmin edilen ya da tahmin edilemeyen durumuna göre değişiklik gösterir. Enflasyon oranı tahmin edilebiliyor ise bankalar kârlarının artmasını sağlamak amacıyla faiz oranını düzenleyebilir. Ters durumda,

enflasyon oranı tahmin edilemiyorsa bankanın maliyetleri, getirilerini geçebilir ve böylece bankalar faiz oranını hayata geçirmek için elverişli şartlar uygulanmayabilir. Böylelikle bankaların kârlılığında azalma meydana gelebilir (Alper & Anbar, 2011: 145).

Enflasyon, gider ve gelirlerin reel değerine etki etmektedir. Yüksek ve değişken enflasyon sonucunda bankaları türlü finansman yatırımlarına yönlendirmekte ve uygulanmakta olan para politikası stratejisi doğrultusunda kayıplara veya yüksek kârlılığa sebep olmaktadır (Sönmez vd., 2015: 22).

Enflasyon ile banka kârlılığı arasındaki ilişkinin uzun dönemde negatif olması beklenir.

2.4.2.4. Net Kâr

Net kâr, bir işletmenin satışından elde ettiği kârlılık seviyesini tespit etmek için kullanılır. Örneğin işletmenin 1 TL'lik net satışından ne oranda kâr ettiğini tespit etmektedir. Bu oran yüksek çıkması işletme için olumludur (Yenisu, 2019: 33).

Bir işletmenin belirli olan dönemde gerçekleştirdiği çalışmaların sonucunda normal ya da beklenmedik bir zamanda gelir ile giderlere sahip olunduktan sonra kanuni verginin düşürülmesi ile elde kalan kârı ifade etmektedir. Net gelir olarak da adlandırılır. Belli bir zamanda sahip olunan toplam satıştan doğrudan ve dolaylı harcamaların düşürülmesi sonucunda elde kalan miktar olarak tanımlanır. Bankalar gerçekte düşük olan kârlarını gizlemektedir.

2.5. Türk Bankacılık Sisteminin Yapısı, Türk Bankacılık Sisteminin Tarihsel Gelişimi

2.5.1. Türk Bankacılık Sisteminin Yapısı

Küreselleşme ile haberleşme kanallarının hızla gelişmesi, ticarete meydana gelen ilerlemeler ile dünyada bankacılık sisteminde değişimler meydana gelmiştir. Uluslararası mali sistem, küreselleşme, para nakit hızında meydana gelen artış, mali sistem için önem arz eden bankalardaki rekabet gücünü artırmış, böylelikle bankaları yeni sistemler aramaya yönlendirmiştir.

2.5.2. Türk Bankacılık Sisteminin Tarihsel Gelişimi

Türklerin bankacılıkla tanışmasının diğer toplumlara göre daha geç dönemde gerçekleşmesinin nedeni, gelenek ve görenek yapısının diğer toplumlardan farklı olmasıdır. Türklerin dini inanışlarından dolayı faizin haram sayılması, bankacılık sisteminden uzak durmalarına neden olmuştur (Sümer, 2016: 488).

Birinci Dünya Savaşı sonrasında dünyada finansal sektörde değişimler meydana gelmiştir. Dünyada meydana gelen teknolojik gelişmeler ile yeni metotlar oluşturulmuştur. Fakat Türk bankacılık sistemi bu metotlardan yoksun kalmıştır (Bozoklu, 2003: 273).

Çünkü bankacılık tarihine bakmak şu anki mali yapıyı iyi anlamayı sağlamaktadır. Türkiye bankacılık sistemi, Osmanlı Devleti'ne uzanmaktadır. Fakat bankacılığın gelişmesi Cumhuriyet Dönemi ile başlamaktadır.

Cumhuriyet ilan edilmeden önceki süreçte faaliyet gösteren bankalar, yabancı sermayeli ya da yabancı iştirakler tarafından kurulmuştur. Bu bankalar özellikle ülkemizde faaliyet gösteren yabancı şirketleri finanse etmek amaçlı kurulmuştur. Bununla birlikte merkezleri dış ülkelerde olan bankalar, Osmanlı topraklarında faaliyetlerine devam etmiştir (Parasız, 2009: 107).

2.5.2.1. Osmanlı Devleti'nde Bankacılık

Tanzimat Dönemi'ne kadar olan dönem içerisinde bankacılık faaliyetleri ile ilgili izlere rastlanılmamıştır. Faiz ile ilgili işlemleri gayrimüslimler gerçekleştirmekteydi. Türkler, askerlik ve yöneticilik işleriyle ilgilenmişlerdir. Osmanlı hazinesinin sıkıntı yaşamasıyla sarraf ve Galata bankerleri adı verilen kişilerin etkinliği artmıştır. Bunun sonucunda ise bankacılık sistemine benzer sistem meydana gelmiştir. 1845 yılında Galata bankerlerinden önemli olan iki tanesi anlaşma yapmıştır. Osmanlı finansmanın sabit bir döviz kuru üstünden bu bankerler aracılığıyla dışarıdan alınan mallar finanse edilmiştir (Özdemir, 2005: 871).

Osmanlı'da ilk banka, 1847'de Galata bankerleri tarafından kurulan İstanbul Bankasıdır. Fakat banka faaliyetlerine uzun süre devam edememiş, 1852 yılında faaliyetlerine son vermiştir. 1856'da kurulan Osmanlı Bankası, Osmanlı'da bankacılığın temelini oluşturmaktadır. Osmanlı Devleti'nde 1839'da Tanzimat Fermanı'nın ilanı ile devlette yapılan harcamaların, gelirlerden daha fazla olduğu bir döneme girilmiştir. İstanbul'da faaliyet göstermekte olan sarraflardan borç alınarak kaynak gereksinimi giderilmiştir. Kaime ihracı ile vergiler karşılık göstermiştir. Kırım Savaşı bittikten sonra 1856 Paris Barış Antlaşması imzalanmıştır. Osmanlı İmparatorluğu'nun dış borç alma olanağı artmıştır. Osmanlı Bankasının kurulmasında etkili olmuştur. Bu banka dış borç alınması, Osmanlı'nın yabancı sermaye sahipleri ile aracılık etmesi için İngiliz sermayesi ile kurulmuştur (Yetiz, 2016: 110).

Osmanlı döneminde açılan milli banka sayısı azdır. 1863'te Mithat Paşa tarafından Niş valisi olarak görev yaptığı yıllarda eski Yugoslavya'nın Pirot adlı kasabasında zirai amaçlı kredi vermek için Memleket Sandıklarını kurulmuştur (Parasız, 2009: 107).

2.5.2.2. Cumhuriyet Döneminde Bankacılık

Tanzimat ilan edildikten sonra hızlı şekilde gelişme gösteren bankacılık faaliyetleri, azınlıkların oluşturduğu bankerlik sarraflık şeklinde oluşmuştur. Cumhuriyet ilan edildikten sonra ise millileşme kavramının önem kazanmasıyla Türk bankacılık sektörü de gelişmeye başlamıştır.

Türkiye Cumhuriyeti, Osmanlı Devleti'nin devamı olduğundan Cumhuriyetin ekonomik politikasının şekillenmesinde Osmanlı Devleti'nden devralınan ekonomik yapı etkilidir. Kapitulasyonların kaldırılması sonucu Osmanlı Devleti'nin borçları, kurulan yeni devletlere paylaştırılmıştır (Öztürk, 2019: 320).

Osmanlı döneminde bankacılığın gelişimi ve devamlılığını sağlayacak ortam bulunmamış, büyüme yavaş olmuştur. Türkiye'de bankacılık sektöründeki dönüşüm Cumhuriyet zamanında başlamıştır (Kaya ve Çöllü, 2020: 12).

Cumhuriyet öncesi dönemde, 1911-1923 yıllarında milli sermayenin katkılarıyla 21 banka kurulmuştur. Fakat bu bankalar, sektörde yer alan yabancı bankalara karşı faaliyetlerini yerine getirmekte zorlanmıştır. Bu bankaların 18 tanesi Cumhuriyet dönemine kadar faaliyet gösterebilmiştir. Ülkemizde cumhuriyetin ilanı ile ekonomik kalkınma önemsenmiş, ticari hayatın canlanması için ulusal bankacılık geliştirilmeye başlanmıştır. Devletin teşvik politikası sonucunda Türkiye İş Bankası ve Türkiye Sanayi ve Maadin Bankası kurulmuştur (Atlı ve Yücel, 2018: 91).

Cumhuriyet'in kurulduğu 1923 yılında ülkemizde birkaç işletme, askeri fabrika ve tarımsal olarak kısıtlı bir ekonomi mevcuttu (Doğan, 2012: 402).

2.5.2.3. 1980 Sonrası Dönem

Türkiye mali kriz kavramı ile serbestleşme döneminde karşılaşmıştır. 1980'li yıllardan sonraki dönemde düzenlemelerin kurumlarda hayata geçirilememesi, ekonomide yaşanan kararsızlık, Türkiye enflasyonunun kronikleşmesine neden olmuştur. Normalin üzerinde olan enflasyon ve faiz oranları, krizlerin yaşanmasına sebep olmuştur (Akdoğan, 2012: 190).

Yeni stratejinin desteklenmesi, ekonomide serbest piyasa kuralları hâkim olması, bireylerin tasarruflarının istikrarlı şekilde büyümenin gerçekleşmesi için gerekli seviyeye yükseltilmesi için esnek döviz kuru ve pozitif reel faiz politikası uygulanmıştır. Mali piyasalarda serbestleşmenin başlamasıyla mali piyasaların derinleşmesine yönelik düzenlemeler yapılarak kurumlar oluşturulmuştur (TBB, 2008: 14).

80'li yıllarda teknoloji birçok bankacılık sektörde yaygın bir şekilde kullanılmaya başlanmıştır. Bu gelişme sonucunda ise artan rekabet, bilgisayarın yaygın kullanımı bankaların teknolojiden yararlanmasını sağlamıştır. 90'lı yıllara gelindiğinde ise bankalarda teknolojik alt yapı çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Bununla birlikte Türk bankalarının birçoğu, Dünya Bankalar Arası Telekomünikasyon Kurumu (SWIT)'na üye olmuştur. Böylelikle Türk bankacılığı, bilgisayar teknolojisine dayanan haberleşme sistemi ile uluslararası bankacılık işlemlerini hızlı bir şekilde yapmıştır (Gülhan, 2009: 41).

2000 yılında, 1999 yılında IMF ile yapılan “Stand-by” antlaşması sonucunda fiyat istikrarının sağlanması ve sürdürülebilir kamu borçlanma sisteminde olumlu sonuçlar gözlenmiştir. İç borçlanma ile faiz oranlarında ve enflasyon oranında düşme meydana gelmiştir. Fakat yılın ikinci yarısında yapısal uyumda meydana gelen gecikme, enflasyondaki gerilemenin beklenen seviyeden az olması, kamu mal ve hizmetlerinde enflasyon artışı oranında zam yapılması vb. nedenler olumsuzluklara neden olmuştur. Kasım 2000 döneminde bankacılık sektörü büyük bir sarsıntı yaşamıştır (Yetiz, 2016: 113).

Uluslararası bankacılık standartları bankacılık sistemimize kazandırılarak tek düzen hesap planı uygulamasına gidilmiş, bilançoların dış denetimi yapılmaya başlanmış, mevduat sigortası fonu ve İnterbank piyasası kurulmuştur. Bu dönemle ilgili diğer gelişmeler şunlardır:

- 1987'de Merkez Bankası, açık piyasa işlemlerini gerçekleştirmiş.
- 1988'de döviz piyasasının kurulumu gerçekleşmiştir.
- 1989'da döviz işlemleri ile sermaye hareketlerinde serbestleşme dönemine geçilmiştir.
- 1990'da TL'nin konvertibilitesi (diğer döviz türlerine çevrilebilirliği) ilanı gerçekleşmiştir.
- Yurtdışına yerleşen kişilere Türkiye'de menkul kıymet yatırımı gerçekleştirme, TL ve döviz mevduatının açılmasına izin verilmiştir (Duran, 2016: 23).

2.5.2.4. Günümüzde Türk Bankacılığın Durumu

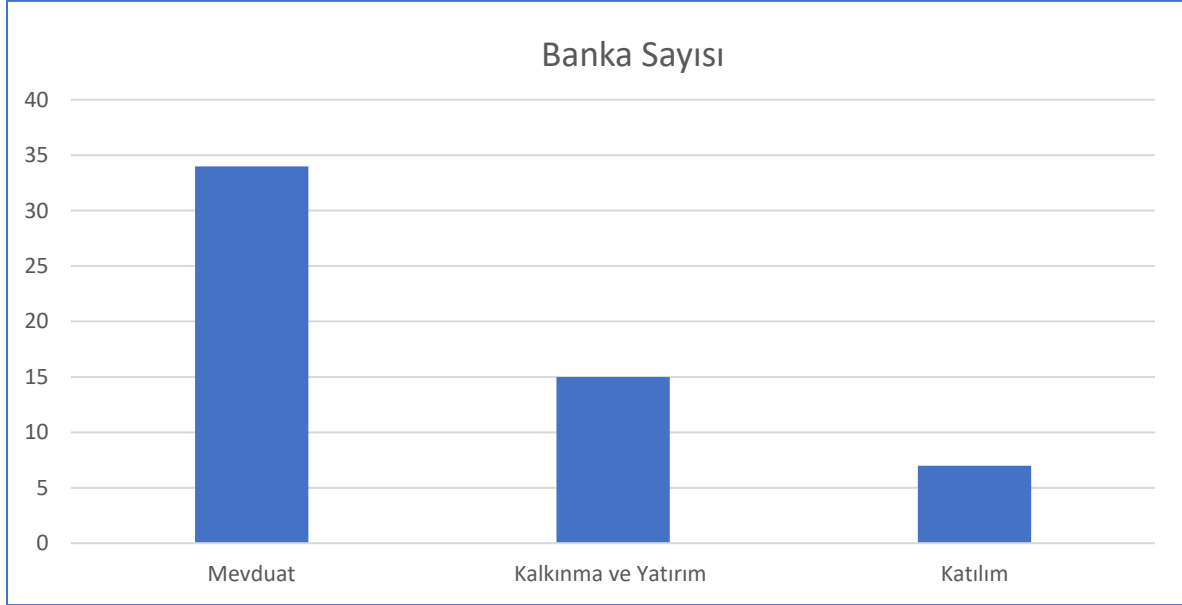
Türk bankacılık sektörü, günümüzde bankacılığın gerekenlerini yerine getirmekte, güçlü sermayeye sahip, özerk yapısıyla düzenleyici ve denetleyici bir şekilde her geçen gün gelişme göstermektedir. Türk bankacılık sektöründe, gelişmiş ülkelerdeki bankacılık hizmetleri sunulmaktadır. Bankacılık sektöründeki finansal büyüklük, gün geçtikçe artmaktadır. Günümüzde Türk bankacılık sisteminde bankalar, hizmet alanlarına, niteliklerine göre guruplara ayrılmıştır. Faaliyet alanları bakımından bankalar, mevduat, katılım, kalkınma ve

yatırım olarak ayrılmaktadır. Niteliklerine göre ise bankalar, Türkiye’de kurulan bankalar, yurtdışında kurulan bankalara ait şubeler şeklinde ayrılmaktadır. Bağlı olduğu hükümler gereğince de özel banka ve kamu bankası şeklinde ayrılmaktadır (Sümer, 2016: 492).

2.5.2.4.1. *Türk Bankacılık Sisteminde Mevduat, Kalkınma ve Yatırım, Katılım Bankalarının Sayısı, Yurt içi Şube Sayısı*

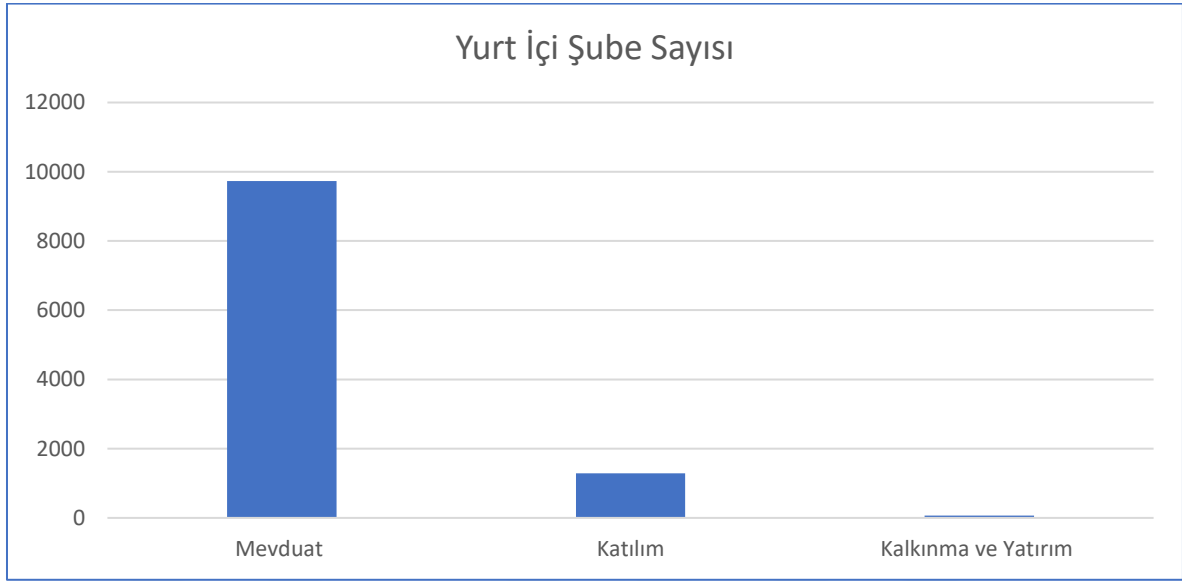
Tablo 3. Türlerine Göre Banka Sayısı

Kaynak: BDDK, 2021

Bankacılık Denetleme ve Düzenleme Kurulu (BDDK)’na göre 2021 Eylül ayı sonunda Türk bankacılık sektöründe 34 mevduat, 15 kalkınma ve yatırım ve 7 tane de katılım bankası olmak üzere toplam 56 bankanın yer aldığı görülmektedir.

Tablo 4. Türlerine Göre Banka Yurt İçi Şube Sayısı

Kaynak: BDDK, 2021

Şekil 2 bankaların yurt içi faaliyet gösteren şube sayısını belirtmektedir. 2021 Eylül ayı verileri ile yurt içinde faaliyet gösteren şube sayılarına göre değerlendirildiğinde toplamda 9728 şubeye sahip olan mevduat bankaları diğer banklara göre daha fazla paya sahiptir. Mevduat bankalarını toplam 1292 şube ile katılım bankaları izlemektedir. Kalkınma ve yatırım bankalarının toplamda 68 şubesinin olduğunu görülmektedir.

2.5.2.4.2. Türkiye’de Banka Grupları ve Banka Listesi

Tablo 5. Türkiye’de Banka Grupları ve Banka Listesi

Mevduat Bankaları

Kamusal Sermayeli Mevduat Bankaları

- Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş.
- Türkiye Halk Bankası A.Ş.
- Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.

Özel Sermayeli Mevduat Bankaları

- Akbank T.A.Ş.
- Anadolubank A.Ş.
- Fibabanka A.Ş.
- Şekerbank T.A.Ş.
- Turkish Bank A.Ş.
- Türk Ekonomi Bankası A.Ş.
- Türkiye İş Bankası A.Ş.
- Yapı ve Kredi A.Ş.

Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna Devredilen Bankalar

- Adabank A.Ş.
- Birleşik Fon Bankası A.Ş.

Yabancı Sermayeli Bankalar

Türkiye’de Kurulmuş Yabancı Sermayeli Bankalar

- Alternatifbank A.Ş.
- Arap Türk Bankası A.Ş.
- Bank of China Turkey A.Ş.
- Burgan Bank A.Ş.
- Citibank A.Ş.
- Denizbank A.Ş.
- Deutsche Bank A.Ş.
- HSBC Bank A.Ş.
- ICBS Turkey Bank A.Ş.

- ING Bank A.Ş.
- MUFG Bank Turkey A.Ş.
- Odea Bank A.Ş.
- QNB Finansbank A.Ş.
- Rabobank A.Ş.
- Turkland Bank A.Ş.
- Türkiye Garanti Bankası A.Ş.

Türkiye’de Şube Açan Yabancı Sermayeli Bankalar

- Bank Mellat
- Habib Bank Limited
- Intesa Sanpaolo S.p.A.
- JPMorgan Chase Bank N.A.
- Societe Generale (SA)

Kalkınma ve Yatırım Bankaları

Kamusal Sermayeli Kalkınma ve Yatırım Bankaları

- İller Bankası A.Ş.
- Türk Eximbank
- Türkiye Kalkınma ve Yatırım Bankası A.Ş.

Özel Sermayeli Kalkınma ve Yatırım Bankaları

- Aktif Yatırım Bankası A.Ş.
- D Yatırım Bankası A.Ş.
- Diller Yatırım Bankası A.Ş.
- Golden Global Yatırım Bankası A.Ş.
- GSD Yatırım Bankası A.Ş.
- İstanbul Takas ve Saklama Bankası A.Ş.
- Nurol Yatırım Bankası A.Ş.
- Türkiye Sınai ve Kalkınma Bankası A.Ş.

Yabancı Sermayeli Kalkınma ve Yatırım Bankaları

- Bank of America Yatırım Bank A.Ş.
- BankPozitif Kredi ve Kalkınma Bankası A.Ş.
- Pasha Yatırım Bankası A.Ş.

- Standard Chartered Yatırım Bankası Türk A.Ş. [www.tbb.org.tr -bilgileri](http://www.tbb.org.tr-bilgileri)

Katılım Bankaları

- Albaraka Türk Katılım Bankası
- Emlak Katılım Bankası
- Kuveyt Türk Katılım Bankası
- Türkiye Finans Katılım Bankası
- Vakıf Katılım Bankası
- Ziraat Katılım Bankası tkbb.org.tr

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

LİTERATÜR TARAMASI

Bu çalışmada 2008-2020 dönemi çeyrek veriler baz alınarak banka karlılığını etkileyen içsel ve dışsal faktörler AMG katsayı tahmincisi ile test edilmektedir. Literatürde banka karlılığını inceleyen birçok çalışma mevcuttur. Çalışmanın bu bölümünde kronolojik sıralamaya göre banka karlılığını etkileyen faktörleri inceleyen çalışmalar özet tabloda ve akabinde açıklamaları yapılarak yer verilmektedir.

Naceur (2003), çalışmasında 1980 ile 2000 yıllarında Tunus bankacılığının kârlılığına etki eden faktörleri analiz etmiştir. Panel veri yönteminin kullanıldığı çalışmada banka kredileri, faiz payı ile banka kârlılığı arasında pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı ilişkinin varlığı bulunmuştur. Borsada yaşanan gelişmelerin banka kârlılığı üstünde pozitif etkisi tespit edilmiştir. Ayrıca enflasyon ve büyüme rasyosunun ekonomik büyümede herhangi bir güce sahip olmadığı tespit edilmiştir.

Alp vd. (2009), 2002 ile 2009 yılları arasında Türkiye’de bankaların kârlılığında içsel faktörlerin etkisi analiz etmiştir. Analiz sonucunda ise banka sermaye yeterliliğinin ve banka büyüklüğünün artırılmasının, banka kârlılığı üzerinde olumlu etkisi olduğu tespit edilmiştir. Banka likiditesi ile faaliyet giderlerinde artırıma gidilmesinin, banka kârlılığı üzerinde olumsuz etkisi olduğu tespit edilmiştir.

Dağıdır (2010), çalışmasında Türkiye’de makro ekonomik değişkenlerin banka kârlılığı üzerindeki etkisinin yönünü regresyon yöntemi ile incelemiştir. Analiz sonucunda faiz marjı ve üretici fiyat endeksi arasındaki ilişkinin yönü negatif olarak tespit edilmiştir. GSYH’nin faiz marjı üzerinde anlamlı bir etkisi olmadığı ortaya konulmuştur.

Gülhan ve Uzunlar (2011), çalışmalarında Türkiye’de yer alan bankaların kârlılığını 1990-2008 yıllarında panel veri analizi yönteminden yararlanılarak analiz edilmiştir. Analizde sermaye yeterliliğinin, faaliyet giderlerinin, likidite durumunun, banka büyüklüğünün, menkul kıymet cüzdanı ile takipteki kredilerin, banka kârlılığı üzerinde anlamlı bir etkisinin olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte kontrol değişkenler olarak alınan enflasyon, ekonomik büyüme oranı, sektör payı, sektördeki yoğunlaşma, ekonomik krizler banka kârlılığı üzerinde genel olarak anlamlı bir etkisi olduğu belirlenmiştir.

Gündoğdu ve Aksu (2011), çalışmalarında Türkiye’deki mevduat bankalarının kârlılık oranları olarak “aktif, öz kaynak ve sermaye kârlılığı” ile makroekonomik parametreler “reel

faiz, fiyatlar genel düzeyi, bütçe açığı ve sanayi üretim endeksi” aralarında var olan uzun ve kısa süreli ilişki analiz edilmiştir. 1994-2008 yıllarında üçer aylık verilerin incelendiği çalışmada, reel faiz rasyoları, fiyatlar genel düzeyi, konsolide bütçe açığı ve sanayi üretim göstergesinin banka karlılıklarına uzun ve kısa sürede etki ettiği sonucuna ulaşılmıştır.

Taşkın (2011), Türkiye’de 1995-2009 yılları arasında etkinlik gösteren ticari bankaların başarısına etki eden içsel ve dışsal faktörler panel veri analizi yöntemi kullanarak incelemiştir. Analiz sonuçlarında ise bankacılık performansının daha çok mikro değişkenlerden etkilendiği ve makroekonomik etmenlerin anlamlı düzeyde bir etkisinin olmadığı belirlenmiştir.

Dietrich ve Wanzenried (2011), 1999-2009 yılları arasında İsviçre’deki bankaların kârlılık belirleyicilerini, GMM tahmin yöntemi kullanılarak incelemiştir. Analiz sonucunda bankaya özgü ve sektöre özgü makroekonomik faktörlerin kârlılık üzerinde etkisi olduğu tespit edilmiştir.

Azam ve Siddiqui (2012), çalışmalarında 2004-2010 yılları arasında Pakistan’da faaliyet gösteren özel bankalar, devlet bankaları ve yabancı bankalar olmak üzere 36 ticari bankanın kârlılığına etki eden faktörleri analiz etmişlerdir. Regresyon analizi sonucunda yabancı bankaların krizden daha az etkilendiği sonucuna varılmıştır. Ayrıca yabancı bankaların karlılığının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Saydar ve Saçıldı (2012), 2005-2010 dönemleri arasında Türk bankacılık sektöründe faaliyet gösteren 12 ticari bankanın kârlılık performansını mikro ve makro iktisadi kriterleri ele alarak panel veri analizi yöntemi ile incelemiştir. Analiz sonucunda makro ve mikro faktörlerin banka karlılığı üzerinde etkili olduğu tespit edilmiştir. Banka kârlılığının üretimdeki büyümeden, bankaların performanslarının da kredi ve mevduat politikası işleyişi, bilanço içi ve dışı değişken aktif ve öz kaynak yapısından etkilendiği ortaya konulmuştur.

Sarıtaş ve Saray (2012), Türkiye’de 2002 yılından sonra ekonomik değişim süreci içinde yer alan Türk bankacılığında, 2002-2009 yılları arasında kârlılık performansını oran analizi yöntemi ile incelemiştir. Bankalarda gerçekleştirilen düzenlemeler, bankacılık sektöründe kârlılık üzerinde önemli etki meydana getirdiğini ortaya koymuşlardır. Analiz sonucunda bankaların genelinde kârlılıkta artma meydana getirdiği gözlemlenmiş, 2008 krizinde bankacılık sektörünün kârlılığında azalma olduğu ortaya konulmuştur.

İskenderoğlu vd. (2012) tarafından yapılan çalışmada İMKB’de etkinlik gösteren 13 bankanın 2004-2009 yılları arasında GMM yöntemi ile analiz ettiği çalışmada sermaye yapısı

ile ilgisi bulunan kararların, bankaların kârlılığı üstünde negatif etkisinin görüldüğü, fakat büyüklük ve büyümenin kârlılık üstünde pozitif bir etkisi olduğu ortaya konulmuştur.

Samırkaş vd. (2014), tarafından yapılan çalışmada Türkiye’de etkinlik gösteren mevduat bankaların kârlılığına etki eden etkenleri, Ocak 2003-Haziran 2012 dönemini çoklu doğrusal regresyon analiz yöntemi kullanarak analiz etmişlerdir. Bankaların “aktif kârlılığının ve öz kaynak kârlılığının, faiz dışı gelirlerinin aktif toplamına oranı ve öz kaynak/toplam aktif” oranının pozitif yönde etkisinin olduğu tespit edilmiştir. Mevduat faiz oranlarındaki artışın ise aktif kârlılık üstünde negatif yönde etkisinin olduğu belirlenmiştir.

Bejaoui ve Bouzgarrou (2014), çalışmasında 1999-2010 yılları arasında Tunus’ta yer alan bankaların kârlılığı belirleyicilerini 11 adet mevduat ve 5 adet kalkınma bankası olmak üzere 16 banka için GMM yöntemi ile analiz etmişlerdir. Analizde GMM yöntemi kullanılmıştır. Analiz sonucunda iki banka türünde de sermaye ve kârlılık arasındaki ilişki olumlu ve anlamlı olarak tespit edilmiştir. Kredi riski yönetimi ile banka kârlılığı arasında ise negatif ilişkinin varlığı ortaya konulmuştur.

Güneş (2015), çalışmasında Türk bankacılığında kârlılığa etki eden belirleyicileri analiz etmiştir. İçsel, dışsal ve sektörel faktörler kullanılarak aktif kârlılığı (ROA) ve öz kaynak kârlılığı (ROE) panel veri yöntemi ile incelenmiştir. Analiz sonucunda ise “sermayenin hem aktif kârlılığı hem de öz kaynak kârlılığı” açısından en önemli değişken olduğu tespit edilmiş.

Rahman vd. (2015), tarafından yapılan çalışmada Bangladeş’te etkinlik gösteren 25 ticari bankanın kârlılığına etki eden faktörleri, 2006-2013 yılları aralığında analiz edilmiştir. Analizde sermayenin niteliği ve kredi yoğunluğunun kârlılık üzerinde pozitif bir etkisinin olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca toplam maliyetin, banka verimliği, bilanço dışı, faaliyetleri, banka kârlılığı üstünde negatif bir etkisi tespit edilmiştir. Enflasyonun ise ROE ve ROA değişkenleri üstünde negatif etkisi tespit edilmiştir.

Beltratti ve Paladino (2015), çalışmalarında 2005-2011 yılları arasında yer alan uluslararası 44 ülke bankasında, banka kaldırıcı ve kârlılık arasındaki ilişki analiz edilmiştir. Analizde GMM yönteminden yararlanılmıştır. Analiz sonucunda özsermaye ile kârlılık arasında pozitif anlamlı bir ilişkinin varlığı söz konusudur. Sermaye oranı ile kalan gelir arasında pozitif tekdüze olmayan ilişkinin varlığı söz konusudur.

Yüksel (2016), çalışmasında Türk katılım bankacılığında bankaların kârlılığını etki eden etmenler Türkiye sınırları içerisinde faaliyette bulunan 4 adet katılım bankasının (Türkiye

Finans, Bank Asya, Kuveyt Türk ve Albaraka Türk) 2005-2015 yılları arasında yer alan verileri kullanılarak incelenmiştir. MARS yönteminden yararlanılan çalışmada, banka büyüklüğü ve kârlılık arasındaki pozitif bir ilişkinin varlığı söz konusudur.

Reis vd. (2016), tarafından yapılan çalışmada Türk bankacılık sisteminde kârlılığın belirleyicileri, kârlılığı etkileyen içsel ve dışsal faktörler, panel veri analiz yöntemi kullanılarak incelenmiştir. Analiz sonucunda içsel değişkenlerden kaldıraç oranı, kredi/mevduat oranı ve piyasa kapitalizasyonu dışsal değişkenlerden GSYİH ile banka kârlılığı arasında anlamlı ilişkinin olduğu tespit edilmiştir.

Sarıtaş vd. (2016), çalışmalarında Türkiye’de etkinlik gösteren ticari bankaların kârlılık göstergelerinin, içsel ve dışsal değişkenlerden nasıl etkilendiğini panel veri analiz yöntemi kullanılarak incelemiştir. 2012-2013 yıllarının incelendiği çalışmada bankaların hem içsel hem de dışsal değişkenlerden etkilendiği sonucuna varılmıştır.

Saldanlı ve Aydın (2016), çalışmalarında 2004-2014 yılları arasında Türk bankacılık sektörü içerisinde yer alan ticari bankaların kârlılığını etkileyen faktörleri analiz edilmiştir. Panel sabit etkiler modelinden yararlanılan çalışmada faiz dışı gelirler/toplam aktif oranının bankaların aktif kârlılığı üzerinde etkisinin olduğu tespit edilmiştir.

Karakuş ve Küçük (2016), tarafından yapılan çalışmada Türkiye’de etkinlik gösteren 4 katılım bankasının 2010-2014 dönemi arasında bankalarda kârlılığı etkileyen makroekonomik faktörler analiz edilmiştir. Panel regresyon analizi sonucunda ABD doları efektif satış kuru, tüketici fiyat endeksi, GSYİH ve duran varlıkların aktif toplam oranı ile her iki kârlılık değişkeni arasında negatif yönlü ilişkinin varlığı söz konusudur. Çalışan sayısı ile kârlılık arasında ise pozitif ilişki bulunmuştur.

Batır ve Güngör (2016), tarafından yapılan çalışmada 2005-2014 yıllarında Türkiye’de etkinlik gösteren katılım ve mevduat bankalarının kârlılığını etkileyen faktörler analiz edilmiştir. Hem katılım hem de mevduat bankalarında, 2008 krizinin bankalar üzerindeki etkisi analiz edilmiştir. Panel veri analiz sonucunda 2008 krizinin Türk bankacılık sektörünün kârlılığı üzerindeki etkisi 2008’de negatif, 2009’da ise pozitif olduğu belirlenmiştir.

Titko vd. (2016), tarafından yapılan çalışmada Letonya ve Litvanya’da 2008-2014 dönemi için banka kârlılığı ile banka büyüklüğü arasında anlamlı bir ilişkinin varlığı ortaya konulmuştur.

Dizgil (2017), çalışmasında 2009-2017 dönemi arasında Türk bankacılık sektöründe etkinlik gösteren en büyük 10 mevduat bankasının kârlılığını etkileyen faktörleri incelemiştir. Analizde panel veri analiz yönteminden yararlanılmıştır. Bulgularda “ortalama aktif kârlılığı ile sermaye yeterlilik oranı,” “faaliyet giderleri rasyosu ve finansal varlık/toplam aktif rasyosu” ve “ortalama öz kaynak kârlılığı ile sermaye yeterlilik oranı,” “faaliyet gideri ve likit aktif/toplam aktif rasyoları” aralarında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Küçükbay (2017), 2009-2013 yılları arasında Türk bankaların, banka kârlılığına etki eden faktörleri panel veri analizi yöntemi ile incelemiştir. Analizde Türk bankacılığında kârlılığa etki eden faktörler ile Avrupa Birliği (AB) bankacılığının kârlılığa etki eden faktörler kıyaslanmıştır. Çalışmada Türk bankacılık sektörünün aktif kârlılığının, sermaye oranı ve banka büyüklüğü üzerinde etkisinin olduğu, net faiz marjı değişkeninin kredi oranı ve sermaye oranından etkilendiği tespit edilmiştir. Avrupa Birliği üyesi olan ülkelerin bankalarında ise aktif kârlılığının, banka büyüklüğüne, sermaye oranına, kredi oranına ve mevduat oranına etkisinin olduğu, net faiz marjının banka büyüklüğü, sermaye oranı, kredi oranı ve kredi kayıp karşılığı oranına etkisinin olduğu tespit edilmiştir.

Işık vd. (2017), Türkiye’de etkinlik gösteren mevduat bankalarının kârlılığına etki eden içsel ve dışsal etmenleri, 2006-2014 yılları için analiz etmişlerdir. Analiz sonucunda banka kârlılığı üzerinde kredi riski ve likidite yöntemi değişkenlerinin negatif etkisinin olduğu, banka sermayesinin, faiz gelirlerinin ve faiz dışı gelirlerin pozitif yönlü bir etkisinin olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca ekonomik büyümenin banka kârlılığı üzerinde pozitif etkisinin olduğu belirlenmiştir.

Karahanoğlu (2017), çalışmasında panel veri yöntemi ile Türkiye’de etkinlik gösteren 10 kalkınma ve yatırım bankasının aktif kârlılığının, 2005 Haziran-2016 Ekim dönemleri arasında, banka tarafından kontrol edilebilen mikro değişkenler ile banka dışında oluşturulan makro değişkenlerden etkilendiğini ortaya koymuştur.

Yanikkaya vd. (2018), İslam İşbirliği Teşkilatı ülkeleri ve Birleşik Krallık’taki geleneksel banka ve İslami bankaların kârlılıklarını panel veri analiz yöntemi ile incelemiştir. Analizde İslami bankaların kârlılığının geleneksel bankalarından farklı olduğu tespit edilmiştir.

Yüksel vd. (2018), 1996-2016 yılları arasında 13 Sovyet ülkesinin bankacılık sektöründe banka kârlılığının belirleyicilerini, panel sabit etkiler modelinden ve GMM yönteminden yararlanarak incelemiştir. Analizde kredi tutarının, faiz dışı gelirin ve

ekonomik büyümenin, kârlılığın önemli göstergesi olduğu tespit edilmiştir. Ekonomik büyümenin, banka kârlılığını olumlu yönde etkilediği sonucuna varılmıştır.

Güzel ve İltaş (2018), 2003-2016 yıllarında Türkiye’de faaliyet gösteren 13 bankanın kârlılığa etki eden faktörlerini analiz etmiştir. Çalışmada panel birim kök, panel eşbütünleme analiz yöntemlerinden yararlanılmıştır. Analizden elde edilen sonuçlarda ise “likidite ve faaliyet dışı gelirler rasyosunun aktif kârlılık ve özkaynak kârlılığı” üzerinde pozitif yönlü bir etkisi söz konusudur. Öte yandan ise “takipteki krediler ve diğer faaliyet giderleri oranlarının aktif kârlılık ve özkaynak kârlılığı” üstünde negatif yönlü bir etkisi ortaya konulmuştur.

Kocaman vd. (2018), Türkiye’de 2010-2017 yıllarında bankacılık sektöründe etkinlik gösteren 13 bankanın üç aylık dönem verileri kullanılarak kredi yapılandırmasının aktif kârlılığa ve özkaynak kârlılığına etkisi statik panel veri analiz yöntemi ile incelemişlerdir. Analiz sonucunda kredilerde yapılandırma uygulamalarının kârlılık üzerinde etkisinin olmadığı tespit edilmiştir. Makroekonomik değişkenler arasında yer alan “enflasyon, GSYİH ve faiz rasyolarının, bankalara ilişkin parametreler aktif kalitesinin, sermaye oranı ile likidite seviyesinin aktif kârlılığı ve özkaynak kârlılığı” üzerinde anlamlı etkisinin varlığı belirlenmiştir.

Alev (2018), tarafından yapılan çalışmada Türkiye’de banka kârlılığı ile ekonomik büyüme arasındaki ilişki incelenmiştir. 1992-2017 yıllarının incelendiği çalışmada, banka kârlılığının yüksek olmasının, ekonomik büyümede pozitif etki yarattığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca ekonomik büyüme ile banka kârlılığı arasında uzun dönemde ilişki söz konusuyken banka kârlılığından ekonomik büyümeye doğru giden nedensellik ilişkisinin varlığı söz konusu değildir.

Türkmen (2018), çalışmasında 2005-2016 yıllarına ait Türkiye’deki ticari bankaların aktif kârlılığına etki eden makroekonomik etmenler, BIST banka endeksinde seçilen 11 banka için analiz edilmiştir. Analiz sonucunda tüketici fiyat endeksi (TUFİ) ve finansal kesim dışında kalan firma toplam kredileri/GSYH oranı (DCRY) arasında pozitif yönlü ilişki tespit edilmiştir. Toplam kamu kesimi borçlanma gereği (DKAMU) negatif ilişkinin varlığı söz konusuyken aktif kârlılığı (ROA) etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Banka kârlılığını etkileyen faktörler dışında sorunlu kredileri inceleyen Kılınç vd. (2018), 2003Q1-2015Q4 döneminde sorunlu kredilerin özkaynak kârlılık rasyoları ile aynı doğrultuda azalma gösterdiğini ortaya koymuşlardır.

Yao vd. (2018), tarafından yapılan çalışmada 2007-2016 yılları arasında Pakistan’da etkinlik gösteren 28 bankanın kârlılığına etki eden faktörleri analiz etmiştir. GMM yönteminin uygulandığı çalışmada, kredi niteliği, işlevsel verimlilik, bankacılıktaki gelişim, enflasyon ve sanayide yaşanan yoğunlaşmanın banka kârlılığı üstünde negatif etkisinin varlığı ortaya konulmuştur.

Çiftçi ve Durusu-Çiftçi (2019), tarafından 2006-2016 yılları arasında Türkiye’de etkinlik gösteren bankaların kârlılıklarını bankaya özgün, bankacılık sektörüne özgün ve makroekonomik değişkenlerin etkileri, GMM tahmini yöntemi kullanılarak analizde bulunulmuştur. Yüksek kârlı bankalarda kredi riski, likidite riski ve faiz dışı giderlerin, düşük kârlı bankalarda faiz dışı giderler ve mevduat artış oranı üzerinde negatif etkisi bulunmuştur. Analiz sonucunda düşük kârlı bankalar ve yüksek kârlı bankalarda sermaye yeterliliği, faiz dışı gelir ve verimlilik değişkenleri aktif kârlılığı pozitif yönde etkiler.

Türkdönmez ve Babuşçu (2019), 2010-2017 dönemleri arasındaki Türk bankacılık sektöründe yer alan 11 bankanın ROA ve ROE değerlerinin, içsel ve dışsal faktörler ile ilişkisini analiz etmişlerdir. Analiz sonucunda dışsal faktörlerden enflasyonun, ortalama mevduat faizi ve GSYİH ve bağımlı değişkenlerden olan ROA ile ROE arasında pozitif yönlü ilişkinin söz konusu olduğu, içsel faktörlerden olan özkaynak/toplam aktif ve ROE arasında pozitif yönlü ilişkinin varlığı söz konusudur. Ayrıca sektör payı ve aktif kalitesi arasında ROA/ROE pozitif bir ilişkinin varlığı tespit edilmiştir.

Şenol vd. (2019), 2007-2017 yıllarında Türkiye’de faaliyet gösteren 19 yatırım bankasına ait mali risklerin, banka kârlılığı üzerindeki etkilerini analiz etmişlerdir. Panel veri analizi sonucunda, “likidite riskinin banka kârlılığına pozitif yönlü” etkisinin olduğunu buna karşılık “sermaye riski ve kredi riskinin banka kârlılığı” üzerinde negatif etkisi olduğunu ortaya koymuşlardır.

Aka (2019), çalışmasında Türk bankacılık sektöründe yer alan katılım bankalarının kârlılığının belirleyen faktörleri, 2010-2018 yılları arasında “Kuveyt Türk, Türkiye Finans ve Albaraka katılım bankalarına ait TKBB” verileri ile incelemiştir. Bu bankaların kârlılığını tespit etmek için ROA ve ROE bağımlı parametreler olarak alınmıştır. Kârlılığın ölçütlerinin belirlenmesi için panel veri analizi yönteminden yararlanılmıştır. Analiz sonucunda aktif büyüklük, kaldıraç oranı, takipteki kredilerin oranı, kredi mevduat oranı, opresyonel etkinlik” ve “banka piyasası yoğunluğu parametreleri ile banka kârlılığı içerisinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin varlığı tespit edilmiştir.

Şenol (2019), çalışmasında 2001-2016 yıllarına ait 44 ülkenin yer aldığı örneklemede banka kârlılığına etki eden ekonomik ve finansal ülkelerin riskleri panel veri analiz yöntemi ile araştırmıştır. Analiz sonucunda döviz kuru istikrarı, dış borçlanma ve bütçe dengesi riskinin, banka kârlılığı üzerinde negatif etkisinin söz konusu olduğu, buna rağmen cari denge riskinin banka kârlılığı üzerinde pozitif etkisinin varlığı tespit edilmiştir.

Aydın (2019), 2005-2015 yıllarına ait Türk bankalarının kârlılığı üzerinde aktif kârlılığı ve özsermaye kârlılığı değişkenlerini incelemiştir. Panel veri analiz yöntemi ile incelenen çalışmada, “kredi riski (takibe düşen krediler), banka büyüklüğü, faaliyet giderleri, banka sermayesi, faiz dışı gelirler ve ekonomik büyümenin” aktif kârlılık üzerinde anlamlı etkisi belirlenmiştir. Kârlılık ölçütünün özkaynak olarak kullanıldığı yöntemde ise “banka büyüklüğü, faaliyet giderleri, faiz gelirleri, faiz dışı gelirler, enflasyon oranı ve sektörel yoğunlaşma” arasında anlamlı ilişkinin varlığı belirlenmiştir.

Güler ve Küçükbay (2019), 2004-2017 yılları arasında Türkiye’de etkinlik gösteren katılım bankalarının panel veri yöntemi ile incelendiği çalışmasında, banka aktif kârlılığının, sermaye yeterlik rasyosunda ve cari rasyoda artışa sebep olduğunu tespit etmişlerdir.

Kılınç (2019), Türkiye’de faaliyet gösteren 8 özel sermayeli mevduat bankasının, 2011-2017 yıllarındaki mali tabloları kullanılarak panel veri analiz yöntemi ile incelenmiştir. Analiz sonucunda, toplam kredi/aktif toplam ve özsermaye oranının aktif kârlılık ve net faiz marjı üzerinde pozitif etki yarattığı tespit edilmiştir. Toplam mevduatın, aktif toplam rasyonun aktif kârlılık üstünde etki yaratmaması, net faiz marjı üzerinde negatif etkisi söz konusudur. Banka aktif büyüklüğü, kârlılık ile pozitif, net faiz marjı üzerinde etkiye sahip değildir.

Batten ve Vo (2019), Vietnam’daki bankaların 2006-2014 yılları için kârlılığı etkileyen faktörleri, panel veri analiz ile incelenmişlerdir. Analizde banka büyüklüğü, sermaye yeterliliği, risk, gider ve verimlilik, kârlılık üstünde kuvvetli bir etki varlığı gösterdiği belirlenmiştir.

Gemar vd. (2019), tarafından yapılan çalışmada dünyanın en büyük 100 bankasının verileri kullanılarak 2011-2015 yılları için banka kârlılığını etkileyen faktörler analiz edilmiştir. En küçük kareler (EKK) yönteminin kullanıldığı çalışmada, bankaların kurumsal organlarının büyüklüğü ile ödeme gücünün, bankaların kârlılığını tahmin etmede kolaylık sağladığı tespit edilmiştir.

Duan ve Jijun (2020), 2001Q1-2016Q4 dönemleri arasında Amerika’da banka kârlılığı üzerinde panel regresyon yöntemi ile likidite yaratılmasının etkisini analiz etmişlerdir. Analiz

sonucunda bilanço dışı likidite yaratma ile banka kârlılığı arasında pozitif ilişki bulunmuştur. Ayrıca “varlık likiditesi ve banka kârlılığı arasında” da pozitif anlamlı bir ilişkinin varlığı söz konusudur.

Le ve Ngo (2020), 2002-2016 yılları arasında 23 ülkede banka kârlılığının belirleyicilerini GMM yöntemi ile analiz etmiştir. Analiz sonucunda piyasa gücünün, banka kârlılığı üzerindeki olumsuz etkisi ortaya konulmuştur.

Parlakkaya vd. (2020), 2006-2019 yıllarına ait Türkiye sınırları içerisinde faaliyet gösteren 3 katılım bankasının kârlılığına etki eden faktörler analiz edilmiştir. Panel veri yönteminden elde edilen sonuçlarda ROA üstünde banka büyüklüğü, kredi riski, faaliyet etkinliği ve enflasyon rasyolarının etkisinin olduğu tespit edilmiştir. ROE üstünde ise kredi riski, operasyonel risk, faaliyet etkinliği ve enflasyon rasyosu etkisi gösterdiği belirlenmiştir.

Demirel vd. (2021), çalışmalarında BIST’te faaliyet gösteren bankaların, 2005 -2017 yıllarına ait veriler analiz edilerek regresyon yöntemi ile incelenmiştir. Analizin sonucunda ise finansal “aktif kârlılık oranı (ROA), özkaynak kârlılık oranı (ROE), Tobin’s Q (TOBIN) oranı, fiyat/kazanç (F/K) oranı toplam aktifler, finansal kaldıraç ve yaş” parametreleri ile istatistiksel biçimde ilişkinin varlığı tespit edilmiştir. Mali performans indikatörü ile makroekonomik parametreler arasında anlamlı olan bir ilişkinin varlığı söz konusu değildir. Elde edilen yaklaşık değerlerde ve bütün örneklerde, mali göstergeler ile toplam aktifler arasındaki pozitif ilişki belirlenmiştir.

Çelik ve Kaya (2021), 2009-2017 yılları arasında Türkiye’de etkinlik gösteren yerli ve yabancı ticari bankalarda kârlılığı etki eden içsel faktörler analiz edilmiştir. Panel veri analiz yöntemine göre, “yerli mevduat bankalarının varlık kârlılığının banka yaşı, kredi mevduat oranı, mali varlık oranı” benzeri parametrelerden anlamlı olarak etkilendiğini ortaya koymuşlardır. Yabancı bankalar açısından da varlık kârlılık oranını belirli kılan faktörler ise mevduatta meydana gelen “büyüme, mevduat-kredi oranı, sermaye yeterlilik oranı, personel giderleri, net ücret ve komisyon gelirleri” gibi içsel değişkenler olarak belirlenmiştir.

Özcan (2021), BIST’te faaliyet gösteren bankaların mali yapısının mali başarısı üzerindeki etkisini araştırmıştır. 2009Q3 ile 2019Q9 arasında etkinlik gösteren 10 bankanın verilerinden yararlanılmıştır. Panel regresyon analizi sonucunda toplam kredilerin aktif oranı parametresi, aktif kârlılık üzerinde negatif etki ve %1 seviyesinde anlamlılık tespit edilmiştir. Özsermaye aktif oranının, aktif kârlılık üzerinde göstermiş olduğu pozitif etki tespit edilmiştir.

Mevduatın aktiflere oranının ise aktif kârlılık üzerinde pozitif etkisi söz konusudur. Aktif büyüklük ise aktif kârlılık üzerinde pozitif etkiye sahiptir.

Demirel ve Ulusoy (2021), tarafından yapılan çalışmada COVID-19 öncesi (2019) ve sonrası (2020), Türkiye’de etkinlik gösteren yirmi banka verilerinin kârlılık üstünde etkisi, çoklu regresyon analizi yönteminden faydalanılarak analiz edilmiştir. Analiz sonucunda COVID-19 öncesi dönemde kârlılığa etki eden etmenler, sermaye yeterlilik rasyosu, öz kaynaklar ve toplam varlıklardan oluşmaktadır. COVID-19 süresince banka kârlılığı üzerinde, sermaye yeterlilik oranı gücünün sürdürdüğünü ancak öz kaynak ve toplam varlık üzerindeki gücünde azalma meydana geldiği belirlenmiştir. Özetle pandemiden önce ve sonra, banka kârlılığındaki etkenlerin farklılık gösterdiği tespit edilmiştir.

Arslantürk Çöllü (2021), çalışmasında Türkiye’de bankacılık sektöründe yer alan mevduat bankalarının istikrarlılıklarına etki eden faktörleri, 2010Q1 ile 2017Q4 dönemi için panel veri analizi yönteminden yararlanarak incelemiştir. Analizde fon temin etme riski, kredi riski ve özsermaye kârlılığı göz önünde bulundurulmuştur. Fon temin etme riski ile özsermaye kârlılığının, banka kararlılığı üzerinde pozitif etkisi; banka büyüklüğü ile likidite riskinin ise banka kararlılığında negatif etkisi olduğu tespit edilmiştir. Kredi riskiyle ilgili herhangi bir anlamlı sonuç elde edilememiştir.

Kayran ve Kıyılar (2021), 2010-2018 yılları arasında Türkiye’de etkinlik gösteren 21 mevduat bankasının gelir kaynaklarındaki çeşitlenmenin performans üzerindeki etkisini araştırmışlardır. Driscoll-Kraay (1998) tahmincisinden yararlanılan çalışmada, bankaların faiz getirisinden faiz dışı getiriye yönelmesinin öz kaynak kârlılığında ve aktif kârlılıkta artış meydana getirdiği ortaya konulmuştur. Sermaye yeterlilik rasyosunun etkisi pozitif, likidite ve karşılık rasyosunun etkisi negatif tespit edilmiştir.

Araştırmacı/Yıl	Kapsadığı Dönem	Araştırma Yöntemi	Sonuç
Naceur (2003)	1980 -2000	Panel Veri, Sabit Etkiler	Tunus'taki banka kredileri, faiz payı ile banka kârlılığı arasında pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı ilişkinin varlığı bulunmuştur. Borsada yaşanan gelişmelerin banka kârlılığı üstünde pozitif etkisi tespit edilmiştir. Ayrıca enflasyon ve büyüme rasyosunun ekonomik büyümede herhangi bir güce sahip olmadığı tespit edilmiştir.
Alp vd. (2009)	2002 -2009	Çoklu Regresyon Modeli	Türkiye'de banka sermaye yeterliliğinin ve banka büyüklüğünün artırılmasının banka kârlılığı üzerinde olumlu, banka likiditesi ile faaliyet giderlerinde artırıma gidilmesinin banka kârlılığı üzerinde olumsuz etkisi tespit edilmiştir.
Dağıdır (2010)	2003Q2 2008Q8	Regresyon Yöntemi	Türkiye'de faiz marjı ve üretici fiyat endeksi arasındaki ilişkinin yönü negatif olarak tespit edilmiştir.
Gülhan ve Uzunlar (2011)	1990-2008	Panel Veri Analizi	Türkiye'de sermaye yeterliliğinin, faaliyet giderlerinin, likidite durumunun, banka büyüklüğünün, menkul kıymet cüzdanı ile takipteki kredilerin banka kârlılığı üzerinde anlamlı bir etkisinin olduğu tespit edilmiştir.
Gündoğdu ve Aksu (2011)	01. 1994-12. 2008	Sınır Testi	Türkiye'de reel faiz rasyoları, fiyatlar genel düzeyi, konsolide bütçe açığı ve sanayi üretim göstergesinin banka kârlılıklarını uzun ve kısa sürede etki ettiği sonucuna ulaşılmıştır.
Taşkın (2011)	1995-2009	Panel Veri Analizi	Türkiye'de bankacılık performansının daha çok mikro değişkenlerden etkilendiği ve makroekonomik etmenlerin anlamlı düzeyde bir etkisinin olmadığı belirlenmiştir.
Dietrich & Wanzenried (2011)	1999-2009	GMM Yöntemi	İsviçre'deki bankaya özgü ve sektöre özgü makroekonomik faktörlerin kârlılık üzerinde etkisi olduğu tespit edilmiştir.
Azam & Sıddıqui (2012)	2004-2010	Regresyon Analizi Yapılmıştır.	Pakistan'da yabancı bankalar krizden daha az etkilendiği sonucuna varılmıştır. Ayrıca yabancı bankaların kârlılığının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.
Saydar ve Sacıldı (2012)	2005-2010	Panel Veri Analizi Yöntemi	Analiz sonucunda makro ve mikro faktörlerin banka kârlılığı üzerinde etkili olduğu tespit edilmiştir.
Sarıtaş ve Saray (2012)	2002-2009	Oran Analizi Yöntemi	Türkiye'de bankaların genelinde kârlılıkta artma meydana getirdiği gözlemlenmiş fakat 2008 yılı küresel ekonomik krizde bankacılık sektörünün kârlılığında azalma olduğu ortaya konulmuştur.
İskenderoğlu vd. (2012)	2004-2009	GMM Yöntemi	Türkiye'de İMKB kote 13 bankanın sermaye yapısı ile ilgisi bulunan kararların bankaların kârlılığı üstünde negatif etkisinin görüldüğü, fakat büyüklük ve büyüme kârlılık üstünde pozitif bir etkisi olduğu ortaya konulmuştur.
Samırkaş vd. (2014)	01. 2003-6.2012	Doğrusal Regresyon Analiz Yöntemi	Bankaların “aktif kârlılığının ve öz kaynak kârlılığının, faiz dışı gelirlerinin aktif toplamına oranı ve öz kaynak/toplam aktif”

			oranının pozitif yönde etkisinin olduğu tespit edilmiştir. Mevduat faiz oranlarındaki artışın ise aktif kârlılık üstünde negatif yönde etkisinin olduğu belirlenmiştir.
Bejaoui & Bouzgarrou (2014)	1999-2010	GMM Yöntemi	Tunus'ta mevduat ve kalkınma bankalarının de sermaye ve kârlılık arasındaki ilişki olumlu ve anlamlı olarak tespit edilmiştir. Kredi riski yönetimi ile banka kârlılığı arasında ise negatif ilişkinin varlığı ortaya konulmuştur.
Güneş	2002-2012	Panel Veri Yöntemi	Türkiye'de sermayenin hem aktif kârlılığına hem de öz kaynak kârlılığına göre en önemi olan değişken olduğu tespit edilmiştir.
Rahman vd. (2015)	2006-2013	Regresyon Analiz	Bangladeş için sermayenin niteliği ve kredi yoğunluğunun kârlılık üstünde pozitif bir etkisinin olduğu tespit edilmiştir.
Beltratti & Paladino	2005-2011	GMM Yöntemi	Özsermaye ile kârlılık arasında pozitif anlamlı bir ilişkinin varlığı söz konusudur. Sermaye oranı ile kalan gelir arasında pozitif tekdüze olmayan ilişkinin varlığı söz konusudur.
Yüksel (2016)	2005-2015	MARS Yöntemi	Türkiye'de banka büyüklüğü ve kârlılık arasındaki pozitif bir ilişkinin varlığı söz konusudur.
Reis vd. (2016)	2009-2013	Panel Veri Yöntemi	Türkiye'de içsel değişkenlerden kaldıraç oranı, kredi/mevduat oranı ve piyasa kapitalizasyonu dışsal değişkenlerden gayri safi yurt içi hasıla ile banka kârlılığı arasında anlamlı ilişkinin olduğu tespit edilmiştir.
Sarıtaş vd. (2016)	2002-2013	Panel Veri Yöntemi	Türkiye'de bankaların hem içsel hem de dışsal değişkenlerden etkilendiği sonucuna varılmıştır.
Sandallı ve Aydın (2016)	2004-2014	Panel Sabit Etkiler Modeli	Analiz sonucunda faiz dışı gelirler/toplam aktif oranının bankaların aktif kârlılığı üzerinde anlamlı etkisi olduğu tespit edilmiştir.
Karakuş ve Küçük (2016)	2010-2014	Panel Regresyon Analizi	Türkiye için ABD doları efektif satış kuru, tüketici fiyat endeksi, gayri safi yurt içi hasıla ve duran varlıkların aktif toplam oranı ile her iki kârlılık değişkeni arasında negatif yönlü ilişkinin varlığı söz konusudur. Çalışan sayısı ile kârlılık arasında ise pozitif ilişki bulunmuştur.
Batır ve Güngör (2016)	2005-2014	Panel Veri Analiz	2008 krizinin Türk bankacılık sektörünün kârlılığı üzerindeki etkisi 2008'de negatif, 2009'da ise pozitif etkisinin olduğu belirlenmiştir.
Titko vd. (2016)	2008-2014	Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi	Analiz sonucunda Letonya ve Litvanya'da banka kârlılığı ile banka büyüklüğü arasında anlamlı bir pozitif ilişkinin varlığı ortaya konulmuştur.
Dizgil (2017)	2009-2017	Panel Veri Analiz Yöntemi	Türkiye'de "Ortalama aktif kârlılığı ile sermaye yeterlilik oranı," "faaliyet giderleri rasyosu ve finansal varlık/ toplam aktif rasyosu" ve "ortalama öz kaynak kârlılığı ile sermaye yeterlilik oranı," "faaliyet gideri ve likit aktif/ toplam aktif rasyoları" aralarında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Küçükbay (2017)	2009-2013	Panel Veri Analizi	Türk bankacılık sektörünün aktif kârlılığı sermaye oranı ve banka büyüklüğü üzerinde etkisinin olduğu, net faiz marjı değişkeninin de kredi oranı ve sermaye oranından etkilendiği tespit edilmiştir. Avrupa Birliği üyesi olan ülkelerin bankalarında ise aktif kârlılığının banka büyüklüğü, sermaye oranını kredi oranını ve mevduat oranını etkisinin olduğu, net faiz marjını banka büyüklüğü, sermaye oranı, kredi oranı ve kredi kayıp karşılığı oranının etkisinin olduğu tespit edilmiştir.
Işık vd. (2017)	2006-2014	Panel Veri Analizi	Banka kârlılığı üzerinde kredi riski ve likidite yöntemi değişkenlerinin negatif etkisinin olduğu, banka sermayesi, faiz gelirleri ve faiz dışı gelirlerden pozitif yönlü bir etkisinin olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca ekonomik büyümenin banka kârlılığı üzerinde pozitif etkisinin olduğu belirlenmiştir.
Karahanoğlu (2017)	6.2005-10.2016	Panel Veri Yöntemi	Türkiye’de 10 kalkınma ve yatırım bankasında aktif kârlılığını hem makro hem de mikro değişkenlerden etkilendiği ortaya konulmuştur.
Yanikkaya vd. (2018)	2007-2013	Panel Veri Analiz Yöntemi	Analizde İslami bankaların kârlılığının geleneksel bankalarinkinden farklı olduğu tespit edilmiştir.
Yüksel vd. (2018)	1996-2016	Panel Sabit Etkiler Modeli, GMM Yöntemi	Kredi tutarının, faiz dışı gelirin ve ekonomik büyümenin kârlılığın önemli göstergesi olarak tespit edilmiştir. Ekonomik büyüme banka kârlılığını olumlu yönde etkilediği sonucuna varılmıştır.
Güzel ve İltaş (2018)	2003-2016	Panel Birim Kök, Panel Eşbütünleme Analiz	Likidite ve faaliyet dışı gelirler rasyosunun aktif kârlılık ve özkaynak kârlılığı” üzerinde pozitif yönlü bir etkisi söz konusudur. Öte yandan ise “takipteki krediler ve diğer faaliyet giderleri oranlarının aktif kârlılık ve özkaynak kârlılığı” üstünde negatif yönlü bir etkisi ortaya konulmuştur.
Kocaman vd. (2018)	2010-2017	Panel Veri Analiz Yöntemi	Kredilerde yapılandırma uygulamalarının kârlılık ile etkisinin olmadığı tespit edilmiştir. Makroekonomik değişkenler arasında yer alan “enflasyon, GSYİH ve faiz rasyolarının; bankalara ilişkin parametreler aktif kalitesi, sermaye oranı ile likidite seviyesinin aktif kârlılığı ve özkaynak kârlılığı” üzerinde anlamı olan etkisinin varlığı belirlenmiştir.
Alev (2018)	1992-2017	Engle Granger Eşbütünleşme Testi ve Granger Nedensellik Testi	Türkiye’de banka kârlılığının yüksek olması ekonomik büyümede pozitif etki yarattığı sonucuna ulaşmışlardır. Bundan başka ekonomik büyüme ile banka kârlılığı arasında uzun dönemde ilişki söz konusuysa banka kârlılığından ekonomik büyümeye doğru giden nedensellik ilişkisinin varlığı söz konusu değildir.

Türkmen (2018)	2005-2016	Mars Yöntemi	BIST banka endeksinde seçilen 11 adet banka için TUFE ve finansal kesim dışında kalan firma toplam kredileri/GSYH oranı (DCRY) pozitif yönlü ilişki tespit edilmiştir. Toplam kamu kesimi borçlanma gereği (DKAMU) negatif ilişkinin varlığı söz konusuysen, aktif kârlılık (ROA) etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.
Kılınç vd. (2018)	2003Q1-2015Q4	Panel Veri Analizi	Sorunlu kredilerin özkaynak kârlılık rasyoları ile aynı doğrultuda azalma gösterdiğini ortaya koymuşlardır.
Yao vd. (2018)	2007-2016	GMM Yöntemi	Pakistan'daki kredi niteliği, işlevsel verimlilik, bankacılıktaki gelişim, enflasyon ve sanayide yaşanan yoğunlaşmanın banka kârlılığı üstünde negatif etkisinin varlığı ortaya konulmuştur.
Çiftçi ve Durusu-Çiftçi (2019)	2006-2016	GMM Yöntemi	Türkiye'de sermaye yeterliliği, faiz dışı gelir ve verimlilik değişkenleri aktif kârlılığını pozitif etkilemektedir.
Türkdönmez ve Babuşçu (2019)	2010-2017	MARS Yöntemi	Dışsal faktörlerden enflasyonun, ortalama mevduat faizi ve GSYİH ve bağımlı değişkenlerden olan ROA ile ROE aralarında pozitif yönlü ilişkinin söz konusu olduğu içsel faktörlerden olan özkaynak/toplam aktif ve ROE aralarında pozitif yönlü ilişkinin varlığı söz konusudur. Ayrıca sektör payı ve aktif kalitesi arasında ROA/ ROE pozitif bir ilişkinin varlığı tespit edilmiştir.
Şenol vd. (2019)	2007-2017	Panel Veri Analizi	Türkiye'de "likidite riskinin banka kârlılığını pozitif yönlü" etkisinin olduğunu buna karşılık "sermaye riski ve kredi riskinin banka kârlılığı" üzerinde negatif etkisi olduğu ortaya koymuşlardır.
Aka (2019)	2010-2018	Panel Veri Analizi	Aktif büyüklük, kaldıraç oranı, takipteki kredilerin oranı, kredi mevduat oranı, opresyonel etkinlik" ve "banka piyasası yoğunluğu parametreleri ile banka kârlılığı içerisinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin varlığı tespit edilmiştir.
Şenol (2019)	2001-2016	Panel Veri Analiz Yöntemi	44 ülkenin incelendiği çalışmada döviz kuru istikrarlılığı dış borçlanma ve bütçe dengesi riskinin banka kârlılığı üzerinde negatif etkisinin söz konusu olduğu buna rağmen cari denge riskinin banka kârlılığı üzerinde pozitif etkisinin varlığı tespit edilmiştir.
Aydın (2019)	2005-2015	Panel Veri Analiz	Türk bankaları "Kredi riski (takibe düşen krediler) banka büyüklüğü, faaliyet giderleri, banka sermayesi, faiz dışı gelirler ve ekonomik büyümenin" aktif kârlılık üzerinde anlamlı etkisi belirlenmiştir. Kârlılık ölçütünün özkaynak olarak kullanıldığı yöntemde ise "banka büyüklüğü, faaliyet giderleri, faiz gelirleri, faiz dışı gelirler, enflasyon oranı ve sektörel yoğunlaşma" arasında anlamlı ilişkinin varlığını belirlemiştir.
Güler ve Küçükbay (2019)	2004-2017	Panel Veri Yöntemi	Türkiye'de katılım bankalarının incelendiği çalışmada aktif kârlılığının

			sermaye yeterlik rasyosunda ve cari rasyoda artışa sebep olduğunu tespit etmişlerdir.
Kılınç (2019)	2011-2017	Panel Veri Yöntemi	Toplam kredi/aktif toplam ve özsermaye oranının aktif kârlılık ve net faiz marjı üzerinde pozitif etki yarattığı tespit edilmiştir. Toplam mevduatın aktif toplam rasyonun aktif kârlılık üstünde etki yaratmadığı, net faiz marjı üzerinde negatif etkisi söz konusudur. Banka aktif büyüklüğü kârlılık ile pozitif, net faiz marjı ile negatif etkisi söz konusudur.
Batten & Vo (2019)	2006-2014	Panel Veri Yöntemi	Vietnam’da banka büyüklüğü, sermaye yeterliliği, risk, gider ve verimlilik kârlılık üstünde kuvvetli bir etkinin varlığı söz konusudur.
Gemar vd. (2019)	2011-2015	EKK Yöntemi	Dünyada 100 en büyük banka kurumsal organlarından büyüklük, ödeme gücü bankaların kârlılığını tahmin etmede kolaylık sağladığı tespit edilmiştir.
Duan & Jijun (2020)	2001Q1-2016Q4	Panel Regresyon Yöntemi	Bilanço dışı likidite yaratma ile banka kârlılığı arasında pozitif ilişki bulunmuştur. Ayrıca “varlık likiditesi ve banka kârlılığı arasında” da pozitif anlamlı bir ilişkinin varlığı söz konusudur.
Le & Ngo (2020)	2002-2016	GMM Yöntemi	23 ülkede piyasa gücünün banka kârlılığı üzerindeki olumsuz etkisini ortaya konulmuştur.
Parlakkaya vd. (2020)	2006-2019	Panel Veri Yöntemi	Türkiye’de 3 katılım bankasında ROA üstünde banka büyüklüğü, kredi riski, faaliyet etkinliği ve enflasyon rasyolarının etkisinin olduğu tespit edilmiştir. ROE üstünde ise kredi riski, operasyonel risk, faaliyet etkinliği ve enflasyon rasyosu etkisini gösterdiği belirlenmiştir.
Demirel vd. (2021)	2005 ile 2017	Regresyon Yöntemi	BIST’te faaliyet gösteren bankalarda finansal performans göstergeleri ile toplam aktifler arasında anlamlı ve pozitif yönlü ilişki bulunmuştur.
Çelik ve Kaya (2021)	2009-2017	Panel Veri Analiz	“Türkiye’de yerli mevduat bankalarının varlık kârlılığını banka yaşı, kredi mevduat oranı, mali varlık oranı” benzeri parametrelerden anlamlı olarak etkilendiğini tespit etmişlerdir. Yabancı bankalarda ise bankaların varlık kârlılık oranının belirli kılan faktörleri ise mevduatta meydana gelen “büyüme, mevduat-kredi oranı, sermaye yeterlilik oranı, personel giderleri, net ücret ve komisyon gelirleri” gibi içsel değişkenler olarak belirlenmiştir.
Özcan (2021)	2009Q3 ile 2019Q9	Panel Regresyon Analizi	BIST’te faaliyet gösteren 10 bankanın toplam kredilerin aktif kârlılık üzerinde negatif etkisi ve %1seviyede anlamlılık tespit edilmiştir. Özsermaye aktif oranının aktif kârlılık üstünde göstermiş olduğu pozitif etki tespit edilmiştir. Mevduatın aktiflere oranı ise aktif kârlılık üzerinde pozitif etkisi söz konusudur. Aktif büyüklük ise aktif kârlılık üzerinde pozitif etkiye sahiptir.

Demirel ve Ulusoy (2021)	2019-2020	Çoklu Regresyon Analizi	COVID-19 öncesi dönemde karlılığa etki eden etmenler sermaye yeterlilik rasyosu, öz kaynaklar ve toplam varlıklardan oluşmaktadır. COVID-19 süresince banka karlılığı üstünde sermaye yeterlilik oranı gücünün sürdürdüğünü, ama öz kaynak ve toplam varlık üzerindeki gücün azalma meydana getirdiği belirlenmiştir. Pandemiden önce ve sonra banka karlılığındaki etkenler farklılık gösterdiği tespit edilmiştir.
Arslantürk Çöllü (2021)	2010Q1 ile 2017Q4	Panel Veri Analizi	Türkiye için yapılan çalışmada fon temin etme riski, kredi riski ve özsermaye karlılığı göz önünde bulundurulmuştur. Fon temin etme riski ile özsermaye karlılığının banka kararlılığının üzerinde pozitif etkisi, banka büyüklüğü ile likidite riskinin ise banka kararlılığında negatif etkisi olduğu tespit edilmiştir. Kredi riskiyle ilgili herhangi bir anlamlı sonuç tespit edilememiştir.
Kayran ve Kıyılar (2021)	2010-2018	Driscoll-Kraay (1998) Tahminciden	Türkiye’de faaliyet gösteren 21 mevduat bankasında sermaye yeterlilik rasyosunun etkisi pozitif, likidite ve karşılık rasyosunun gücü etkisi negatif tespit edilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

MATERYAL VE YÖNTEM

Çalışmada, Türkiye’de 2008-2020 yılları için çeyrek veriler kullanılarak banka net kârlılığını etkileyen mikro değişkenler ve faktörleri belirlemek için Panel AMG tahmincisiinden yararlanılmıştır. 25 bankanın incelendiği çalışmada, toplam aktif (AKT), öz kaynaklar (OKN), ekonomik büyüme (GDP), mevduat hacmi (MVD), krediler (KRD), faiz giderleri (FGD), faiz gelirleri (FGL), enflasyon (ENF) değişkenleri ele alınmıştır. Analizde tüm değişkenler logaritmik bazda ele alınmıştır. Çalışmaya ait veriler Dünya Bankası veri tabanından ve Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) ile Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) veri tabanından elde edilmiştir.

3.1. Panel Veri

Ekonomide, zaman serileri ve kesitleri birleştiren veri kümeleri yaygındır. Yakın zamanda oluşturulmuş boylamsal veri kümeleri, her biri aynı anda gözlemlenen binlerce birey veya gözlemleri içerir. Panel veri kümeleri, daha çok kesit analizlerine yöneliktir. Birimler arasındaki heterojenlik, sistemin ayrılmaz parçasıdır (Greene, 2002: 283). Panel veriyi şu şekilde tanımlamak da mümkündür: Birden çok yatay kesit birimlerine ilişkin zaman serilerinin bir araya getirilerek oluşturulduğu veri setidir. Panel veri, zaman boyutuna sahip kesit verilerini kapsamaktadır.

Ekonometrik ve mali analizler yaparken yatay kesit ve zaman faktörünün beraber değerlendirilmesi ekonomik hareketin ve ilişkinin modellenmesinde, yatay kesit zaman serisi analizlerinden daha üstün sonuçlara ulaşılmaktadır (Baltagi, 2005: 6).

Zaman serisi ve yatay kesit serisi kullanan çalışmalarda kontrol edilemeyen heterojenlik, panel veri yönteminde bireysel heterojenlik ile kontrol edilmektedir. Bireyler, firmalar, ülkeler gibi heterojen gruplar, bu analiz yardımıyla hesaplanmaktadır (Baltagi, 2012: 6). Bazı dezavantajlara da sahiptir. Kapsam mikro durumlarda cevap vermemesi, makro durumlarda ise paneller veya ülkeler arası bağımlılık ülkeler arasındaki korelasyonun olmaması gibi bazı veri toplama sorunları mevcuttur (Torres & Reyna, 2007: 2-3).

Panel veri, bir veya daha fazla değişkenin tekrarlanan enine kesitli zaman serileri ölçümleridir.

Panel verilerin faydaları:

- Bilgilendiricidir, fazla değişkenler kullanıldığından tahminler verimlidir,
- Bireysel dinamikleri incelemeye izin verir,
- Olayların zaman sıralaması hakkında bilgi verir,
- Bireysel gözlemlenmemiş heterojenliği kontrol etmeye izin verir (Brüderl,

2005: 2).

3.2. Panel AMG Tahmincisi

Seriler arasında eşbütünleşme ilişkisi tespit edildikten sonra uzun dönem bireysel eşbütünleşme katsayıları, Eberhardt ve Bond (2009) tarafından geliştirilen ve yatay kesit bağımlılığını göz önünde bulunduran AMG (Augmented Mean Group Estimator: Genişletilmiş Ortalama Grup Tahmincisi) yöntemi ve denklem verileri modeli yardımıyla tahmin edilmektedir. AMG tahmincisi heterojenliğe ve yatay kesit bağımlılığına izin vermesi açısından birinci nesil tahmincilere göre avantaj sağlamaktadır. AMG, serilerin I (1) olması durumunda kullanılabilen, paneli oluşturan ülkelere ve panelin geneline ait eşbütünleşme katsayılarını hesaplayabilen bir tahmincidir. Bu çalışmada uzun dönem katsayı tahmininde bulunmak amacıyla AMG tahmincisi kullanılmıştır.

Panel AMG yönteminde, değişkenlerin ortak olan faktörleri dikkate alınarak her yatay kesit için farklı katsayılar hesaplanması şeklinde oluşmaktadır. Yöntemde panel heterojen ise kullanılmakta olup bireysel katsayıyı hesaplamakta, bu katsayıların ağırlaştırılmış ortalamalarından, grup AMG tahmin ortalaması hesaplamaktadır (Savrul ve Yağış, 2019: 6368). Ayrıca dengesiz paneller de etkinlik göstermektedir (Şahin ve Durmuş, 2018: 4055).

AMG tahmincisi, panel verilerde gözlemlenebilen ve gözlemlenemeyen etmenlerin yanı sıra zaman serisi özelliklerini de dikkate alan bir tahmincidir (Özcan ve Özmen, 2018: 44).

Bu test aynı zamanda koentegrasyon katsayılarının aritmetik ortalamasını ağırlandırarak tahmin ettiği diğer yöntemlere göre daha güçlüdür (Özcan ve Ölmen, 2018: 45).

Ülke regresyonunda, ortak dinamik etki ekleyerek kesit bağımlılığını açıklayan yeni bir tahminci Artırılmış Ortalama Grup (AMG) tahmincisidir. Bu değişken ilk olarak havuzlanmış bir regresyonun yıl kukla katsayılarından elde edilir. Eşdeğer seviyeleri temsil eder tüm ülkelerde, gözlemlenmeyen ortak faktörlerin ortalama gelişimi çıkarılır. Gözlemlenmeyen ortak faktörler, ülkeye özgü eşbütünleşme ilişkisinin parçasını oluşturur. Artırılmış ülke

regresyon modeli, ülke genelinde farklılık göstermesine izin verilen eşbütünleşme ilişkisini kapsamaktadır (Eberhardt & Bond, 2009: 2-3).

Eberhardt ve Bond (2009) tarafından geliştirilen iki aşamalı yöntemin modeli aşağıda sunulmuştur.

İlk adımda birinci özelliklere ilişkin havuzlanmış regresyona (T-1) dek kukla değişken katsayıları kullanılarak geniş duruma getirilmekte bunlarla ilgili tahminlere sahip olunmaktadır:

$$\Delta Y_{it} = b' \Delta X_{it} + \sum_{t=2}^T c_t \Delta D_t + e_t \Rightarrow \hat{c}_t \equiv \hat{\mu}_t^*$$

İkinci adımda $\hat{\mu}_t^*$ birimlere özgü regresyonların her birini sınırları içerisine alınarak model tahmini gerçekleştirilmektedir:

$$Y_{it} = \alpha_i + b_i' X_{it} + c_i t + d_i \hat{\mu}_t^* + e_{it}$$

Üçüncü adımda ise genişletilmiş grup tahmincisi (H. Pesaran, Smith ve Im, 2003: 56) MG yararlanılarak sahip olunmaktadır:

$$\hat{b}_{AMG} = N^{-1} \sum_i \hat{b}_i$$

Testten sahip olunacak testin sonuçlardan $p < 0,05$ ise %5 anlamlı olan HT varsayımları kabul etmemektedir. Farklı bir şekilde anlatmak gerekirse katsayıların anlamlılık taşıdığı kararlaştırılmıştır (Çelik vd., 2020: 373).

Metodolojinin en büyük avantajı, durağan olmayan değişkenlerin parametrelerinin incelenmesini sağlar. Bu nedenle herhangi bir ön test prosedürü (birim kök veya eşbütünleşme) bu yaklaşımı kullanmak için gerekli değildir. Test prosedürünün ilk adımında, ana panel modeli denklem, birinci farkı alınmış form T-1 periyodu kuklası aşağıdaki şekilde tahmin edilir.

Panel AMG tahmincisinin, bu çalışma için seçilmesinin birden fazla nedeni vardır. Birincisi, panel AMG tahmincisinin yatay kesit bağımlılığını dikkate almasıdır. İkincisi, bu tahminci, çalışmada kullanılan seriler için birinci dereceden farkının alınmasından dolayı durağan hale gelmesi nedeniyle kullanılmaktadır. Üçüncüsü ise hata terimiyle meydana gelen içsellik problemi oluştuğunda, etkin olan bir tahmincidir (Songur, 2017: 127). Çalışmada 2008Q3-2020Q1 çeyrek verilerin kullanıldığı modelin formülasyonu araştırmanın modeli başlığında sunulmuştur.

Araştırmanın Modeli

Çalışmada belirlenen temel hipotez, kredilerin banka kârlılığını etkilediğine yöneliktir.

$$KRD_{it} = \beta_0 + \beta_1 AKT_{it} + \beta_2 OKN_{it} + \beta_3 GDP_{it} + \beta_4 MVD_{it} + \beta_5 FGD_{it} + \beta_6 FGL_{it} + \beta_7 ENF_{it} + \mu_t$$

$$i=1, \dots, N$$

$$t=1, \dots, T$$

Burada KRD banka net kârlılığı, bağımsız değişkendir. Çalışmadaki bağımlı değişkenler her bir banka için kredileri, AKT, aktif toplamı; OKN, öz kaynakları; GDP, ekonomik büyüme; MVD, mevduat hacmi; FGD, faiz giderlerini; FGL, faiz gelirlerini; ENF, enflasyonu ifade etmektedir. β_0 = Sabit terimi, μ_t = hata terimini ifade etmektedir.

Tablo 6. Modelde Kullanılan Değişkenler

Değişkenler	Tanımlanması ve Etkisi
lnakt: Toplam aktif	Net kârın toplam aktiflere oranıdır. Banka karlılığı ile arasında ilişkinin pozitif olması beklenir.
lnfgd: Faiz giderleri	Faiz giderlerinin toplam aktiflere oranıdır. Banka kârlılığı ile arasında ilişkinin negatif olması beklenir.
lnfgl: Faiz gelirleri	Faiz gelirlerinin toplam aktiflere oranıdır. Banka kârlılığı ile arasında ilişkinin pozitif olması beklenir.
lngdp: Ekonomik büyüme	Kişi başına GSYH'yı ifade etmektedir. Banka karlılığını pozitif yönde etkilemesi beklenmektedir.
lnkrd: Krediler	Toplam kredilerin toplam aktife oranıdır. Banka kârlılığı ile arasında ilişkinin negatif ve pozitif etkisi olması beklenir. Genelde tam olarak etkisi bilinmemektedir.
lnmvd: Mevduat hacmi	Toplam mevduatların aktif toplamına oranıdır. Banka kârlılığını pozitif etkilemesi beklenir.
lnokn: Özkaynaklar	Özkaynakların toplam aktiflere oranıdır. Banka kârlılığını pozitif etkilemesi beklenir.
lnenf: Enflasyon	Tüketici fiyat endeksindeki bir önceki yılın aynı ayına göre alınan ortalama yüzde artışıdır. Banka kârlılığı ile arasında ilişkinin negatif ve pozitif etkisi olması beklenir. Genelde tam olarak etkisi bilinmemektedir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

ANALİZ BULGULARI

Her bir bankanın tahmin katsayılarını incelemek amacıyla yatay kesit bağımsızlığını ve serilerin durağanlığını gözetmeyen AMG tahmincisi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 7. Genişletilmiş Ortalama Grup (AMG) Tahmincisi Test Sonuçları

Değişkenler	Katsayı	t istatistiği	Olasılık
lnakt	-0.2157	-1.51	0.130
lnfgd	-0.3377	-0.94	0.349
lnfgl	-0.0714	-1.38	0.168
lngdp	0.0768	1.07	0.284
lnkrd	-0.0458	-0.40	0.687
lnmvd	0.2426	2.50	0.012**
lnokn	0.4015	4.40	0.000*
Enflasyon	0.0108	2.18	0.029**
F istatistiği 53.80 (0.000)			

AMG katsayı tahminden elde edilen sonuçlar şöyledir:

Analiz sonucunda öz kaynak, mevduat hacmi, enflasyon değişkenleri ile banka net kârlılığı üzerinde istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönlü etki tespit edilmiştir. Faiz gelirleri, faiz giderleri, krediler, ekonomik büyüme parametreleri ile banka net kârlılığı üzerinde ise anlamlı etkisinin olmadığı tespit edilmiştir. Karakuza (2017) yapmış olduğu çalışmada, mevduat hacmi ile banka kârlılığının pozitif yönde anlamlı olduğu sonucuna varmıştır. Enflasyon değişkeni istatistiksel olarak anlamlıdır ve banka kârlılığını pozitif yönde etkilemektedir. Demirgüç Kunt ve Huizinga (1999) tarafından yapılan çalışmada, banka kârlılığı ile enflasyon arasında pozitif ilişki bulmuşlardır.

Analizin son aşamasında her bir bankanın katsayısı tek tek tahmin edilmiştir. Tablo 6’da bağımsız değişkenin banka net kârı olduğu her bir bankanın katsayı tahminleri yer almaktadır

Tablo 8. Her Bir Bankanın Katsayı Tahminleri

Bankalar	AKT	OKN	GDP	MVD	KRD	FGD	FGL	ENF
T İSTATİSTİK DEĞERİ (OLASILIK DEĞERİ)								
1.Banka	0.2572 (0.669)	-0.6235 (0.004)*	0.1285 (0.193)	-0.317 (0.338)	-0.150 (0.529)	0.2818 (0.545)	0.5048 (0.032)	0.0017 (0.730)
2. Banka	-0.1383 (0.345)	-0.3870 (0.001)*	0.0517 (0.045)**	-0.136 (0.276)	0.2009 (0.143)	0.0144 (0.881)	-0.046 (0.447)	0.0056 (0.006)*
3.Banka	0.1947 (0.005)*	-0.5342 (0.000)*	0.0435 (0.048)**	0.1195 (0.141)	-0.235 (0.008)*	-0.166 (0.058) **	0.1702 (0.000) *	-0.0012 (0.372)
4.Banka	-0.0534 (0.068)*	-0.4876 (0.003)*	0.0583 (0.000)*	0.1656 (0.001)*	-0.026 (0.017)*	0.0080 (0.504)	-0.152 (0.004) *	-0.0045 (0.002)*
5.Banka	0.0174 (0.184)	-0.6160 (0.460)	0.0122 (0.077)**	0.0036 (0.856)	-0.001 (0.498)	-0.008 (0.298)	0.0022 (0.895)	0.0043 (0.000)*
6.Banka	-0.0050 (0.872)	-0.2659 (0.143)	0.0082 (0.637)	-0.019 (0.727)	-0.005 (0.764)	-0.021 (0.289)	0.2065 (0.018) *	0.0011 (0.639)
7.Banka	0.0769 (0.380)	-0.2342 (0.000)*	0.0061 (0.866)	-0.125 (0.010)	0.0030 (0.959)	-0.153 (0.091)	0.5347 (0.000) *	0.0068 (0.010)*
8.Banka	0.1036 (0.028)*	0.1705 (0.675)	-0.139 (0.055)**	0.8571 (0.004)*	-0.200 (0.000)*	0.3073 (0.314)	0.5763 (0.000) *	0.0164 (0.000)*
9.Banka	-0.0564 (0.393)	-0.4802 (0.000)*	-0.003 (0.769)	0.0382 (0.131)	0.0215 (0.642)	0.0359 (0.376)	0.0193 (0.354)	0.0005 (0.591)
10.Banka	0.2482 (0.455)	-0.2469 (0.000)*	-0.003 (0.963)	0.1469 (0.660)	-0.100 (0.002)*	0.7641 (0.001) *	0.2693 (0.097) **	0.0056 (0.191)
11.Banka	0.0002 (0.865)	-0.3105 (0.000)*	0.0002 (0.775)	-0.002 (0.506)	0.0024 (0.072)* *	-0.000 (0.401)	0.0036 (0.563)	0.0004 (0.000)*
12.Banka	-0.7324 (0.113)	0.7056 (0.389)	0.1579 (0.473)	0.0540 (0.797)	-0.541 (0.163)	0.4422 (0.334)	0.1725 (0.000) *	0.0197 (0.035)* *
13.Banka	0.0002 (0.9939)	0.2744 (0.055)* *	-0.0055 (0.737)	-0.0666 (0.009)*	0.0036 (0.922)	0.0466 (0.002) *	0.1195 (0.000) *	0.0009 (0.424)
14.Banka	-0.8550 (0.071)* *	-0.9521 (0.000)*	-0.1848 (0.046)**	0.3261 (0.095)***	0.3244 (0.398)	0.4892 (0.051) **	0.0867 (0.259)	0.0086 (0.075)*
15.Banka	-0.8778 (0.287)	-0.4653 (0.009)*	0.0884 (0.412)	-0.1992 (0.530)	0.2683 (0.333)	0.4809 (0.375)	0.8050 (0.001) *	0.0113 (0.038) **
16.Banka	-0.7340 (0.757)	0.4898 (0.000)	-0.1214 (0.038)**	-0.3304 (0.803)	0.5468 (0.788)	0.1861 (0.330)	0.1266 (0.245)	0.1251 (0.000)*
17.Banka	-0.6186 (0.002) *	0.2808 (0.000)*	-0.1276 (0.024)**	0.0517 (0.225)	0.3473 (0.001)*	0.1761 (0.090) ***	0.3769 (0.000) *	0.0032 (0.414)
18.Banka	0.1408 (0.100)	-0.0540 (0.000)*	-0.0898 (0.522)	-0.3721 (0.297)	-0.191 (0.593)	-0.819 (0.068) ***	0.6572 (0.008) *	0.0147 (0.034) *
19.Banka	-0.2743 (0.425)	-0.1894 (0.001)*	-0.0732 (0.261)	0.2739 (0.010)*	0.0373 (0.859)	0.5613 (0.017) *	-0.138 (0.211)	-0.0054 (0.159)

20.Banka	0.0138 (0.113)	-0.5634 (0.000)*	0.0300 (0.108)***	-0.1122 (0.028)	-0.016 (0.671)	-0.018 (0.614)	0.0911 (0.000)*	0.0020 (0.138)
21.Banka	-0.3452 (0.501)	-0.4399 (0.008)*	0.0547 (0.449)	0.2836 (0.214)	-0.306 (0.349)	0.1181 (0.710)	0.9058 (0.000) *	0.0102 (0.014) *
22.Banka	-0.2375 (0.005)*	-0.0392 (0.630)	-0.1380 (0.273)	0.1535 (0.694)	0.1147 (0.058)* *	0.8878 (0.081) **	0.7831 (0.002) *	0.0101 (0.128)
23.Banka	-0.0195 (0.007)*	0.4650 (0.821)	0.0054 (0.031)**	-0.0245 (0.000)*	-0.001 (0.588)	0.0070 (0.198)	0.0965 (0.000) *	0.0003 (0.046)* *
24.Banka	-0.6074 (0.434)	-0.2382 (0.146)	-0.2450 (0.060)***	-0.1451 (0.767)	0.5448 (0.414)	0.5776 (0.239)	0.5807 (0.151)	0.0182 (0.006) *
25.Banka	-0.9543 (0.292)	-0.5435 (0.029)*	-0.2063 (0.071)*** *	0.1299 (0.000)*	-0.108 (0.854)	0.1960 (0.726)	0.5938 (0.009) *	0.0138 (0.03)*

Grup panel bazında olduğu gibi enflasyon değişkeni bankalar için ayrı ayrı incelendiğinde banka net kârlılığında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönlü ilişki bulunmuştur.

Öz kaynak değişkeni, banka net kârlılığını birkaç banka dışında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönde etkilemektedir.

Mevduat hacmi değişkeni de aynı panel sonuçlarında, banka net kârlılığını istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönde etkilerken her bir banka bazında anlamlı sonuçlar vermemiştir.

ALTINCI BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

Ekonomide lokomotif görevi üstlenen ve finansal hizmetler endüstrisinin vazgeçilmez parçası olan bankalar, üstlendikleri görevler ile ekonomik yaşamın temel taşlarından birini oluşturmaktadır. Tasarrufların yatırımlara dönüştürülmesinde kaynak aktarımına ve satın alma gücünün ekonomik bireyler arasında el değiştirmesine aracılık eden bankacılık sektörünün istikrarlı yapıya sahip olması, hızlı ekonomik büyümenin ve gelişmenin yanı sıra uzun dönemli sürdürülebilir makroekonomik istikrarın sağlanmasında önemli bir araçtır. Böylelikle mali sistem içerisinde önemli rol üstlenen bankacılık sektörünün güçlü ve sağlıklı bir yapıda işlenmesi son derece önemlidir.

Finansal sistem, tasarruf sahiplerindeki fon fazlalığını, fona ihtiyacı olanlara aktarmada köprü görevindedir. Sistemin sorunsuz şekilde işlemesiyle tasarruf sahiplerinden fon ihtiyacı olan birimlere aktarılan fon miktarı artacaktır. Sistemin işleyişinde sorunlar ile karşılaşıldığında ise bunun tam tersi durum söz konusu olmaktadır. Bankalar, finansal sistem içinde üstlendiği görev ile ekonomilerin vazgeçilmezi konumuna gelmiş ve finansal sistemin sorun teşkil etmeden işleyebilmesinde önemli rol üstlenmiştir.

Bireylerin artırımlarının yatırıma dönüştürülmesinde aracılık görevi üstlenen, ekonomide iyileşmeye yardımcı olan bankaların kârlılığı, yalnızca mali sektör değil bütün ekonomik sektörü yakından ilgilendirmektedir. Etkili ve kazançlı bankacılık sisteminde, mali kararlılığın sağlanması için öncü olarak makroekonomik şoklar karşısında güçlü olmasını sağlamak gerekmektedir.

Bankacılık sektörü, gelişmekte olan ülkelerin kredibilitesi açısından önem arz etmektedir. Ülkelerin gerek iç gerek dış dinamikleri, parasal aktarım mekanizması olan bankacılık sektörü üzerinden yapılmaktadır. Türkiye’de 2001 yılından sonraki gelişmeler göz önünde bulundurulunca gelişmekte olan bir ülkenin ekonomisinin başarısı, finansal sektör ile ölçülmektedir. Makro ekonomide son derece önem arz eden bankacılık sektörü kârlılık yapısının, makro ekonomiden ne denli etkilendiğinin araştırılması, çalışma açısından önemlidir.

Günümüzde bankacılık sektörü dışında yer alan finansal kuruluşların sayısında ve büyüklüğünde artış meydana gelmesine rağmen bankacılık sektörü, dünya ekonomisinde hâlâ önemini korumaktadır.

Bankalar da diğer ticari kuruluşlar gibi kâr elde etme amacını taşıyan ticari işletmelerdir. Bankacılık sektörünü diğer sektörlerden ayıran en temel özellik, ekonomiye katkı sağlayan ve önemli nitelik ve niceliklere sahip olmasıdır. Ekonomik yapı içinde fon sağlama, fon kullanma, kaydi para yaratma ve finansal hizmetler sağlama gibi önemli fonksiyonları nedeniyle bankalar, ekonominin temel taşıdır. Doğal olarak bankacılık sisteminin içine girdiği bir kriz, tüm ödemeler sistemini ve ulusal ekonomiyi krize sokmaktadır. Bankacılık sektöründe meydana gelebilecek her türlü istikrarsızlık, beraberinde finansal istikrarsızlığı ve ekonomik krizi getirme ihtimali taşıdığından bankacılık sektörü, ekonomiler için son derece önemlidir.

Ekonomi ile ticaretin gelişmesinin ve küreselleşme hareketlerinin artmasının ardından fon hareketlerinde de önemli miktarda artış meydana gelmiştir. Fon miktar ve dolaşımlarına bakıldığında ise mali sistemin dünya ekonomileri içinde oldukça önemli yere sahip olduğu görülmektedir. Sistemi meydana getiren temel öge olarak kabul edilen ticari bankalar da bu sistem ile paralel şekilde büyüme göstermektedir.

Kârlılık, bankaların sermayesinde artırıma gitmesi, oluşacak zararı karşılama, varlıkların ileride yaşanacak büyümeye destekte bulunması ve yatırım yapanlara dönüşümde bulunma kapasitesini göstermektedir. Bankalar en fazla, net faizden gelir elde etmektedir. Diğer önemli gelir elde ettiği, kaynak döviz ve değerli maden ticareti ile sağlanmakta olan komisyonlardan veya yapılan işlemlerden alınan ücretten temin edilmektedir. Türkiye için yapılan bu çalışmada banka net kârlılığı üzerinde anlamlı bir sonuç elde edilmemiştir.

Bankalarda kârlılık, banka aktiflerinden sahip olunan getirilerin, pasiflerin maliyetinden ve yükümlülüğün indirilmesinden sonraki kalan kıymet olarak tanımlanır. Bu bakımdan banka kârlılığı, banka yönetimi ve yönetimin aracılığıyla uygulanmakta olan düşünce yapısının başarılı olduğunun göstergesidir. Banka kârlılığının, bankanın işleyişinden ve politikalarından kaynaklanmakta olan içsel etkenlerin yanında, ülkenin içerisinde yer aldığı iktisadi duruma benzer dışsal faktörler etkisinde kalmaktadır. İçsel etkenler, sermaye oranı, kredi ve mevduat hacmi, banka maliyetleri, varlıkların değerleri gibi bankanın müdahalede bulunacağı değerlerdir. Dışsal etkenler, enflasyon ve faiz oranları, ekonomik büyüme, teknolojik yenilikler, rekabet ortamı benzer bankalarca müdahalede bulunulamayan etkenlerden oluşur.

Türkiye mali düzeninin içerisinde yer alan bankacılık sektörü, önemli bir aktör görevindedir. Ülkeler için bankacılığın verimli ve aktif biçimde faaliyet göstermesi önemlidir. Türk bankacılığının kârlılığını etkileyen faktörlerin nelerden oluştuğu, faktörlerin belirlenmesi ve araştırılması, banka hissedarları, ülkeyi yönetenler için ekonomik ve mali birimler açısından

büyük önem taşımaktadır. Bankalarda kârlılık performansı analizi yapılması, bankaların idari yapısının başarısının hangi etkenlerden oluştuğunu açıklamak için önemlidir.

Sermayenin birikmesi, teknolojide yaşanan ilerleme, işgücünde meydana gelen artma sonucu ülkelerin ekonomilerinde büyüme ve gelişme meydana gelmektedir. Gelişimin yaşanmasından ötürü öncelikle yatırımların yapılması gerekmektedir. Yatırımların boyutu ise gelirin büyüklüğü ile artırımlara ayrılmakta olan ölçüye bağlıdır. Dolaylı olarak iktisattaki sermaye birikimlerinin artması ve verimli şekilde dağıtılması, iktisadi büyümenin üzerinde pozitif etki yaratmaktadır. Bunun sağlanması, mali düzenin ne ölçüde gelişme gösterdiği konusunda büyük önem göstermektedir. Artırımların çoğaltılması, sermayenin dinamik paylaşımını sağlamak amacıyla bilgi maliyetlerinin indirilmesi gibi durumlar, mali sistemin önemli görevleri arasında yer almaktadır.

Bundan dolayı bankacılıktaki ilerlemeler, ülke ekonomisinde makro ekonomideki gelişmeler arasında yer alan bağlantılar, iktisadin ve bankacılık sektörünün kaynağının dikkatini çekmiştir. Bunun sonucunda ise ülkeler iktisadi başarısının, mali gelişmelerin bankacılığa etkisi üzerine çeşitli araştırmalar yapılmıştır.

Çünkü sermaye temeli güçlü, faaliyeti güçlü, şeffaf, kontrol edilebilir ve teknolojik açıdan gelişme göstermiş bankacılığın var olması, ülkelerin mali sistemleri ve iktisadi düzenleri adına son derece önem arz etmektedir. Bununla birlikte derinlik kazanması sonucunda mali düzenler, iktisatlardaki süreduran kaynakları ve artırımları türlü modeller ile ve aktif bir biçimde tüketicilere, endüstriyel etkinliklere ve üretime kazandırılmasını sağlamakta, böylelikle kaynak maliyetlerinin daha mantıklı düzeye çekilmesinde önemli role sahip olmaktadır.

Günümüz dünyasında hızlı değişim ve dönüşüm söz konusudur. Bu durum, mali piyasalar üstünde de çok hızlı değişim ve dönüşümler meydana getirmektedir. Başta mali teknolojilerin çok hızlı bir biçimde gelişme göstermesi, mali piyasalar üstünde de yaşanan ilerlemelerin, değişimler ve dönüşümler yaşanmasını sebep olmuştur.

Bankacılıkta ekonomik büyüme ve kalkınma, yönetenlerin gösterdiği başarı ve sermayenin karşılamadığı risklerin finanse edilmesi konusunda önemli göreve sahiptir. Bankaların esas görevleri arasında yer alan mevduat ve kredi ürünü, onun diğer mali şirketlerden ve reel sektörlerden ayrılmasını sağlamaktadır. Mevduat, bankaların kârını yükseltmesi için maliyetlerini yönetmesi gerekir. Bankalarca borç verme ile yaratılmakta olan varlıklar, kârın dayanak noktasını oluşturmaktadır.

Krediler, banka aracılığıyla tüzel yahut gerçek şahıslara ödünç olarak paranın verilmesinde ya da bu şahıslar yararına işin yapılması, borcun yerine getirilmesinde güvence verilmesi biçiminde kullanılmaktadır. Şahısların talep ettiği krediler, başlangıçta belirli ölçütler ve güvenirlilik değerlendirmeleri kapsamında kullanılmaktadır. Bu varlıkların temerrüt riski, daima olasılık dahilindedir. Geri ödemesi yapılmayan krediler dışında, kredi işlemlerinden sağlanmakta olan faiz ve komisyon geliri, bankaların esas ve ağırlıklı olan gelirlerini meydana getirmektedir.

Bu çalışmada, mevduat bankalarının net kârlılığını etkileyen faktörlerin belirlenmesi amacıyla 2008-2020 yıllarını kapsayan dönemler arasında, Türkiye’de bankacılık sektöründe faaliyette bulunan 25 mevduat bankası, panel veri yöntemi ile incelenmiştir. Toplam aktif, öz kaynaklar, ekonomik büyüme, mevduat hacmi, krediler, faiz giderleri, faiz gelirleri, enflasyon değişkenleri ele alınmıştır. AMG katsayı tahmininin yapıldığı çalışmada, öz kaynak, mevduat hacmi, enflasyon değişkenleri ile banka net kârlılığı üzerinde istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönlü ilişkinin etkisi tespit edilmiştir. Faiz gelirleri, faiz giderleri, krediler, ekonomik büyüme parametreleri ile banka net kârlılığı arasında ise anlamlı bir etki olmadığı tespit edilmiştir. Çalışmanın sonuçları bir bütün olarak incelendiği zaman, banka performansını açıklamada, öz kaynak ve mevduat hacmi güçlü olan bankaların net kârlılığının ön plana çıktığı sonucuna varılmaktadır. Sonuç itibarıyla Türk bankalarının net kârlılıkları için öncelikle öz kaynaklarını artırarak sermaye yapılarını güçlendirmeleri ve büyüme gerçekleştirmeleri gerektiği söylenebilir. Enflasyon oranıyla net kârlılık arasındaki pozitif ilişkinin varlığı, bankalarda beklenen enflasyonu öngörmelerinin mümkün olduğu ve net kârlılıklarını artırmak için faiz oranını ayarlayabildiğinin göstergesidir. Bankalar, gelecek dönemlerde enflasyonun artacağını öngörebildiği için faiz oranlarını artıracak ve böylece kârlılıkları da artacaktır.

Çalışma, literatür taraması yapan araştırmacılar için kaynak olarak kullanılabilir. Ayrıca analiz dönem için bu kapsamda yapılmış benzer bir çalışma olmamasından dolayı araştırmanın finans literatürüne katkı sunacağı düşünülmektedir. İstenildiği takdirde veri setinde genişletilme, örneklem sayısında çoğaltılma yoluna gidilerek araştırmanın kapsamı artırılabilir. Bankacılık sektörünün kârlılığı üzerine yapılacak sonraki çalışmalarda, ücret, komisyon gibi bankaya özgü içsel ve reel döviz kuru gibi makroekonomik faktörler de dahil edilebilir.

Çalışmanın uygulama bölümünde bazı kısıtlarla karşılaşıldığından bundan sonra konu ile ilgili yapılacak çalışmalarda daha çok açıklayıcı parametre uygulaması kullanılmasının, bununla birlikte mevduat bankalarının sahip olma durumuna göre sınıflamasının ve analizin sınırlarının genişletilmesinin, yararlı olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Afşar, A., İslatince, N., Kaytancı, B., ve Baştürk, F. (2018). Finansal Ekonomi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Aka, K. (2019). Banka Kârlılığının Belirleyicileri:Türk Bankacılık Sektöründeki Katılım Bankaları Üzerine Ampirik Bir Uygulama. Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi, 8(3), 21-39.
- Akdoğan, N., ve Sultanoglu, B. (2018). Kâr Tanımının Muhasebe Kuramındaki Gelişimi Ve Günümüzde Finansal Raporlardaki Sunumunun Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi. Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi(20), 641- 677.
- Akdoğan, S. K. (2012).Türkiye'de Mali Serbestleşme Süreci ve Krizlerin Kısa Bir Özeti. Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 14(2),189-208.
- Alev, N. (2018). Türkiye Bankacılık Sisteminde Faaliyette Bulunan Bankaların Kârlılığı ve Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki. ASSAM Uluslararası Hakemli Dergi, 5(12) 32-43.
- Alıyeva, B. (2016). Bankacılık Sisteminde İnternetin Olumlu ve Olumsuz Yönleri. İnönü Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi, 5(1), 237-252.
- Alp, A., Ban, Ü., Demirgüneş, K., ve Kılınç, S. (2009). Türk Bankacılık Sektöründe Kârlılığın İçsel Belirleyicileri. İMKB Dergisi, 12(46),1-13.
- Alper, D., & Anbar, A. (2011). Bank Specific and Macroeconomic Determinants of Commercial Bank Profitability: Empirical Evidence from Turkey. Business and Economics Research Journal, 2(2), 139-152.
- Arabacı, H. (2018). Türkiye’de Bankacılık Sektörünün Gelişimi (2000-2016).Meriç Uluslararası Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Dergisi, 2(3), 25-42.
- Arslantürk Çöllü, D. (2021). Bankaya Özgü Faktörlerin Banka İstikrarı Üzerindeki Etkileri: Türk Bankacılık Sektörü Örneği. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 10 (2), 1096-1117.
- Ata, H. (2009). Kriz Sonrası Türkiye’de Mevduat Bankaları Kârlılığına Etki Eden Faktörler. İşletme Fakültesi Dergisi, 10(2), 137-151.
- Atlı, Y., Yücel, A., ve Tanyıldızı, İ. (2018). Türk Bankacılık Sektörünün Gelişimi ve Tunceli İlinde Bankacılık Sektörü. Munzur Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 6(12), 87-106.

- Aydın, N., Delikanlı, İ. U., Çabukel, R., Erdal, L., Erdal, F., Ergeç, E. H., ve Metin, C. (Mayıs 2012). Bankacılık ve Sigortacılığa Giriş (1b.). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Aydın, Y. (2019). Türk Bankacılık Sektöründe Kârlılığı Etkileyen Faktörlerin Panel Veri Analizi ile İncelenmesi. Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi, 10(1), 181-189.
- Azam, M., & Siddiqui, S. (2012). Domestic and Foreign Banks' Profitability: Differences and Their Determinants. International Journal of Economics and Financial Issues, 2(1), 33-40.
- Baltagi, B. (2005). Econometric Analysis of Panel Data (Third Edition). England: John Wiley & Sons.
- Baltagi, B. (2012). Econometric Analysis of Panel Data (Fourth Edition). England: John & Wiley Sons.
- Batır, T. E., ve Güngör, B. (2016). Türkiye'de Bankaların Kârlılık Belirleyicilerinin Katılım Bankaları ve Mevduat Bankaları Bazında Karşılaştırılması. Bankacılar Dergisi(99), 74-98.
- Batten, J., & Vo, X. (2019). Determinants of Bank Profitability—Evidence from Vietnam. Emerging Markets Finance and Trade, 1-12.
- Bayındır, S. (2005). Banka Mevduat Hesaplarının İslâm Hukuku Açısından Değerlendirilmesi. Marife, 5(2), 7-20.
- Beltratti, A., & Paladino, G. (2015). Bank leverage and profitability.Evidence from a sample of international banks. Review of Financial Economics, 1-34.
- Bouzgarrou, H. & Bejaoui R. (2014). Determinants Of Tunisian Bank Profitability. Article in The International Journal of Business and Finance Research, 1-16.
- Bozoklu, D. (2003). Atatürk Döneminde Bankacılık Sistemi Ve Gelişimine Genel Bir Bakış. Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, 19(55),269-302.
- Brüderl, J. (2005, March). Panel Data Analysis, University of Mannheim.
- Çelik, H., Yılmaz, H., ve Erdemli, M. (2020). Doğrudan Yabancı Yatırımların Dış Ticaret Üzerindeki Etkisi: G8 Ülkeleri İçin Ampirik Bir Uygulama. Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 5(3), 369-376.

- Çelik, S., ve Kaya, F. (2021). Banka Kârlılığına Etki Eden Mikro Değişkenler: Türk Bankacılık Sektöründeki Yerli Ve Yabancı Bankalar Üzerine Bir Araştırma. İşletme Araştırmaları Dergisi, 13(1), 719-738.
- Çelik, S., ve Aktarım, D. Y. (2012). Likidite Riski Yönetimi: Panel Veri Analizi ile İMKB Bankacılık Sektörü Üzerine Ampirik Bir Uygulama. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 13(1),1-17.
- Çelik, S., ve Kaya, F. (2019). Banka Kârlılığına Etki Eden Mikro Değişkenler: Türk Bankacılık Sektörü Üzerine Bir Araştırma. BAİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 19(3), 765-788.
- Çevik, N. K., ve Boran, A. (2020). Türkiye'de Faaliyet Gösteren Ticaret Bankalarının Kârlılığını Etkileyen İçsel Faktörler: 2005-2016 Yılları Arası Panel Veri Analizi. Gaziantep University Journal Of Social Sciences, 19(4),1735-1750.
- Çiftçi, C., ve Durusu-Çiftçi, D. (2019). Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı Sonrası Türkiye’de Banka Kârlılığının Belirleyicileri. Sosyoekonomi, 27(39), 111-131.
- Dağıdır, C., (2010). Türk Bankacılık Sektöründe Kârlılık ve Makro Ekonomik Değişkenlerle İlişkisi. Ekonomi Bilimleri Dergisi, 2(1), 25-33.
- Demirel, S., ve Ulusoy, A. (2021). Türk Bankacılık Sisteminde Kârlılık Üzerinde Etkili Olan Faktörlerin Belirlenmesi. Bankacılık ve Sermaye Piyasası Araştırmaları Dergisi, 5(11), 1-19.
- Demirgüç-Kunt, A., & Huizinga, H. (1999). Determinants Of Commercial Bank Interest Margins And Profitability: Some International Evidence. The World Bank Economic Revı, 13(2), 9-408.
- Demirhan, D. (2010). Türkiye'deki Mevduat Bankalarının Finansal Yapıya İlişkin Kararların Kârlılık Üzerine Etkileri . Muhasebe ve Finansman Dergisi,157-168.
- Dietrich, A., & Wanzenried, G. (2011). Determinants of bank profitability before and during the crisis: Evidence from Switzerland. Journal of International Financial Markets, Institutions & Money(21), 307-327.
- Dizgil, E. (2017). Türkiye’deki Mevduat Bankalarının Kârlılığını Etkileyen Mikro Düzeyli Faktörler Üzerine Ampirik Bir Araştırma. BDDK Bankacılık ve Finansal Piyasalar, 11(2), 31-52.

- Doğan, H. (2012). Cumhuriyet Döneminde Yerel Bankacılık: Akhisar Tütüncüler Bankası Örneği. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 9(18), 397-416.
- Duan, Y., & Niu, J. (2020). Liquidity Creation and Bank Profitability. Journal Pre-proofs, 1-42.
- Duran, T. (2016). Makroekonomik Değişkenlerin Katılım Bankaları Ve Konvansiyonel Bankalar Özelinde Mevduat, Kredi Ve Kârlılık Gelişimine Etkileri:Türkiye Örneği, Doktora Tezi, Okan Üniversitesi, İstanbul.
- Eberhardt, M., & Bond, S. (2009). Cross-Section Dependence İn Nonstationary Panel Models: A Novel Estimator. Munich Personal Repec Archiv, 1-26.
- Gemar, P., Gemar, G., & Parra, V. (2019). Modeling the Sustainability of Bank Profitability Using Partial Least Squares. Sustainability(11), 1-13.
- Gökçe, H., ve Küçükkaplan, İ. (2018). Türkiye’de Faaliyet Gösteren Bankaların Sağladığı Kredilerin Yapısı, Dağılımı Ve Kârlılığa Etkisi. Pamukkale Üniversitesi Pamukkale Üniversitesi(32), 153-169.
- Greene, W. (2002). Econometric Analysis of Data Class Notes (fifth edition). New York University.
- Gül, B.Aydın (2017). Türk Bankacılık Sisteminde Konut Kredileri: İpotek Teminatı Menkul Kıymet ve İpoteğe Dayalı Menkul Kıymet Uygulamaları. Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi, 9(16), 39-58.
- Güler, S., ve Küçükbay, F. (2019). Katılım Bankalarının Kârlılığını Etkileyen İçsel Faktörler: Türkiye Örneği. Mardin Artuklu Uluslararası Multidisipliner Çalışmalar Kongresi, 313-319.
- Gülhan, Ü. (2009). Bankacılık Sektöründe Kârlılığı Etkileyen Faktörler: Türk Bankacılık Sektörüne Yönelik Bir Uygulama, Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Gülhan, Ü., Ve Uzunlar, E. (2011). Bankacılık Sektöründe Kârlılığı Etkileyen Faktörler: Türk Bankacılık Sektörüne Yönelik Bir Uygulama. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 15(1), 341-368.
- Gündoğdu, F., ve Aksu, H. (2011). Mevduat Bankacılığında Kârlılık Ve Makroekonomik Değişkenler İlişkisi: Türkiye Üzerine Bir Uygulama. Atatürk Ü.İİBF Dergisi, 243-270.

- Güneş, N. (2015). Banka Kârlılığının Belirleyicileri: 2002-2012 Dönemi Türk Mevduat Bankaları Üzerine Bir İnceleme. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler, 20(3), 265-282.
- Güzel, A., ve İltaş, Y. (2018). Ticari Bankalarda Kârlılığın Belirleyicileri: Türkiye Örneği (2003-2016). Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 20(3), 505-534.
- Im, K., Pesaran, M. & Shin, Y. (2003). Testingfor For Unit Roots in Heterogeneous Panels. Journal of Econometrics, 115, 53 – 74.
- Işık, Ö., Yalman, İ. N., ve Koşaroğlu, Ş. M. (2017). Türkiye’de Mevduat Bankalarının Kârlılığını Etkileyen Faktörler. İşletme Araştırma Dergisi, 9(1), 362-380.
- Işık, S., ve Kambay, M. (2019). Türkiye’de Ticari Bankaların Kârlılığını Etkileyen Bankaya Özgü ve Makro Ekonomik Belirleyiciler. Bankacılar Dergisi, 110, 3-24.
- İraz, R., Çetin, S., ve Karakoyun, B. (2012). Bankalarda Halkla İlişkiler Faaliyetlerinin Performansa Etkisi ve Bir Uygulama. Selçuk Üniversitesi İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 12(23), 201-240.
- İskenderoğlu, Ö., Karadeniz, E., ve Atioğlu, E. (Nisan 2012). Türk Bankacılık Sektöründe Büyüme, Büyüklük ve Sermaye Yapısı Kararlarının Kârlılığa Etkisinin Analizi. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF, 7(1), 291-311.
- İslamoğlu, M.,ve Kayhan, F. (2013). Türk Faktoring Sektöründe Finansman ve Nakit Yönetiminin Yapısı: Kümülatif Nakit Akış Modeli Önerisi. Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 9,9(2), 171-187.
- Kale, S. (2017). Türk Bankacılık Sektörünün Aracılık Fonksiyonu. Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 2(3), 209-220.
- Kanga, D., Murinde, V., & Soumaré, I. (2020). Capital, risk and profitability of WAEMU banks: Does bank ownership matter? Journal of Banking and Finance, 114,1-22.
- Karahanoğlu, İ. (2017, Temmuz-Aralık). Türk Kalkınma Ve Yatırım Bankalarının Aktif Kârlılığını Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi. Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi(50), 167-186.

- Karakuş, R., ve Küçük, Ş. Y. (2016). Katılım Bankalarında Kârlılığın Belirleyicileri: Türkiye Örneği İçin Bir Panel Veri Analizi. Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 9(2), 119-132.
- Karakuza, A. (2017). Bank Specific Determinants Of Profitability In Turkish Banks . Fort Hays State University.
- Kartal, M. (2018). Bankaların Finans Sektöründeki Önemi. Borsa İstanbul (8), 5-27.
- Kaya, E., ve Arslantürk Çöllü, D. (2020). Bankerlerden Günümüze Türk Bankacılık Tarihinin Kronolojik Olarak Değerlendirilmesi. Business & Management Studies: An International Journal, 8(4), 1-36.
- Kayalı, M., ve Ünal, S. (2005). Piyasa Mikroyapısı, Finansal Varlıkların Likiditesi Ve Fiyatların Oluşumu. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi(12), 1-14.
- Kayran, O., ve Kıyılar, M. (2021). Türkiye’deki Mevduat Bankalarına Yönelik Bir Araştırma: Bankalarda Gelir Çeşitlendirmesinin Performans Üzerine Etkileri. Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi, 12(2), 419-439.
- Keskin, E., İnan, E., Mumcu , M., ve Erdönmez , P. (Kasım 2008). 50. Yılında Türkiye Bankalar Birliği ve Türkiye’de Bankacılık Sistemi 1958-2007. İstanbul: Türkiye Bankalar Birliği.
- Kılıç, M. (2019). Bankaların Finansal Yapısının Kârlılık Üzerindeki Etkisi: Özel Sermayeli Mevduat Bankaları Üzerine Bir İnceleme. Uluslararası Ekonomik ve İdari Araştırmalar Dergisi (24), 45-58.
- Kılınç Savrul, B., ve Yağış, O. (2019). Dış Ticaretin Ekonomik Özgürlükler Üzerindeki Etkileri: E-7 Ülkeleri İçin Panel Veri Analizi. Social Sciences Studies Journal, 5(49), 6365-6375.
- Kılınç, E. C., Gökdeniz, İ., ve Kılınç, Y. (2018). Sorunlu Kredilerin Banka Kârlılığı Üzerindeki Etkisi: Türk Bankacılık Sektörü Üzerine Bir Uygulama. Yönetim ve Ekonomi Araştırma Dergisi, 16(4), 116-132.
- Kırcı Çevik, N., ve Boran, A. (2020). Türkiye’de Faaliyet Gösteren Ticaret Bankalarının Kârlılığını Etkileyen İçsel Faktörler: 2005-2016 Yılları Arası Panel Veri Analizi. Gaziantep University Journal Of Social Sciences, 19(4), 1735-1750.

- Kocaman, B. E., Hazar, A., ve Babuşcu, Ş. (2018). Türk Bankacılık Sektöründe Sorunlu Kredilerin Yapılandırılmasının Banka Kârlılığı Üzerine Etkileri. *Ekonomi, Politika ve Finans Araştırmaları Dergisi*, 3(3), 226-242.
- Küçükbay, F. (2017). Banka Kârlılığını Etkileyen Faktörler: Avrupa Birliği Bankaları ve Türk Bankaları Arasında Bir Karşılaştırma. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi İ.İ.B.F.*, 24(1),137-149.
- Le, T. D., & Ngo, T. (2020). The determinants of bank profitability: A cross-country analysis. *Central Bank Review*, 1-9.
- Leyli Demirel, B., Çil Koçyiğit , S., ve Kevser , M. (2021). Makroekonomik Değişkenler Ve İçsel Faktörler İle Bankaların Finansal Performansı Arasındaki İlişki:Türkiye İçin Ampirik Bir Araştırma. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14(2), 598-611.
- Mizrahi, R., ve Kandemir, İ. (2018). Türk Bankacılık Sektörünün Basel III Kriterleri Perspektifinde Değerlendirilmesi. *Muhasebe Ve Finans İncelemeleri Dergisi*, 1(2), 148 - 161.
- Naceur, S. B. (2003). The Determinants Of The Tunisian Banking Industry Profitability: Panel Evidence. 1-18.
- Okuyan, H.,ve Karataş, Y. (2017). Türk Bankacılık Sektörünün Kârlılık Analizi. *Ege Akademik Bakış*, 17(3), 395-406.
- Özcan, G., ve Özmen, İ. (2018). Küreselleşme Yükselen Ekonomilerde Gelir Dağılımını Etkiler Mi? 35-52.
- Özcan, M. (2021). Türk Bankacılık Sektörünün Finansal Performans Göstergeleri: BIST Mali Sektörü Üzerine Bir Araştırma. *Atatürk Üniverisitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 35(2), 389-406.
- Özcan, M. (2021). Türk Bankacılık Sektörünün Finansal Performans Göstergeleri: BIST Mali Sektörü Üzerine Bir Araştırma. *Atatürk Üniverisitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 35(2), 389-406.
- Özdemir, Z. (2005). Bilanço Yapısı İtibarıyla Türk Bankacılık Sistemi. (50), 867- 899.
- Özer, Y. (2021). Türkiye'deki Bankaların Kârlılıklarının Analizi (2008-2018),Yüksek Lisans Tezi, Başkent Üniversitesi, Ankara.

- Özkan, G. (2017). Türkiye’de Halka Açık Özel Sermayeli Ve Kamu Sermayeli Ticaret Bankaları’nın Performansları’nın Topsis (TOPSIS) Yöntemi İle Analizi. Alanya Akademik Bakış Dergisi, 1(1), 47-59.
- Öztürk, A., ve Güven, Ö. F. (2019). Bankacılık Ve Sigortacılıkta Pazarlama (2.b.). İstanbul: Beta.
- Öztürk, G. (2019). Cumhuriyetin İlk Dönemlerinde Mahalli Bir Banka: Akseki Ticaret Bankası. Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi, 15 (29), 317-335.
- Öztürk, N., ve Durgut , D. (2011). Faiz Oranlarının Belirleyicileri: Türkiye İçin Ampirik Bir Analiz. Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi, 3(1), 117-144.
- Parasız İ. (2009). Para Banka ve Finansal Piyasalar (9.b). İstanbul: Ezgi Kitapevi.
- Parlakkaya, R., Akten Çürük, S., Kahraman, Ü. M., Şen, G. (2020). İslami Bankalarda Kârlılık Değişkenini Etkileyen Faktörlerin Panel Veri Analizi İle Belirlenmesi: Türkiye Örneği. Bilimname (2), 41-61.
- Rahman, M., Hamid, M., & Khan, M. (2015). Determinants of Bank Profitability: Empirical Evidence from Bangladesh. International Journal of Business and Management, 10(8), 135-150.
- Reis, Ş. Gül, Kılıç, Y., ve Buğan, M. F. (2016). Banka Kârlılığını Etkileyen Faktörler: Türkiye Örneği. Muhasebe ve Finansman Dergisi, 21-36.
- Saldanlı, A., Aydın, M.(2016).Bankacılık Sektöründe Kârlılığı Etkileyen Faktörlerin Panel Veri Analizi ile İncelenmesi: Türkiye Örneği. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Ekonometri ve İstatistik dergisi, (24) 1-9.
- Samırkaş, M. C., Evcı, S., Ergün, B. (2014). Türk Bankacılık Sektöründe Kârlılığın Belirleyicileri. Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 5(8), 117-134.
- Sarıtaş, H., Kangallı Uyar, S. G., Gökçe, A. (NİSAN 2016). Banka Kârlılığı ile Finansal Oranlar ve Makroekonomik Değişkenler Arasındaki İlişkilerin Sistem Dinamik Panel Veri Modeli ile Analizi: Türkiye Araştırması. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi,, 11(1), 87- 108.
- Sarıtaş, H., ve Saray, C. (2012). Türk Bankacılık Sektörünün Kârlılık Performansının Analizi. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 11,23-37.

- Saydar, Ö. Ö., ve Saçıldı, İ. S. (2012). İMKB'de İşlem Gören Ticari Bankaların Kârlılığını Etkileyen Faktörler. *Finans Politik ve Ekonomik Yorumlar*, 49(570), 5-20.
- Selimler, H. (Ocak 2015). Sorunlu Kredilerin Analizi, Banka Finansal Tablo ve Oranlarına Etkisinin Değerlendirilmesi. *Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 7(12), 131-172.
- Sönmez, F., Zontul, M., ve Bülbül, Ş. (2015). Mevduat Bankalarının Kârlılığının Yapay Sinir Ağları İle Tahmini: Bir Yazılım Modeli Tasarımı. *BDDK Bankacılık Ve Finansal Piyasalar*, 9(1), 9-46.
- Sümer, G. (2016). Türk Bankacılık Sektörünün Tarihsel Gelişimi Ve AB Bankacılık Sektörü İle Karşılaştırılması. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18(2), 485-508.
- Sümer, G., ve Onan, F. (2015). Dünyada Faizsiz Bankacılığın Doğuşu, Türkiyedeki Katılım Bankacılığının Gelişme Süreci Ve Konvansiyonel Bankacılıktan Farkları. *17(3)*, 296 - 308.
- Şahin, D., ve Durmuş, S. (2018). Türkiye Ve Brics Ülkelerinde Beşeri Sermaye Ve Ekonomik Büyüme İlişkisi. *Journal Of Social and Humanities Sciences Research*, 5(30), 4049-4060.
- Şenol, Z. (2019). Ekonomik ve Finansal Ülke Risklerin Banka Kârlılığına Etkisi. *18.Uluslararası İşletmecilik Kongresi*, 1770-1782.
- Şenol, Z., Öncül, M., ve Alıcı, M. S. (2019). Bankalara Özgü Finansal Risklerin Banka Kârlılığına Etkisi. *Journal of International Management, Educational and Economics Perspectives*, 7(2), 101-109.
- Taşkın, F. Dilvin. (2011). Türkiye'de Ticari Bankaların Performansını Etkileyen Faktörler. *Ege Akademik Bakış*, 11(2), 289-298.
- TCMB, 2007.Mevduat ve Katılım Fonlarının Vadeleri ve Türleri Hakkında Tebliğ, Sayı: 2007/1.
- Titko, J., Skvarciany, V., & Jureviciene, D. (2016). Drivers of bank profitability: Case of Latvia and Lithuania. *Intellectual Economics*, 11(21), 1-10.
- Tolon, M. (2004). Ticari Bankalarda Pazarlama Stratejilerinin Uygulanması ve Türkiye'deki Ticari Bankalar Üzerine Bir Alan Araştırması. *Verimlilik Dergisi*(4), 63-88.

- Torres-Reyna , O. (2007). Panel Data Analysis Fixed and Random Effects Using Stata (V.4.2). Data & Statistical Services, Princeton University.
- Törenek, M., ve Yavuz, S. (2018). Katılım Bankacılığı Tercihinin, Müşterilerin Bazı Demografik Özellikleri Açısından. Kafkas Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler, 9(18), 453-472.
- Türkdönmez, C. S., ve Babuşçu, Ş. (2019). Bankaların Kârlılık Performansını Etkileyen Faktörler. Ticari Bilimler Fakültesi Dergisi, 3(1), 37-54.
- Türkmen, N. C. (2018). Ticari Bankaların Aktif Kârlılığını Etkileyen Makroekonomik Değişkenlerin Belirlenmesi. Muhasebe Ve Finans İncelemeleri Dergisi, 1(2), 80-88.
- Vinas, F. (2020). How financial shocks transmit to the real economy? Banking business models and firm size. Journal Pre-proof, 1-80.
- Yaman Songur, D. (2017). Doğrudan Yabancı Yatırımlar ve Dış Ticaret'in Gayri Safi Yurtiçi Hasıla Üzerine Etkisi: Avrasya Ülkeleri Örneği. Bulletin Of Economic Theory And Analysis, 2(2), 117-133.
- Yanık, R., ve Sumer, S. (2019). Akademisyenlerin İslami Bankacılık Algısı. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 23(3), 1177-1190.
- Yanikkaya, H., Gumus, N., & Pabucc, Y. U. (2018). How profitability differs between conventional and Islamic banks: A dynamic panel data approach. Pacific-Basin Finance Journal, (48),99-111.
- Yao, H., Haris, M., & Tariq, G. (2018). Profitability Determinants of Financial Institutions:Evidence from Banks in Pakistan. International Journal of Financial Studies, 6(2), 1-28.
- Yenisu, E. (2019). Finansal Tabloların Oran Analizi İle İncelenmesi: ADESE Örneği . Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (ASED), 3(1), 19-45.
- Yetiz, F.(Nisan 2016). Bankacılığın Doğuşu Ve Türk Bankacılık Sistemi. Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,, 9(2), 107-117.
- Yıldırım, O. (2004). Türk Bankacılık Sektörünün Temel Sorunları ve Sektörde Yaşanan Mali Riskler. Dış Ticaret Dergisi,Dış ticaret Müşteşarlığı, 9,1-13.
- Yıldırım, O. (2020). Bankacılık Sistemindeki Gelişmeler ve Türkiye'de Bankacılık Sistemi. International Journal Of Financial Economics And Banking Practies, 1(2),63-77.

Yurttadur, M., ve Demirbaş, H. (2017). Türkiye’de Bulunan Katılım Bankaları Ve Özel Sermayeli Mevduat Bankalarının Finansal Performanslarının Karşılaştırılması. İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 89-117.

Yüksel, S. (2016). Katılım Bankalarında Kârlılığı Belirleyen Faktörlerin Mars Yöntemiyle İncelenmesi,1-20.

Yüksel, S., Mukhtarov, S., Mammadov, E., & Özsarı, M. (2018). Determinants of Profitability in the Banking Sector: An Analysis of Post-Soviet Countries. journal economies, 6(41),1-15.

[www.tbb.org.tr -bilgileri](http://www.tbb.org.tr-bilgileri)

tkbb.org.tr